

**Quo vadis,
avagy merre tartasz,
kreativitás?**

Fotó: Bannóky Bárnét

A MÉK tisztújító küldöttgyűlése | Új elnök és elnökség a Kamara élén

---

Az építészszakma kettős gyásza | Csontos Csaba és Csontos Csenge halála

---

A Molnár Péter-emlékdíj idei kitüntetettje | Lévai Tamás építész

---

Prima Primissima és Prima díjak | Építészek a Múpa színpadán

Építő játékok | Kreativitás óvodától egyetemig

Egyesületté alakul az Országos Főépítész Kollégium

**Az építőipar szakmai
csúcstalálkozója itt van.**

CONSTRUMA

2014. április 2-6.

**hungexpokiállítás
programod van**

**Az építőipar legnagyobb hazai szakkiállítása
– az építőipari – épületgépészeti – településfejlesztési
kiállításcsokor meghatározó eleme.**

- Építőipari szinergiák a kiállítási csokron belül – koncentrált célcsoport elérés
- 50 000 látogató – 70% szakmai látogató
- 3 szakmai + 2 nagyközönség nap
- Gazdag konferenciaprogram kreditpontokkal
- Betétkiállítások: DACH-TECH, FRONTÁL, INTER-ISOLA, CONSTRUMA KERT
- RENEÓ: megújuló energiák szakkiállítása – kétnapos épületgépészeti és megújuló energia konferenciával
- Településfejlesztés, településenergetika – szakmai konferenciával

Egyidejű kiállítások:

RENEÓ

**OTTHON
Design**

Bővebb információ: www.construma.hu

Médiapartnerek:

SZÉP HÁZAK

shopline

Tartalom

---

04 | MÉK-bevezető

---

07 | Közlönytől közlönnyig

---

52 | Reflexió

Mit tehet ma a faluért az építész? | Callmeyer Ferenc építész gondolatai 1981-ből

23 | Quo vadis, avagy merre tartasz?

Quo vadis, avagy merre tartasz, kreativitás? | Kreativitás és építészet

Építész az alapfokú oktatásban? | Eredmények és utóregzések az „Építő játékok” konferenciához kapcsolódóan

Képzlet, kreativitás, újítás | László Tamás építész bevezetője az „Építő játékok” konferenciához

A kik kimaradtak... | A kreativitás további lehetőségei

„...sosem gondoltam, hogy nekem ez tetszeni fog – pedig ez absztrakt...” | Beszélgetés Németh Ágnes képzőművésszel

„...érdekes a folyamat, ahogy alakul, ahogy lépeget, olykor esetlenül, s néha megszólít benneteket is...” | Ocztos István

„Csináljunk képzőművészeti foglalkozást, de ne azt...” | Gyerekfoglalkozások a MOKKA-ban

EMBERműhely – történetmorzsák Gáborjáni Szabó Pétertől | Az építészet megszerettetésének és megértésének módszertana

„Építészet egész nap – az építészetoktatás játékterei” | Német konferencia az építészet iskolai oktatásának lehetőségeiről

Kreativitás és játék | A lakóépület-tervezés oktatásának új módszertana a Műszaki Egyetemen

50 | MÉK-hírek

Visszatért a Parlament épületébe a Magyar Szakmai Kamarák Szövetsége | Részvenni a jogalkotás folyamatában
A MÉK Elnökségének határozatai

53 | Főépítések

Főépítések Magyarországon | Egyesületté alakul az Országos Főépítési Kollégium

Főépítések az illeszkedésről | Országos Főépítési Konferencia, Nagykőrös, 2013

Tisztújítás a MÉK-ben

A Magyar Építész Kamara 2013. november 15-én megtartott tisztújító küldöttgyűlésén új vezetőséget választottak az építés szakmát képviselő küldöttek. A következő négy évben az alábbi kamarai tagok irányítják a MÉK-et:

Elnök:	Dr. Hajnóczi Péter
Alelnökök:	Eltér István Szalay Tihamér Turi Attila
Elnökségi tagok:	Dulácska Zsolt Kalo Emese Körmendy János Dr. Makovényi Ferenc Pálfy Sándor DLA
Etikai-Fegyelmi Bizottság:	Puskás Péter, elnök Dr. Bácsalmásy Zoltán B. Szabó Veronika König Tamás DLA Müller Mária Révai Tamás Semsey Judit S. Zlamál Ilona
Felügyelő Bizottság tagjai:	Kampis Miklós, (egy évre vállalta) Csapó Balázs Lente András Marosi Miklós Schwarczuk Ágnes

A MÉK Elnökségének nyilatkozata

A Magyar Építész Kamara 2013. november 15-én megválasztott új Elnöksége, megköszönve a küldöttek megelégedett bizalmát, közös elhatározásból és teljes egyetértésben, alakuló ülésén az alábbi nyilatkozatot adja ki:

Mivel:

- Magyarországon az építéset és az építészek társadalmi elismertsége,
- az építészek szakmai érdekképviselete és szakmagyakorlásának szabályozása,
- az építésgazdaság rendkívül alacsony szintje és a gödörből kivezető út megtalálása,
- az épített és táji környezeti kultúra színvonala területén még rengeteg a halaszthatatlan tennivaló, ezért a megválasztott új Elnökség kötelességének érzi, hogy minden tőle telhetően megtegyen a jelenlegi helyzet jobbításáért.

Ennek érdekében:

- egyszerre alulról és felülről építkező, demokratikusan működő Kamarával,
  - a tagságot a területi kamarákon keresztül a döntésekbe bevonva,
  - jól szervezett csapatmunkával, a közös tudásra építve,
  - az építés szakma társadalmi kapcsolatainak bővítésével és erősítésével,
  - a tagság szakmai érdekképviseletéért határozottan kiállva,
  - az építészek foglalkoztatásának javításával (tervpályázatokkal, építészeti értékeink felmérésére irányuló „köz munkákkal”),
  - az építész szakmagyakorlás színvonalának javításával és az egykori rangjának visszaszerzésével,
  - az oktatás valamennyi szintjén a vizuális és környezeti kultúra terjesztésével,
  - a fiatalok bevonásával a kamarai vezetés munkájába,
  - a MÉSZ-szel és a többi szakmai szervezettel (MMK, MUT, MMA stb.) szorosan együttműködve,
- folyamatos tenni akarással fogja az elkövetkező négy évben feladatát végezni.

Az előttünk álló munkában számítunk a tagság és a területi kamarák támogató együttműködésére.

Budapest, 2013. november 29.

Elnök:	Hajnóczi Péter
Alelnökök:	Eltér István Szalay Tihamér Turi Attila
Elnökségi tagok:	Dulácska Zsolt Kalo Emese Körmendy János Makovényi Ferenc Pálfy Sándor

A Magyar Építész Kamara Felügyelő Bizottságának összefoglaló jelentése

A 2013. november 15-i tisztújító küldöttgyűlésre

A Felügyelő Bizottság munkájáról

A 2010–2013. évek közötti időszakban a Felügyelő Bizottság összesen mintegy 42 ülést tartott. Az ülések egy alkalom kivételével mindig határozatképesek voltak. Az időszakban 34 határozatot hozott, amelyeket az illetékeseknek szükség szerint továbbított. A tapasztalt szabálytalanságokról és szabályozatlanságokról 5 feljegyzés készült, amelyeket ugyancsak a főtitkár és az elnök, valamint az Elnökség részére továbbítottunk. A küldöttgyűlési beszámolókat az első három évben szóban ismertettük, a 2012. évben írásban csatoltuk a küldöttgyűlési anyaghoz az előző évi küldöttgyűlésen elhangzott kívánság okán. A gazdálkodás vonatkozásában megbízottunk az ADEKO könyvelőcégnél minden esztendőben személyesen vizsgálta és ellenőrizte a számlákat, a mérleget, illetőleg az eredménykimutatást, utóbbit a 2011. évig hiteles könyvvizsgálói szakvélemény kíséretében.

A hivatal munkájáról

A főtitkár és a titkárság munkája tekintetében a FEB vizsgálati eredményei a négyéves ciklus során változatlan képet mutattak. Mind a főtitkár, mind a titkárság dolgozói a lehetőségekhez képest korrekt módon ellátták feladatukat. A FEB mindazonáltal minden egyes jelentésében hangsúlyozta a titkárság térbeli elhelyezésének, technikai ellátottságának nem kielégítő voltát.

Az Elnökség munkájáról

Az Elnökség a fenti időszak alatt elsősorban a gazdálkodás terén mutathat fel jelentős eredményeket, nevezetesen, egyfelől a gazdálkodás szakszerűsége az elmúlt ciklusokban tapasztalható helyzethez képest jelentősen javult, másfelől a küldöttgyűlés által jóváhagyott költségvetések főbb számaikat betartották.

A MÉK költségvetésének több mint felét pályázatokból és a törvényességi felügyeletet ellátó minisztériumtól kapott pénzekkel egészítették ki, amivel biztosították a MÉK zavartalan működését.

Mindazonáltal a gazdálkodás ilyen módon történő stabilizálásának komoly hátrányai voltak. Egyfelől utófinanszírozott projektek esetén likviditási gondok keletkeztek, másfelől a megkapott pénzek miatt a Kamara a jogszabályi egyeztetések során kiszolgáltatott helyzetbe került. Ezzel áttértünk az Elnökség munkájának legvitathatóbb területére, nevezetesen a kormányzati szervekkel való együttműködésnek, ennek során a MÉK érdekérvényesítési képességének a területére. A FEB számos esetben bizonyítottan látja, hogy a MÉK részéről megfelelően előkészített és tartalmilag kifogástalan egyeztetési

szövegekből éppen a leglényegesebb, az építészek és az építészet érdekeit legjobban képviselő fogalmak és kifejezések maradtak el. Így e munka hatékonysága – a ráfordítás mértékének magas szintje ellenére – egyáltalán nem mondható kielégítőnek.

Az Elnökség a munkája során ugyanakkor jó néhány – a FEB-jelentésekben minden esetben megemlített – alkalommal sem az Alapszabályt, sem a törvény bizonyos rendelkezéseit nem vette figyelembe. Ez véleményünk szerint rendkívül nehéz és jogilag kezelhetetlen helyzetet eredményezett.

Végezetül meg kell említeni a FEB által ciklusokon keresztül hangoztatott hiányt, egy jövőképen alakuló konszenzusos stratégia hiányát, aminek következtében a Kamara az egyeztetéseknél rendkívüli hátrányban van.

A tagozatok munkájáról

A tagozatok a MÉK szerveinek – az Etikai-Fegyelmi Bizottságon kívül – legsikeresebb részei; igen hatékony és szakmailag magas szintű munkát végeztek. A jogszabályi egyeztetések során sokszor erejükön és hatáskörükön felül igyekeztek szakmai érdekeiket messzemenően képviselni, jöllehet e tekintetben a hatékonyságuk a fentiekkel azonos. Ezzel összefüggésben a FEB ismételt felveti az Építész Tagozat hiányának kérdését, mivel így a tagozatokat megillető jogosultságokkal az építészet nem rendelkezik, és ennél fogva a speciális tagozati érdekek érvényesítése nem lehetséges.

Ezzel a Felügyelő Bizottság kötelezettségének eleget tett, tagjai és elnöke a választás ellenőrzésével megköszönik a küldöttgyűlés bizalmát.

Budapest, 2013. november 8.

A FEB nevében:
Kampis Miklós

Beszámoló a MÉK Etikai-Fegyelmi Bizottságának 2009–2013 közötti munkájáról

A Bizottság összetétele:

Elnök: Szalay Tihamér.

Tagok: Bajkai Gábor, B. Szabó Veronika, Domonkos Ádám, Fábián László, Gráf Ottó, Müller Mária, Puskás Péter.

A bizottsági tagok névsora tizenkét éve szinte változatlan.

A MÉK Alapszabálya szerint

az Etikai-Fegyelmi Bizottság feladata:

- lefolytatja a másodfokú etikai-fegyelmi eljárást;
- küldöttgyűlés elé terjeszti az Etikai-Fegyelmi Szabályzatot, illetve annak módosítását.

A másodfokú etikai-fegyelmi eljárások:

A Bizottság e feladatainak ellátása érdekében az elmúlt négy év folyamán átlagosan kéthetente ülésezett (kivéve a kamarai szüneteket), összesen **90** alkalommal, és **323** határozatot hozott. Az elmúlt négy év alatt a Bizottság tagjai nagyon felelősségteljesen részt vettek az üléseken, hiányszások miatti határozatképtelenség nem fordult elő. A négy év alatt az etikai ügyek éves száma lényegesen nem változott.

Ez idő alatt a Bizottság **85** ügyben hozott lezáró határozatot; a panaszolt vétségek:

- jogosulatlan tervezés: 8 ügyben;
- hibás tervezői teljesítés: 28 ügyben;
- szerzőség megsértése: 28 ügyben;
- egyéb: 21 ügyben.

A Bizottság **29** esetben volt kénytelen jogerős elmarasztaló határozatot hozni.

Etikai-Fegyelmi Szabályzat

Két alkalommal történt jelentős módosítása a szabályzatnak. Először a kamarai törvény által meghatározott, igen bonyolult és megkötött fegyelmi eljárás keretein belül sikerült megtalálni az optimális és legegyszerűbb kamarai szabályozást. Ezt követően – összefogva a területi kamarákkal és a Magyar Mérnöki Kamarával –, sok egyeztetés után sikerült elérni, hogy előterjesztésünknek megfelelően módosították a kamarai törvényt, ami már lehetővé tette az építészsakma sajátosságára formált, egyszerű fegyelmi eljárási rend kidolgozását. Tíz hónapja dolgoznak megelégedéssel az első- és másodfokú bizottságok az új eljárásrend szerint.

Az új szabályzat *Etikai kódex* része is tömör, áttekinthető lett. Azonban kidolgoztunk hozzá egy szabályokat magyarázó, értelmező fejezetet is, amely segíti a tagságot és az eljáró bizottságokat is a kódex használatában.

Költséghatékonyság

Az etikai eljárások a kamarák legköltségesebb tevékenységei. Ezen a helyzeten segít egyrészt, hogy az eljárásrend egyszerűsítésével csökkentek a költségek, másrészt, hogy a területtel egyetértésben létrejött egy olyan eljárásidő-rendszer,

amely, ha nem is teljes mértékben, de már számottevően kompenzálja a ráfordítások költségeit.

Eredményesség

A Bizottság eredményes munkájának egyik mérőeszköze, hogy határozatunkat hányan támadják meg, és a bíróságok milyen módon értékelik döntésünket.

A munkát erős jogi segítséggel végezzük. A tizenkét év tapasztalatának, az egyszerűsödő eljárási rendnek és az ebből adódó kevesebb hibázási lehetőségnek, valamint a jogi segítségnek köszönhető, hogy a fegyelmi ügyek miatt évente átlagosan indult tizenöt-húsz bírósági eljárás szinte száz százalékban jogerősen a MÉK nyertességével végződött.

Ügyintézés

Munkánk jelentős költségét az iratanyagok másolása jelentette, ami egy ügy esetében több ezer másolt oldal is lehetett. Az elmúlt négy évben a Bizottság átállt a teljes digitális iratkezelésre. A beérkezett iratokat beszkennezzük, majd egy szerverre kerülnek, ahonnan minden bizottsági tag számára azonnal hozzáférhetővé válnak, megtakarítva a másolási munka felesleges emberi erőforrásait és anyagi következményeit.

Tagfelvételi vizsga

Kidolgoztuk a kamarai tag etikus viselkedési normáit megismertető kamarai tagfelvételi vizsga tananyagát. A vizsgakérdések kialakításánál nem a lexikális tudást kívántuk ellenőrizni, hanem valóságos élethelyzeteket vázoltunk fel, amelyekre a vizsgázónak etikus viselkedési válaszokat kellett adnia.

Együttműködés az elsőfokú bizottságokkal

Korábban minden területi kamara bevonásával ún. etikai fórumokat tartottunk. A nagy létszám lehetetlenné tette a hatékony és eredményes munkavégzést. Ezért kialakítottunk egy olyan munkamódszert, amelyben bizottságunk személyesen keresett fel egy-egy területet, ahova meghívta a környező két-három-négy kamara bizottságait. Szűkebb körben lehetőség nyílt a területek problémáinak megvitatására, a hatékonyabb munkavégzésre. A területi bizottságok rendszeresen kérik ki bizottságunk véleményét, állásfoglalását.

A legfontosabb azonban az – s enélkül eredményes és hatékony munkát nem tudtunk volna végezni –, hogy a tagság bizalma megteremtődött a bizottságunk munkájával kapcsolatban, a tagok elfogadják döntéseinket, biznkapartatlanságunkban és ítéltőképességünkben, szükségesnek látják szolgálatunkat.

Budapest, 2013. október 22.

Szalay Tihamér,
a MÉK Etikai-Fegyelmi Bizottságának elnöke

„Római-part, 2100” – ötletpályázat egyetemi hallgatóknak

Az Ingatlanfejlesztői Kerekasztal Egyesület kezdeményezése

Az Ingatlanfejlesztői Kerekasztal Egyesület (IFK) által egyetemi hallgatók számára kiírt ötletpályázat eredményhirdetésére november 20-án került sor, mely napot egyébként az ingatlanfejlesztők napjának is nyilvánították. Az ünnepélyes kerekasztal között megszervezett eseményen a szervezők beszámoltak arról, hogy a „Római-part, 2100” címmel meghirdetett pályázatra olyan hallgatói ötleteket vártak, amelyek életszerű fejlesztési elképzeléseket tartalmaznak a Duna-parti terület következő száz évére vonatkozóan. A pályázók többsége a *Maradjanak a FÁK a Rómain* nevű Facebook-csoport közel háromezer főt elérő kérdőívnek válaszait is figyelembe vette, illetve beillesztette ötleteibe. Nagyon valószínű, hogy ennek a kérdőívnek köszönhető az is, hogy nem futurisztikus válaszok születtek, noha a 2100-as „távoli jövő” könnyen erre csábíthatta volna a résztvevőket. A pályázók azonban a valóságos problémákra koncentráltak, és a mobilgát kapcsán is előtérbe került árvízvédelmi kérdések mellett a terület jelenére (mások mellett milyennek tartja a Római-part állapotát, abban mi zavarja, és mit szeret leginkább, stb.), illetve jövőjére (funkció, kialakítás stb.) vonatkozó szempontokra koncentráltak.

A beérkezett tíz pályamű közül tíztagú szakmai zsűri választotta ki a három legjobbat, és ezeket sorrend megjelölése nélkül terjesztette az Ingatlanfejlesztői Kerekasztal Egyesület Tanácsa elé. Mint utólag kiderült, mindhárom munka alkotói a Budapesti Corvinus Egyetem Tájépítészeti Karának hallgatói közül kerültek ki, ami mindenképpen e kar eredményes működését jelzi. A díjkiosztón a három csapat tagjai néhány percben prezentálták pályaműveiket, amelyek közül a másodikként bemutatott alkotás, Horváth Bettina, Hrabák Luca, Papp Márton és Városovics Dóra Marianna közös munkája lett a győztes.

A nyertes pályaművet az alábbi módon értékelte a zsűri: „A nyertes csapat azzal emelkedett ki a többi közül, hogy rendkívül alapos helyzetértékelést követően határozta meg a víziót, a megvalósítását célzó koncepciót, illetve ennek ütemezését – indokolta a Tanács döntését Takács Ernő, az IFK elnöke. – Az árvízi helyzetet figyelembe véve, első lépésként az árvízvédelem színvonalas megoldását, majd a lakóterü-

let fenntartható erősítését javasolják, miközben kialakítják a közösségi tereket és a szabadidő eltöltésére ideális rekreációs projekteket is.”

A pályázat koncepciója szerint 2100-ban a Római-part egy árvízvédelmi szempontból védett, közkedvelt természetes rekreációs terület lesz, amely a lakók, látogatók és befektetők által egyaránt kihasználható sport- és pihenési funkciókat jelent. A pályázók úgy látják, hogy ma a part jelenlegi helyzetét tekintve elhanyagolt, szabályozatlan, leromlott, funkcióját veszített, árvíz által veszélyeztetett terület a politika ütköző-nájában. Azonban természeti környezetével és egyediségével, a budapesti agglomeráció és az általa vonzott idegenforgalom megnövekedésével jó vásárlóerőt kínál a Római-parton léte-sülő vállalkozásoknak.

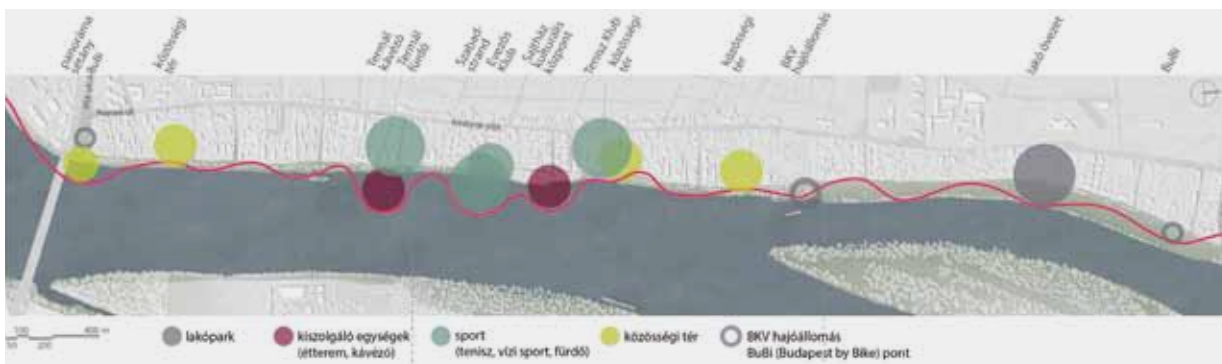
A tervezők három ütemben képzelték el a fejlesztést. A 2030-ig tartó első ütemben az árvíz elleni védekezés (a létrehozandó mobilgát megóvjaa a területet az árvizektől, így annak egyharmada lakóterületté minősülne; a beinduló ingatlanfejlesztések és a part menti sétány kiépítése révén többen költöznenek oda, és a parthasználók száma is növekedne), a 2070-ig tartó második szakaszban az üdülőövezetből lakóövezetté történő átsorolás és a helyiek, illetve az ide érkezők rekreációs igényeinek magas szintű kielégítése (zöld közösségi tér, teniszakadémia, termálfürdő, evezős fejlesztések) következne.

Az utolsó ütemben (2100-ig) az első ütemes közműrendezés miatt a Duna vízének megfelelő tisztasága várható, így indokolt a partszakasz rendezése és furdózhatóvé tétele. A parton végigfutó galériaerdőben kigyózó szalagszerű, pihenésre alkalmas objektum kiépítésével, a termálfürdő vízen lebegő kávézóteraszának bővítésével vonzó és változatos partszakasz kialakítása adja a projekt végkimenetelét.

(Mindhárom pályamunka teljes terjedelmében elérhető a www.mek.hu oldalon.)

1. „Római-part, 2100” pályamű
2. „Római-part, 2100” – 78x pályamű
3. „Irány a Rómaira!” – www.youtube.com/watch?v=ATXB2wYW0WU&feature=youtu.be

Illusztráció
a győztes
pályázatból

Kettős gyászt ül az építészsakma

Emlékezés Csontos Csaba építészre és Csontos Csenge tájépítészre

Az élet döbbenetes rendező.

Hetvenhárom éves korában, méltósággal viselt, hosszú betegség után, 2013. november 15-én elhunyt Csontos Csaba Ybl-díjas építész. Négy nappal korábban, november 11-én, harmincöt éves leánya, Csontos Csenge tájépítész hirtelen haláláról szölkak a tudósítások.

A két hír önállóan is tragikus, de így, együtt feldolgozhatatlan. Akik személyesen ismerték a két építész, nem tudnak napirendre térni e kettős gyász felett, s akik pusztán a hírt hallották, azok is döbbenetben állnak e tragikus esemény előtt. Csontos Csabát a MEK és a KÖZTI saját halottjának tekinti.

Az alábbiakban rájuk emlékezünk Bardóczi Sándor és Arnóth Lajos írásaival.

Csontos Csenge halálára

Csontos Csenge tájépítész, a Geum Múterem ígéretes fiatal tehetsége tragikus hirtelenséggel távozott közülünk. Fiatal kora ellenére számos kiemelkedő munkában vett részt, tervpályázati eredményei kiugróak voltak. Részt vett a budapesti Eiffel tér tervezésében, a miskolci környezetrendezésben, a Móricz Zsigmond kör téri Gomba belső kertjének kiviteliterv-készítésében, a mátraszentkúti zárandokhely engedélyezési tervében, hallgatója volt a MOME doktori kurzusának. Munkatárs volt a Tér-Teamben, a LandA-ban, a 4D-ben, majd önálló tervező a Geum Múteremben. Egy fiatal, ám végtelenül gondos, precíz és egyben hihetetlenül szelíd, ugyan-

akkor céltudatos és határozott fiatal tervező képe él bennem róla. Egy fantasztikus építész fantasztikus lánya. Reményt keltő volt a kezdet, jók voltak az „iskolák”. Olyannyira, hogy tervezőtársával, Gyüre Borbálával tavaly jelölést is kapott az „Év Tájépítésze” díjra. A díjért való indulást visszautasította: „Majd ha már lesz több megvalósult munkánk.” Ez volt az indok. Nem sejtettük akkor, hogy nem lesz több. Hittünk benne, hogy ez előtt az ígéretes tehetség előtt nagy jövő áll, láttuk mögötte az erőt, a gondolatot, a tenni akarást.

2013 tavaszán – miután megannyit írtunk a Római-partról és annak jövőjéről (külön-külön) – összefutottunk a Kossuth Lajos üdülőparton teljesen véletlenül. Tudtuk, hogy hatalmas árhullám közelít Budapest felé, ezért lejtöttünk a partra segíteni, ott, ahol lehet. Miközben szakmai meggyőződésünk szerint a partnak hullámternek kell maradnia, együtt homokszáskoltunk órákon keresztül egy olyan ház megmentéséért, amely gyakorlatilag az összes építési előírást megszegve épült. Amelyről tudtuk, hogy nem is szabadna ott állnia. Amelynek megannyi lakója kisgyereket, hűtőt, babakocsit, ruhákat menekítve költözött ki éppen az árhullám elől. Csenge cipelte a nehéz zsákokat, én meg nem tudtam, hogy neki tulajdonképpen ezt nem szabadna. Hogy az orvosa a sporttól eltiltotta. Hogy gyenge a szíve, és vigyázni kellene rá.

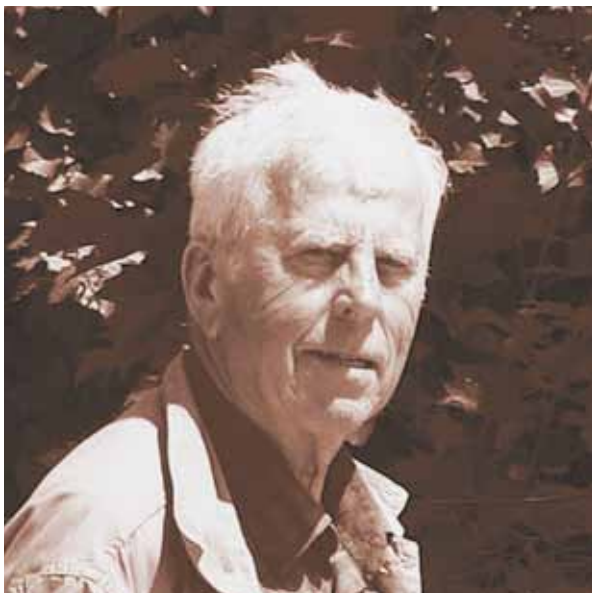
Az illegálisan épült ház megmenekült, pedig nincs létjoga az életre. Csenge viszont nem menekült meg, pedig neki minden létjoga megvolt rá. Márciusban került ki a *tajepiteszek.hu* szakmai portálra, amelyben újra a Római-partról írt. Aztán egyszer csak eljött a november, és az Árpád híd közelében Csengének kerékpározás közben egyszerűen megállt a szíve. Az a szív, amelyben igen nagy helye volt a Dunának. Mi pedig itt maradtunk a feldolgozhatatlannal, a törekeny élet felett elmélkedve, és háborog az igazságérzetünk.

Csenge! Nyugodj békében! Nem felejtünk el!

Bardóczi Sándor

(Az *epiteszforum.hu* oldalon megjelent írást Bardóczi Sándor és a site engedélyével közöljük.)

Csontos Csaba temetése

Márton-nap vigíliáján, lakásán, az élet keskeny mezsgyéjén araszolva, csendesen beszélgetve, békében, a napos tájat is befogadva tekintettünk a város felé. Este, két Bach-csellószvit szépsége után, döbbenet a FUGA-ban: Csenge lánya nincs többé. Majd péntek reggel – november 15-én – SMS a feleségétől: Csaba hajnalban elment.

Ez a szikár, kemény SMS-hír pengeélességgel mutatta korábbi, békés beszélgetésünk esendőségét számomra, számunkra is.

Mégis az, hogy nincs, hogy elment, bennem, bennünk a gondolatok, élőképek sokaságát váltotta ki.

Ki is volt ő?

A válasz, a válaszuk sokféle – hiszen mindenkinek megvan, megvolt a maga Csaba-képe.

Teljes életkör az övé, egy teljes, kerek életkör, amelyben mindenki megtalálhatja a maga körszeletét.

Nálunk, nálam az ő „mesteriskolás” képe gazdag, munkásságában szerteágazó, megőrzendő, munkáiban követhető. Címzavakban említve:

- Mesteregylet alapítása;
- munkái: Keszthelyen a kastély és kapcsolt részei, Budapesten a Kálvin téri szálló, a Baross utcai klinika;
- pályázatok szervezése, kiírása, bemutatása a helyszínen, Regéctől Tatán át Keszthelyig;
- tanulmányutak a Balaton körül: építészek hétvégi házai, két világháború közötti épületek, kiemelve Kotsis Iván boglári templomát, beszélgetések csobánci szőlőjében a pannon táj szépségéről, a Tapolcai-medencéről;
- utolsó közös út: a XXII. ciklust indító programútja a Vajdaságba, kibővítvé Szegeddel, Vásárhelylyel;
- mesterestje sok-sok saját kezű rajzzal, a mesterség nemes mindennapiságával.

Amihez hozzányúl, amit vállal, annak gondos előkészítése, megvalósítása, a tettek szépsége, okossága és teljessége. De a lét keskeny mezsgyéjén ő már nem megy – azon átlépett. Mégis velünk marad, emlékét megőrizzük, korábbi halottainkkal együtt a Mesteriskola eddigi hat-

van évéből: Szendrői Jenő, id. Janáky István, Granasztói Pál, Szentkirályi Zoltán, Molnár Péter, s friss fájdalmaink: Gulyás Zoltán, Reimholz Péter és ifj. Janáky István.

Vigasztalásul, megnyugvásul, fogódzóként a nekem mindig válaszoló költő verséből idézek, amelyet születésem évében, 1929-ben írt. Kinek? Az én olvasatomban Neked írta, de amit Te már nem tudsz elmondani, ezért én mondom el helyetted Weöres Sándor *Akik megtalálnak* című költeményét:*

*Én keresem a célokat:
célokom engem majd megtalál.*

*Én keresem a hitemet:
a hitem is majd megtalál.*

*Én keresem a szívemet,
a szívem is majd megtalál.*

*Keresem azt, aki az enyém:
ő is keres majd. Megtalál.*

*Én önmagamot keresem:
egyetlen lesz, ki nem talál.*

*Én keresem az életem:
életem egyetlen halál.*

*Én keresem halálokat
és életem majd megtalál.*

Mielőtt a Mesteriskola nevében utolsó „Isten veled”-et mondok, a neves angol költő, T. S. Eliot egyik mondatát is idézem magunknak, mindnyájunknak útravalónak szárván: „Minden végben kezdet rejtezik.”

És megismételve, reménységként is: „Minden végben kezdet rejtezik.”

Isten veled, Csontos Csaba; Isten áldjon, Csontos Csenge.

Arnóth Lajos,
a MÉSZ Mesteriskola vezetője

(Elhangzott 2013. november 27-én, Budapesten,
a Farkasréti temetőben.)

* In: Weöres Sándor: *Válogatott versek*,
Holnap Kiadó, Budapest, 2013.

MÉK–MÉSZ- diplomadíjak, 2013

Az építéset világnapja alkalmából október 7-én a MÉK–MÉSZ-diplomadíjakat is kiosztották. A több kategóriában adományozott díjakkal a frissen végzett építészek diplomamunkáit ismerték el a neves szakemberekből álló diplomadíj-bizottságok. Együttal itt emlékezünk meg a november 15-én elhunyt Csontos Csaba építésztől is, aki az Építész Bizottság elnökeként hosszú évek óta gondozta e díjat, és akinek ez volt az utolsó munkája.

ÉPÍTÉSZETI DIPLOMADÍJ ELISMERÉSEK

Az Építész Bizottság tagjai voltak: Csontos Csaba elnök, Thorma Sarolta, Páll Anikó, Hajnal Zsolt, Helmle Csaba, Lente András építészek.

Építészeti diplomadíj:

1. Losonczy Júlia: *Nagyüzemi virágkertészet a Csepel Művek területén* (BME, Építésmérnöki Kar, Középülettervezési Tanszék)
2. Lóránt Zsófia: *Csepel K–NY multimodális csomópont, kerületközpont és köztér* (BME Építésmérnöki Kar, Középülettervezési Tanszék)
3. Szödényi Katinka: *Tanuszoda az örökösöldi lakótelepen, Nyíregyháza* (BME Építésmérnöki Kar, Középülettervezési Tanszék)
4. Pintér Norbert: *Szentes, kórházterület, új mozgásszervi rehabilitációs osztály* (BME Építésmérnöki Kar, Középülettervezési Tanszék)
5. Kokas Balázs: *Mohács, ökoturisztikai látogatóközpont a Szabadság-szigeti Kis-Duna-ág és a védműtöltés között* (Pécsi Tudományegyetem, Pollack Mihály Műszaki és Informatikai Kar)

Építészeti különdíjban részesült diplomaterv:

Sághegyi Éva és Varga Panna: *South Cadbury látogatóközpont* (Nyugat-magyarországi Egyetem, Faipari Mérnöki Kar, Alkalmazott Művészeti Intézet)

Építészeti dicséretben részesült diplomatervek:

1. Varga Noémi: *A tivadari ártér (Tisza) hasznosítása és uszadékfa-feldolgozó brikettgyártó úszó „üzem”* (Moholy-Nagy Művészeti Egyetem)
2. Kiss András: *Uszoda- és sportközpont Győrött, a Bercsényi ligetben* (BME Építésmérnöki Kar, Középülettervezési Tanszék)

TELEPÜLÉSTERVEZÉSI DIPLOMADÍJ

A Terület- és Településrendező Bizottság tagjai voltak: dr. Fiala István elnök, Schwarczuk Ágnes, S. Vasi Ildikó terület- és településrendező;

Borsó Zsófia: *Budapest, lágymányosi iparterület revitalizációja* (Budapesti Corvinus Egyetem Tájépítészeti Kar)

TÁJÉPÍTÉSZETI DIPLOMADÍJ

A Táj- és Kertépítészeti Bizottság tagjai voltak: Schuchmann Péter elnök, Bardóczi Sándor, M. Szilágyi Kinga, Nemes Zoltán, Sándor Tamás, Szloszjár György táj- és kertépítészek. Diplomadíjas tervek:

1. Csizmadia Dóra: *Közlekedési témapark Budapest-Rákosrendezőn* (Budapesti Corvinus Egyetem, Tájépítészeti Kar)
2. Mészáros Szilvia: *Bugyi, V. számú kavicsbányató* (Budapesti Corvinus Egyetem, Tájépítészeti Kar)

BELSŐÉPÍTÉSZETI DIPLOMADÍJ

A Belsőépítész Bizottság tagjai voltak: O. Ecker Judit elnök, Czéh Judit, Detre Villó, Göbölös Kristóf, Kovács Zoltán, Rex-Kiss Béla, Szenes István belsőépítészek.

Hargitay Zsófia: *Gyermekotthon, Budapest, Kurucsi út* (Moholy-Nagy Művészeti Egyetem)

(Valamennyi diplomadíj zsűri általi bemutatása elérhető a www.mek.hu oldalon.)

Az építéset világnapja, 2013

Építészeti díjak Bács-Kiskun megyében

Szép Tivadart és Pintér Magdolnát e kecskeméti, helyi védettséget élvező polgárház felújításáért díjazta a zsűri

A Bács-Kiskun Megyei Építész Kamara (BKK) évek óta minden októberben rendezvényekkel emlékezik meg az építéset világnapjáról. Így történt ez idén is; a szinte már megszokott forgatókönyv szerint most is átadták a BKK által alapított „Bács-Kiskun Építészetiért” elismerést. A megyei kamara alapító okirata szerint e díjat azok kaphatják meg, akik munkásságukkal segítik, támogatják az építéset ügyét, hozzájárulnak az épített környezet javításához, szebbé tételéhez. Eddig olyan szakmán kívüli személyeket jutalmaztak ezzel, akik más irányú tevékenységük mellett a megye épített környezetének javítását is segítették.

A kuratórium az idei „Bács-Kiskun Építészetéért” díjat Kerényi József DLA építésznek adományozta, szakmai munkásságán túli fáradhatatlan és sikeres szakmapolitikai tevékenységének elismeréseként. A díjhoz a kuratórium a Bács-Kiskun Megyei Építész Kamara tagsága nevében gratulál, és lélekben további derűs alkotókat kíván! Az ünnepi rendezvényen hirdették ki az „Év Háza” megyei pályázat nyertesait is. A díjakat Bálint Imre, a bírálóbizottság elnöke és Borbély Lajos adta át.

Lakóház kategóriában első díj:

Helyi védett polgárház felújítása (Kecskemét, Kölcsey u. 20.); építész: Szép Tivadar, Pintér Magdolna.

Középvület kategóriában első díj:

Egészségmegőrző Centrum (Orgovány, Kossuth u. 67/1.); építész: Marton Tibor.

Ipari épület kategóriában első díj:

Kecskeméti Főiskola, Járműtechnológia Tanszék (Kecskemét, Izsáki út 10.); építész Farkas Gábor DLA és munkatársai: Monus Krisztián és Csuvár Zsolt. A díjazottakat a BKK oklevéllel és kisplasztikával ismerte el, melynek alkotója Szemők Zsuzsanna szobrászművész volt. A nyertes munkákból rendezett kiállítás megtekintése után baráti beszélgetéssel zárult a kamarai nap.

Végezetül ezúton mondok köszönetet az „Év Háza” pályázat bírálóbizottságának: Bálint Imre, Mónus János, Dévényi Tamás Ybl-díjas építészeknek, önzetlen, magas színvonalú munkájukért.

Borbély Lajos
BKK-elnök

Ezüst Ácsceruza díj

Az építészetéről való minőségi tájékoztatásért

A 2013. év kitüntetettjei:

Zöldi Anna, Rózsa Péter és Pásztor Erika Katalina

Meghitt hangulatú ünnepség keretében adták át december 5-én az Ezüst Ácsceruza díjat, mellyel az építészetéről való minőségi tájékoztatást kívánják elismerni a díj alapítói. Ahogy megnyitójában Bálint Imre DLA építész, a Budapesti Építész Kamara elnöke és az e díjat odaítélő bírálóbizottság egyik tagja fogalmazott, kapják ezt a díjat „azok az erre érdemes egyének, akik [...] verbalitásukkal, személyiségükkel, gondolkodásmódjukkal, kisugárzásukkal képesek az építészetet bizonyos szinten társadalmassítani”. A 2010-ben alapított és negyedik alkalommal odaítélt díjban idén hárman részesültek: Pásztor Erika Katalina, Zöldi Anna és Rózsa Péter.

Egy elismerés értékét alapvetően meghatározza az alapítók szándéka, illetve a döntéshozók szakmai hozzáértése és tisztánlátása. Az Ezüst Ácsceruza díj ezek alapján az egyik legrangosabb szakmai elismerésnek tekinthető, mert alapítója az a Honi Művészetért Alapítvány (alapító: dr. Komjáthy Attila építész és felesége, dr. Komjáthy Attiláné), amely 2001 óta támogat és szervez kulturális, illetve művészeti eseményeket, és amely a magas szintű szakmaiságot ez esetben is szem előtt tartva, építészeket, kritikusokat, művészettörténészeket, valamint szakmai irányítókat kért fel zsűritagnak. S ha az elején a meghitt hangulatra külön felhívtam a figyelmet, az egyáltalán nem véletlen. Az 1876-ban, Gregersen Guilbrand norvég ácsmester által épített Lónyay utcai palota gazdagon díszített nagytermében megtartott, a Meszecsinka Duó zenéjével és fogadással kísért ünnepség megadta a kellő tiszteletet mind a díjnak, mind a díjazottaknak.

De essék végre szó róluk is! Pásztor Erika Katalina építész, az *epiteszforum.hu* egyik alapítóját, továbbá számos szakmai esemény szervezőjét és résztvevőjét Bardóczi Sándor táj- és kertépítész méltatta. Zöldi Anna újságíró gazdag és sokszínű írói munkásságát (*melyből ízelítőt jelen számunk több, általa készített interjújából is kaphat az érdeklődő – a szerk.*) Götz Eszter újságíró mutatta be, míg Rózsa Pétert, a FUGA rádió főszerkesztőjét és műsorvezetőjét Bálint Imre építész illetve elismerő szavakkal. (A díjazottak laudációja a www.mek.hu oldalon olvasható.)

Eddigi díjazottak:

2010 – Torma Tamás, Vargha Mihály (posztumusz).
2011 – Csontos Györgyi, Csontos János, Patartics Zorán,
2012 – Bardóczi Sándor, Gerle János.

„Év Homlokzata, 2014” pályázat

Beadási határidő: 2014. március 30.

A Baumit által meghirdetett és kezelt pályázat az elmúlt tíz évben a magyar építészet egyik rangos intézményévé vált. Célja az újonnan épült és felújított homlokzati megoldások értékelése és díjazása építészeti, esztétikai, műszaki és gazdaságossági szempontok alapján. A pályázat mindazon tervezőknek és kivitelezőknek szól, akik a minőségi munka elkötelezettjei. Az „Év Homlokzata, 2014” pályázat

célja, hogy támogassa a tervezők és a kivitelezők modern, egyedi törekvéseit, és hogy hozzájáruljon az épített környezet értékeinek megőrzéséhez, gyarapításához.

A Baumit népszerűsíteni kívánja az energiatakarékos – ezáltal környezetbarát – homlokzati megoldások alkalmazását. A független zsűri által díjazott alkotásokat – a korábbi évekhez hasonlóan – széles körben, a sajtó nyilvánosságán keresztül bemutatja, így azok etalonná válhatnak, és követendő példák lehetnek.

A pályázatra az alábbi öt kategóriában lehet pályázni új építésű és felújított épülettel egyaránt:

- Családi ház, új építés/felújítás kategória
- Társasház, új építés/felújítás kategória
- Középület, új építés/felújítás kategória
- Panelfelújítás kategória
- Műemlék kategória

Továbbá a Baumit különdíjjal jutalmazza azt a pályázót, aki a benevezett épületen különlegesen új technikai megoldást, kivitelezési módszert vagy iránymutató, harmonikus színekombinációt alkalmaz. A pályázat kategóriánkénti győztesei egymillió forint díjban részesülnek. A pályázati anyagokat a postai út mellett idén először elektronikusan is el lehet juttatni a kiíróhoz. További információk a www.evhomlokzata.hu oldalon olvashatók.

Felhívás

Az „Év Belsőépítésze” díjra történő jelölésre

A MÉK Belsőépítészeti Tagozata ismételten várja azokat a jelentős belsőépítészeti munkákat, amelyeket az „Év Belsőépítésze” pályázatra szeretnének jelölni. A díjra bármely okleveles belsőépítész munkáját lehet jelölni. Jelölhet bárki: magánszemély vagy szervezet. A jelölések alapján a MÉK Belsőépítészeti Tagozata kéri fel a tervezőket a pályázati dokumentáció összeállítására. A Laki Péter által alapított díjat évente a Magyar Építész Kamara Belsőépítészeti Tagozata adományozza kiemelkedően magas vagy különös tervezői értékekkel rendelkező belsőépítészeti munkáért.

A beérkezett pályázatokat szakmai zsűri bírálja el.

A felterjesztéseket írásban és e-mailen lehet megtenni az alkotás címe, helye, valamint az okleveles belsőépítész neve és elérhetősége közlésével.

Levélben a Magyar Építész Kamara Belsőépítészeti Tagozatához címezve (1088 Budapest, Ötpacsirta u.2.), valamint a rajnai.katalin@mek.hu e-mail címre.

Kérdésekkel O.Ecker Judit tagozatvezetőt lehet megkeresni a 06 1 341 0104 telefonszámon, illetve az ecker.judit@upcmail.hu e-mail címen.

Határidő: 2014. február 17. (hétfő)

Kérünk mindenkit, hogy a felhívást az ismerősök és a barátok körében is terjessze.

O. Ecker Judit,
a MÉK Belsőépítészeti Tagozatának vezetője

Szánkókból épült karácsonyfa

A Hello Wood ünnepi projektje

Különleges ajándékot, az év 365 napját szimbolizáló 365 darab szánkóból épített karácsonyfát állítottak a Hello Wood építészei a Múpa elé.

„Olyan ideiglenes installáció megalkotása volt a cél, amely nemcsak látványos és funkcionális, hanem legfőbb építőelemei használhatóak maradnak, és azokat a fa szétszerelése után el lehet ajándékozni gyerekeknek. A társadalmi szerepvállalásban éppen ez a lényeg: nemcsak mutatni, hanem adni is valamit” – nyilatkozta Huszár András, a Hello Wood építésze a Művészetek Palotája előtt felállított tizenegy méter magas, 365 szánkóból épült karácsonyfáról. A különleges installáció vízkeresztig lesz látható a Múpa előtt, majd a szánkókat a Telekom jóvoltából az SOS Gyermekfaluk lakóinak adományozzák. Az installáció éjjelente egyedileg tervezett megvilágítást kap.

A Hello Wood tagjai az épület előtt egy héten át építették a faserkezetre rögzített szánkókból álló karácsonyfát, melynek belsejébe belépve bárki megtekintheti az izgalmas szerkezetet. Négy és fél tonnás vaslemez alap biztosítja az építmény széllellenállását, mely a szánkókat és az azokat rögzítő szerkezetet mintegy 325 kiló súllyal terheli le bordánként. A 10,5 méter magas favázat előre legyártották a Hello Wood asztalosai, majd a helyszínen szállítást követően daru segítségével szerelték össze, és hegesztéssel rögzítették az alaplemezre. A toronyszerkezet adta a statikailag biztos hátteret a Hello Wood alpinistái számára, akik a szánkókat négy napon keresztül köteleken lógva, gyorskötővel rögzítették a bordákhoz erősített lécvázra.

Foto: Dömötör Dániel

Foto: Barnabás Binkler

Foto: Barnabás Binkler

A Molnár Péter-emlékdíj kitüntetettje, 2013

Lévai Tamás építész

November 5-én, immáron tizedik alkalommal osztották ki a Molnár Péter-emlékdíjat. Az alapítók – Molnár Péter építész özvegye, Molnár Boriska (Baló Borbála), illetve Mónus János és Winkler Barnabás építészek – alkotta kuratórium idén Lévai Tamásnak ítélte a megtisztelő címet, amelyet a HAP Galériában vehetett át a fiatal építész. A 2004-ben létrehozott díjjal az alapítók az építészeti kultúra magas szintű művelőjének és terjesztőjének tevékenységét kívánják elismerni, a díjazott építészeknek ezen elvárásoknak kell megfelelniük. A külföldi és hazai pályázatokon szinte mindig sikerrel – többnyire díjazott pályámuvel – induló Lévai Tamást Kalmár László a díj átadásakor az alábbi módon laudálta:

„Idei díjazottunk elismerése, mint ahogy szinte minden eddigi Molnár Péter-díjasé, hiányt pótol. Lévai Tamásnak három feltűnő sajátosságát emelném most ki, melyeket Molnár Péter munkáiban is annyira szeretek.

Az első: a terveit összetartó rejtett szövedék, melyet nem tudok jobban jellemezni, mint Tamásék (*Lévai Tamás és munkatársa, Jósza Ágnes építész – a szerk.*) 2007-es pécsi könyvtárpályázatának idegyszövetre hasonlító hipertext logikájú rendszere. Az én fejemben így kapcsolódik egymáshoz minden terve. Érzékelhető a felszínen is, de ez az összefüggérendszer mélyebb rétegekben húzódik, és persze sokkal érdekesebb a tervek felszín alatti világa. Rejtélyesek, mégis egyértelműek, mint a Gömböc a sanghaji pavilon közepében, mindannyiunk titkos vágya: éteri harmónia és egyensúly, mely belső lényegéből és tömörségéből fakadóan mindig a talpán áll. A »tutizmus«, a kisztílú kockázatkerülés balansa, amely mai világunkat szinte mindennél jobban jellemzi,

Az installáció a hatalmas súly ellenére is könnyednek tűnik, a keresztmerezítéses szerkezetnek köszönhetően a belsejéből felfelé nézve a látogató egy óriási hópehelyben érezheti magát. Bakos Maxim, a Hello Wood egyik alapítója egy egész erdőt szeretett volna szánkókból, majd szépen letisztult, hogy milyen irányba érdemes kidolgozni a koncepciót: „Sokat agyaltunk azon, hogy milyen egy izléses karácsonyi installáció. A szánkókból épült szimbólum eredetiségét pont annak köszönheti, hogy sablonoktól és giccsztől mentes” – mondta Ráday Dávid, a Hello Wood kreatív vezetője, a koncepció egyik kitalálója. Nem véletlen az installációt készítő alkotócsoport kiválasztása. A Művészetek Palotája ugyanis stratégiaileg fontos céljának tekinti az innováció támogatását, ennek egyik lényeges eleme az évszakos programokhoz illeszkedő installációs program, melynek révén a fiatal képző- és iparművészek is bemutatkozhatnak a Műpában. Ez az installáció most túlmutat önmagán, a Telekomnak köszönhetően ugyanis a szánkók január 6. után az SOS Gyermekfalu lakóihoz kerülnek, hogy késői karácsonyi ajándékként még vidámabbá tegyék az ott élő gyermekek mindennapjait. További információk: www.mek.hu.

teljesen hiányzik ezekből a tervekől, mégis rendszeresen díjakat, gyakran első díjat nyer. Azért, mert tervei, gondolatai megkerülhetetlenek. Közös jellemzőjük a szellemi tágasság és az optimizmus, e két hazai hiánycikk.

A második: a bátorság, mellyel minden munkának nekiindul. Gondoljunk csak a maribori múzeum első díjas tervére, a helsinki (*lásd a mellékelt látványterveken*), vagy a pécsi könyvtárra: elfogulatlan, de nem semleges, nem érzelmentes, hanem mélyen átélt gondolkodás előzi meg a tervezést; olyan, a teherbíró talajt kereső rejtett alépítmény ez, amely azután könnyen viseli a látható felépítményt, amelyet ünnepelni szokás. Ezért nincs szüksége esztétizálásra, a felszín maszatolására. Sanghajban a világkiállítás forgatagát a személyes megélhetőség irányába fordította át, csupa olyan megoldást alkalmazva, melyek monitoron, tévén, vizuális eszközökkel nem jeleníthetők meg, csak megtapinthatók, átélhetők, megtapasztalhatók. Ezt a nyelvet – sajnos – egyre kevesebb építész beszéli.

A harmadik: a makettek ereje – mint Molnárnál a szerkesztett rajzok ereje, a kézműves tisztesség. Ezt különösen irigylem. Makettjei sokat elárulnak az építészethez fűződő viszonyáról, sohasem dísz tárgyak, mindig szigorúan munkaeszközök. Pontosak, dísztelenek, tiszták, a lényegre koncentrálnak: külső és belső térre, fényre, csak mellékesen a formára. Ettől persze gyönyörűek. Legyen tehát a Molnár Péter–díj idén Lévai Tamásé, hát ki másé!"

A Média Építészeti Díja, 2013

Az építészeti ünnepe

November 7-én, kilencedik alkalommal osztották ki a média építészeti díjait. A Katona József Színház nézőterét megtöltők érdeklődéssel fogadták mind a terveket bemutató

építészek rövid előadásait, mind a különböző médiumokból érkezett tíz szakmán kívüli, laikus zsűritag reflexióit, illetve a három szakmai bíráló szellemes, lényegre törő és olykor meglepő megállapításait.

Fotó: Balázs Zsolt

A már jól bevett gyakorlat szerint az *epiteszforum.hu* és az *index.hu* felületeken bemutatott munkákra leadott szavazatok alapján alakult ki a döntőbe jutottak listája. A médiaszűri most is két kategóriában – tervek és megépült házak – pontozhatott az építészeti bemutatók után. Épület kategóriában az elismerést a Molnár Csaba Ybl-díjas építész és csapata (Szentkúti Viktor és Halmai Dénes) által tervezett fertődi Esterházy-kastély épületegyüttesének rekonstrukciója nyerte (volt tiszttartói ház–bábszínház–orangerie–víztorony), melyet az építész nemcsak képekkel mutatott be, hanem az építészetről megfogalmazott hitvallásával is.

Terv kategóriában a díjat a MOME egyik frissen végzett hallgatója, Varga Noémi kapta, *A tivadari ártér (Tisza) hasznosítása és uszadékfa-feldolgozó brikettgyártó úszó üzem* című munkájáért. (Gyürki-Kiss Pál, Dévényi Márton, Dévényi Sándor Budapest-Örmező intermodális központ című terve a zsűritől azonos pontszámot kapott, végül szótöbbség alapján lett a nyertes Varga Noémi. – A szerk.)

Varga Noémi személyes élményekből táplálkozó munkájának őszintesége, társadalmi problémákra való fogékonysága, tudatossága, illetve az építmény egyszerű és világos, ugyanakkor mégis nagyon szellemes építészeti megfogalmazása a zsűritagokat – és feltehetően a közönség soraiban ülőket is – mélyen megragadta. (Varga Mónika ezen diplomamunkája dicséretben részesült a MÉK–MÉSZ diplomadíj-pályázaton is. – A szerk.)

Fotó: Rajnovitsy Tamás

Ezen az estén kiosztották Média Építészeti Díjának két közönségdíját is; az egyiket épület kategóriában az *index.hu*-n lezajlott internetes szavazás eredményeképpen Reisz Ádám, Fernezelyi Gergely, Basa Péter (1964–2009) építészek munkája, egy balatonfüredi villa nyerte. Terv kategóriában, az *epiteszforum.hu* oldalán lezajlott szavazáson, Nagy Eszter Anna *Széleskert Idősothton (Ajka)* terve nyerte az elismerést.

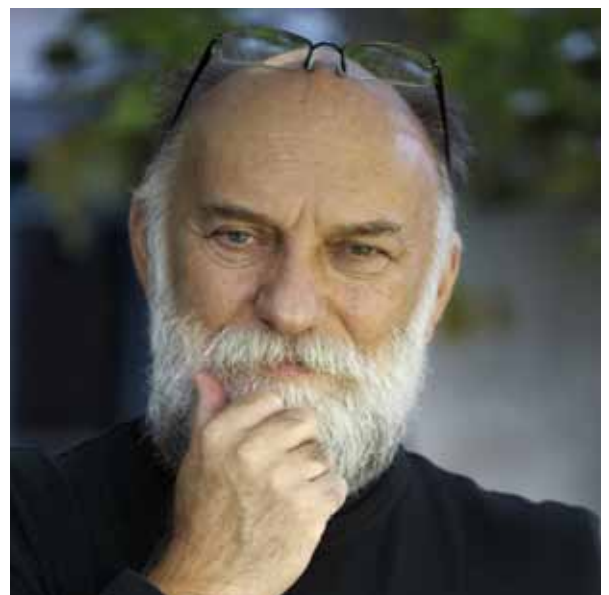
Építészeti Primák és Prima Primissima

Tervezők a színpadon

**Dr. Bachman Zoltán Prima Primissima,
Golda János és Karácsony Tamás DLA Prima díjasok**

2013. december 6-án, péntek este, immáron tizenegyedik alkalommal adták át a Prima Primissima és a Prima díjakat. A nagyszabású gálán dr. Csányi Sándor, a Prima Primissima Alapítvány kuratóriumának elnöke, az elismerést ez évtől gondozó OTP Bank elnök-vezérigazgatója köszöntötte a Művészetek Palotájának vendégeit és a televízió előtt ülő nézőket. Az elmúlt évekhez hasonlóan idén is 10+1 (közönségdíj) kategóriában osztották ki a díjakat, kategóriánként egy Prima Primissima és két Prima díjat.

A színpadra szólított Primák és Prima Primissimák szakmájuk kiváló képviselői – hangsúlyozta Csányi Sándor –, közöttük a különbségek, ha vannak egyáltalán, igen elenyészőek.

A Magyar építészeti és építőművészet kategóriában három építész lépett színpadra. A Prima Primissima elismerést dr. Bachman Zoltán Kossuth- és Ybl-díjas építész, egyetemi tanár kapta, míg az Ybl- és Pro Architectura díjas Golda János, illetve az Ybl-díjas Karácsony Tamás DLA Prima díjasok lettek.

„A Kossuth- és Ybl-díjas építész Pécs építészetiének és örökségvédelmének meghatározó alakja. Ő tervezte többek között a pécsi Dómmúzeumot, a pécsi Expo Centert, a Szentágotthai János Kutatóközpontot. A pécsi ókeresztény mauzóleum helyreállítása országosan ismertté tette a nevet; ez 2000-ben világörökségi diplomát kapott. Számos családi háza közül összesen ötöt ismertek el az „Év Lakóháza” díjjal. Komoly érdemei vannak a pécsi építészoktatás megszervezésében is, a Pécsi Tudományegyetem Pollack Mihály Műszaki Karának létrehozása rendkívüli jelentőséggel bír. Tizenegy Junior Prima díjas hallgatója volt eddig” – hallhattuk a hivatalos bemutatóban. Dr. Bachman Zoltán köszöntőjében büszkén utalt arra, hogy az első magyarországi egyetemet 1367-ben az ő városában, Pécsen alapította Nagy Lajos király, illetve hogy a városban néhány évvel ezelőtt, a Pécsi Tudományegyetem Pollack Mihály Műszaki és Informatikai Karán beindult az építész-képzés, amelyért – szakmai körökben köztudottan – személy szerint ő maga is nagyon sokat dolgozott.

Mindhárom kitüntetett építésznek gratulálunk!

A Prima Primissima díjról és az idei díjazottokról további információ a www.primissima.hu honlapon olvasható.

KÖZLEMÉNY

„A Fővárosi Törvényszék jogerős ítélete alapján a BASILEUS Bt. I. rendű, valamint a Nokia-Siemens Networks Kft. II. rendű alperes megsértették Hegedűs János felperes szerzői vagyoni jogait, amikor hozzájárulásának hiányában a Vonyarcvashegyen és Gyenesdiáson megépült faszervezetű antennatartó torony építésénél kiadott engedélyezési és kiviteli tervdokumentációban, továbbá a Cserénfa és Káptalanfüreden épült állomás engedélyezési tervdokumentációjában felperes tervlapjait felhasználták, valamint a Vonyarcvashegyen és Leányfalun épült állomás tekintetében felperes tervlapjai alapján látványtervet készítettek, amelyeken felperes mint szerző nevét nem tüntették fel. A Cserénfa állomáshoz szükséges kiviteli terv elkészítésénél ugyancsak megsértették alperesek Hegedűs János jó hírnévhez fűződő jogait.”

stalker studio visual communication

stalker.hu

Újdonságok az építészeti tervezésben

Bemutatjuk a Graphisoft ArchiCAD® 17 programot

September 9-én jelent meg a hazai piacon a GRAPHISOFT legújabb, építészeknek szóló prémium BIM tervező-szoftvere, az ArchiCAD® 17. A szoftver előnyeiről Sebő Zoltánnal, a GRAPHISOFT magyarországi részlegének tanácsadó építészevel beszélgettünk.

Milyen újdonságokat kínál az ArchiCAD legújabb verziója?

Az új verzió a korábbiaknál hatékonyabban támogatja a nagy részletettségű épületmodellek készítését és dokumentálását. Ez az új munkafolyamat lehetővé teszi, hogy a modell a projekt elejétől a végéig „élő” kapcsolatban maradjon a tervdokumentációval. Felhasználóink korábbi visszajelzése alapján a programból történő közvetlen, tehát egyéb segédeszközök használatától független PDF/A-mentés nagyon fontos kérdéskör volt. Ennek a funkciónak az integrációja egy hosszabb fejlesztési folyamatnak lett az eredménye, lehetőségeit a közeljövőben tovább szeretnénk bővíteni. Természetesen ez a tulajdonság nem csak a magyar piacnak volt igénye; az egyre gyorsabban terjedő IFC-formátum mellett ez is világszerte elvárt követelmény. Sok építész kolléga a BIM tervezőeszközt csak az engedélyezési tervfázisig használja, a kiviteli tervek elkészítéséhez 2D-re vált. Az ArchiCAD® 17 vadonatúj prioritásalapú elemkapcsolat-kezelő rendszere automatikusan állítja elő az eddigieknél nagyobb részletettségű metszeteket és csomópontokat. Ezzel lényegesen könnyebbé válik a kiviteli dokumentáció BIM-környezetben való elkészítése, ami óriási előrelépést jelent.

Fontos újdonság a tervek könnyen áttekinthető és értelmezhető megjelenítése is a legújabb kommunikációs eszközökön. A Graphisoft évek óta forgalmazza BIMx nevű termékét, amely egy innovatív BIM kommunikációs eszköz az építész számára. Ez a termék a 17-es verzióban része az ArchiCAD-csomagnak, tehát minden felhasználó számára elérhető. A BIMx programmal a teljes értékű épületmodell megosztható, és ingyenesen letölthető nézegetőalkalmazása révén asztali számítógépeken, valamint mobilkészülökön egyaránt megjeleníthető, bejárható a megrendelő ügyfél számára is könnyen érthető és követhető módon.

A megjelenése óta eltelt két hónap felhasználói tapasztalatai visszaigazolták az elvárásokat?

A hazai és nemzetközi visszajelzések alapján beigazolódtak a várakozásaink, és a 17-essel sikerült egy igazán erős verziót letennünk az asztalra. Az építészek mindennapi munkája során ez elsősorban a modellezés produktivitásának növekedésében jelentkezik. Ennek köszönhetően az építészek képesek ugyanannyi vagy kevesebb munkával a valós építéshez közelebb álló, sokkal részletesebb modelleket építeni, amely átgondoltabb szerkezetekhez, jobb virtuális modellhez, és végül problémamentesebb, gyorsabb, hatékonyabb építéshez vezet.

Az új verzió rendkívüli produktivitást eredményez, ehhez azonban nagyobb odafigyelés és a program ismerete szükséges.

Évente jelennek meg az új verziók. Hogyan születnek meg azok a döntések, amelyek az aktuális fejlesztési célokat határozzák meg?

Termékeink mindig a piac változásait követik. Fontos régióinkban a helyi viszonyokat jól ismerő termékmenedzserek végzik a piaci igények felmérését. Ezek alapján történik az egyes jövőbeli funkciók fejlesztésére vonatkozó kívánások fontossági sorrendbe állítása. Emellett a terméktámogatást végző, partnereinkkel, felhasználóinkkal napi kapcsolatot ápoló kollégáink információit is rendszerezett adatbázisban tároljuk. Ezeket az adatokat a termékstratégiánkba illesztve állítjuk össze az aktuális verziók új funkcióit.

Az új programváltozatokat mindig igyekszünk tematizálni és összefüggő funkcióbővítések köré szervezni. A 17-es verziónál azt a célt tűztük ki, hogy az épületinformációs modell (BIM) a korábban megszokott modellezési munkamenység mellett hatékony dokumentációs lehetőséget adjon az építész kezébe 1:50-es léptékig. Az intelligens építőanyag és a prioritásalapú csatlakozások használatával a megfelelő részletettségű metszetekkel és csomópontokkal rendelkező, automatikusan előállított kivitelezési dokumentáció a célunk. Egy ilyen részletes modell átláthatóságát segíti a könnyedén létrehozható 3D vágósíkok használata, kezelhetőségét pedig – az iparágban elsőként – a többmagos processzorok kihasználásával, háttérfeldolgozással támogatjuk.

Milyen lesz a jövő tervezőeszköze? Lehet még újat és eredetit hozzáadni ezekhez a fejlett rendszerekhez?

Nem aggódunk. Az iparág gyorsan változó igényei és lelkes építész felhasználóink visszajelzései folyamatos feladatok elé állítanak bennünket, évekre előre komoly tervekkel rendelkezünk. Továbbra is olyan innovatív megoldásokon törjük a fejünket, amelyek segítségével az ArchiCAD programot legálisan használó építészek és irodáik minél hatékonyabban és gazdaságosabban dolgozhatnak, hogy belénk vetett bizalmuk és befektetésük egyértelműen megtérüljön. Ebben az építőipar számára könnyűnek cseppet sem nevezhető helyzetben olyan fejlesztéseken dolgozunk, amelyek azt célozzák, hogy felhasználóink versenyképessége javuljon, és rugalmasan reagálhassanak napjaink kihívásaira.

Mit tehet ma a faluért az építész?

Callmeyer Ferenc építész gondolatai 1981-ből

Az *Építész Közlöny–Műhely* októberi számának vidékkel foglalkozó összeállítására reflektált az építészszakma nagy tiszteletnek örvendő doyenje, Callmeyer Ferenc DLA, kétszeres Ybl- és Prima díjas építész, a MÉK egykori elnöke és nem mellesleg lapunk egyik alapítója. Nem először írt szerkesztőségünkbe, hogy gratuláljon a munkánkhoz, de az olvasottak először inspirálták a nagyobb nyilvánosság előtti megszólalásra.

Mint írja: „...lapotokat alig várom. Most ismét egy remek számmal örvendeztetettek meg. Mivel építészlétemet a magyar paraszti építészeti tanulmányozásával, követésével, sőt modernné fejlesztésével töltöttem, örömmel olvasom a Tamáska Mátéval készített interjút. Igazán szívből szól minden sora. Mint öreg harcosnak, engedjétek meg, hogy a nyolcvanas évek elején készült és az akkori *Városrendezés* folyóiratban is leközölt cikkemet most kiemeljem egy előkészített, de ki nem adott kéziratomból. Ennek címe: *Az ördög a részletekben...*

Talán érdekes lesz a fiatal építészgenerációnak is az a nemes küzdelem, melyet az ötvenes években folytattunk idősebb kollégák, elsősorban dr. Tóth Kálmán unszolására. Ekkor jártuk be Papp László barátommal a Balatonfelvidék pusztuló falvait, és mértük fel, fényképeztük le a számunkra sokat jelentő paraszti házakat. Megtanultuk belőle a kifejezés egységességét, a szerkesztés paraszti racionalitását és a múlt megbecsülését. Most ezt a fejezetet [...] megküldöm...

Szeretném, ha levellem és cikkem inspirálna olyanokat, akik hasonlóan gondolkodtak (mert sokan voltunk!). Remélem, még találni tudtok életben lévőket...”

Az alábbi írás elkészülte óta eltelt több mint harminc év. Azóta nagyon megváltozott a világ, a közölt adatok egy része ma már nem releváns, de a vidék problémái, illetve e problémák okai napjainkban is időszerűek, így Callmeyer Ferenc írása ma sem tanulságok nélküli. (A szerk.)

MIT TEHET MA A FALUÉRT AZ ÉPÍTÉSZ?

*Ezer éve vár így itten,
ezer éve idegenben,
tépázva a szélben, éjben,
ezer éve útra készen,
ez a falu, ez az ország,
ez az egész Magyarország.
(Illyés Gyula: Magyarok, 1953)*

Nagy meglepetéssel kaptam kézhez a *Városépítés* szerkesztőségének felkérését, hogy írjak a címben meghatározott kérdésről. Meglepetésemet fokozta, vajon milyen alapon kerültem kiválasztásra, hiszen a faluért mint építész

szinte semmit nem tettem, s ha egyéb megnyilatkozásaimban (könyv, cikk, telekommunikáció) tettem is felreérthető megjegyzéseket a falu építésével kapcsolatosan, azok egy magyar állampolgár kritikai megnyilvánulásánál nem voltak többek. Miközben már fogalmaztam egy udvarias lemondó levelet, kezembe került Enyedi György könyvecskéje *Falvaink sorsa* címmel, beleolvastam, s lelkesedve megállapítottam, hogy a falu témájával kapcsolatban építészként mégiscsak lesz mondanivalóm.

Mindenekelőtt rögzítenem kell, hogy nem szeretnék romantikus hibába esni, és városalakóként az ovidiusi bukolikus faluképet ideálisabbnak festeni a valónál: Erdei Ferenc szavaival élve, „a görögök éppúgy, mint a rómaiak, nem voltak őszinték, mert éltek a város javaival, s dicsőítették a mezei-vidéki életformát”.

Kívülről megítélve a látványt, a falu igen nagy mértékű fejlődésről tanúskodik. Országjárva, a falu képe az elmúlt tíz-tizenöt évben lényegében megváltozott. Az egykori falu, amelyhez mindössze nosztalgiaánk vizualitása fűződik, a fésűs-fogas beépítés oromzatos házsoraiból átépült, előbb sátor tetős polgári házakból álló utcásorokra, és utóbb a nyereg tetős, többszintes családi házakból álló utcaképre. Emlékszem, még a fejlődés kezdetén mi, építészek, valamilyen falusi romantikától vezetve, milyen nagyon féltettük a falusi utcaképet a sátor tetőtől, de tenni ellene vajmi keveset tettünk. Sokkal nagyobb volt ugyanis a társadalmi nyomás, amely – a régi falut a nyomor szimbólumának tekintve – a sár- és vályogépületektől a téglából és betonból épült családi házak felé hatott. A fésűs beépítés az új generáció tudatában a szegénység, a maradiság jelképe, ahonnan a szegénységgel együtt meg akart menekülni. A tenger áradása ellen az erősen elvi síkú küzdelem hatástalan volt. A sátor tető minden építészeti, esztétikai ellenpropaganda ellenére uralkodóvá vált a falu képében, s ahelyett, hogy építészetiünk a sátor tető esetleges előnyeivel (mert vannak!) foglalkozott volna, csatát veszelve, más vonalról adott a nyereg tető irányába lökést. Ez a lökés is az érdekeltség oldaláról jött, és ezúttal állami támogatással: az OTP-rendelkezések értelmében a tetőtérben keletkező lakóhelyiségeket fél alapterülettel számolták el. A nyereg tető valóban többet nyújt fizikailag a sátor tetőnél, feszítő ereje az anyagi fellendüléssel együtt már stílusváltásként olvasható a falusi utca arculatán. Ennyit árul el kívülről a mai falu.

De mit tehet a faluért (a jövőben) az építész? A válasz bonyolult, mivel maga a falu kérdése a 20. század végén erősen differenciált társadalmi üggyé vált. Ahhoz, hogy a kérdéshez közelíteni tudjunk, meg kellene kísérelni a falut definiálni. A falu definíciójának kialakításakor régi darázsfészekbe nyúlunk. Sok államban például a kétezer lélekszám feletti településeket városoknak nevezik. Nálunk nem kevés a tízezer lélekszám feletti, községnek nevezhető település.

Ezért inkább a falu ellenpólusának, a városnak a meghatározásával juthatunk el a falu definíciójához. A városiaság fogalmából ugyanis a zárt térbeli elhelyezkedés, a városias foglalkozási megoszlás, a településhálózat központi funkciói, az intenzív területhasznosítású ipar jelenléte emelhető ki. A falut ezek után olyan településnek lehet felfogni, amelynek nem termelő funkciói a helyi lakosság ellátását szolgálják, termelő funkciói közül pedig az extenzív földhasználatú mezőgazdaság a legjellemzőbb. A mai magyar társadalomban a falu és a város között antagonisztikus ellentmondások nem léteznek, sőt a társadalmi különbségek is csekélyek. Az építészeti segítség megfogalmazásához okvetlen szükséges az igény- és lehetőségszintek megismerése, amelyek nélkül sem társadalmi, sem pedig építészeti programok nem képzelhetők el.

Van-e a falunak jövője? Ismétcsak a városiasodás folyamatának ellentmondásosságában lehet megkeresni a választ. Ma, amikor a megindult lavinaszerű urbanizációs folyamat lassúbbodását figyelhetjük meg, a nálunk fejlettebb országok hasonló folyamatainak vizsgálata értékes tanulságokkal szolgálhat. A falu jövőjére adott válaszok ezerfélék. Erdei Ferenc *Város és vidéke* című művében a tenger áradásához hasonlítja a városiasodás folyamatát, abban az értelemben, hogy a városok mind nagyobb mértékben vonzzák magukhoz a környező vidéki falusi-tanyás területeket, mintegy külvárosukká alakítva azokat.

A falu elsősorban gazdasági-társadalmi szervezet, a településhálózat része, az ország területének kilenc tizedét használó, táji adottságokhoz alkalmazkodó, s azokat formáló erő. A városlakó ember a falu problémáit elvontan ismeri, és lekicsinyülésre hajlamos. A városi életforma leglelkesebb hívei falun élnek: irigykedve emlegetik a város előnyeit, és ezekért az előnyökért sokan el is hagyják falujukát. A dezurbanizáció hívei a mai Egyesült Államokban beállt helyzetre hivatkoznak, mondván, hogy ami ott bekövetkezett, időtőlódással Európát is eléri. Ezek a jósök a városok hanyatlását vetítik előre. Így a falu felé a jövő három markáns viharfelhő képében vonul:

- a városnövekedés megáll, a falusi települések gyorsabban növekednek;

- a falu és a város hosszú távon fennmarad, belső tartalmuk, kapcsolataik jellege és egymáshoz viszonyított arányuk megváltozik;

- a falu eltűnik, a városi életforma stabilizálódik; a földek művelése a városból kiingázva is lehetséges lesz.

A falu jövőjének koncepcionális kialakulásához ismerni kell a realitásokat. Ma a falusi lakosság az ország lakosságának mintegy 50%-a. Strukturálisan ez a lakosság a következőképpen oszlik meg:

- munkás: 55% (46,6% ipari + 8,4% mezőgazdasági);

- szövetkezeti tag: 29%;

- tercier foglalkoztatottságú: 11,4%;

- önálló (egyéni paraszt, kisiparos, kiskereskedő): 4,3%.

Az ország lakosságának ez a része kisüzemi gazdaságokkal rendelkező háztartásban él. A nagy számok ellenére a mezőgazdasági területeknek mindössze 14%-a van a kisüzemi gazdaságok szolgálatában. A háztáji és kisegítő gazdaságok a mezőgazdasági területből elfoglalt résznél lényegesen nagyobb arányban járulnak hozzá az ország mezőgazdasági termeléséhez: 1972-ben például az összes bruttó termelés 35%-át, a nettó termelésnek a felét, a mezőgazdasági termékek áruforgalmának a 23%-át adták.

Még érdekesebbek az adatok az egyéb mezőgazdasági termelés számadataiban: a zöldségtermelés 48,9%-a, a szőlőtermelés 53,9%-a, a gyümölcstermelés 52,9%-a, a szarvasmarha-tenyésztés bruttó értékének 35,5%-a, a sertés-tenyésztés 55,2%-a, a baromfi-tenyésztés 50,2%-a került ki a kisegítő gazdaságokból. Megállapítható, hogy Magyarországon a nagyüzem és a kisgazdaság között racionális munkamegosztás alakult ki, és igen széles körű a kooperáció. A háztáji gazdaságban koncentráliódik a belterjes és alig (vagy még ma nehezen) gépesíthető termelés. A háztáji gazdálkodásban részt vesz a munkásosztály, és eredményének nagyobb részben élvezője is.

A falusi életforma merőben átalakult. Ennek egyik tényezője és meghatározója a munkaidőtartam. Ma az átlag falusi férfi és nő évente mintegy 3600–3800 órát dolgozik, melyből 400–700 óra esik a háztáji gazdaságra. A munkaidő teljesítéséhez az élet igen fegyelmezett megszervezésére van szükség. A hosszú munkaidő, amelynek egyébként az életszínvonalban kétségtelen, látható jelei vannak,

szinte lehetetlenné teszi az intenzívebb művelődést, a szabadidő színvonalasabb eltöltését. A háztáji gazdaság és ezzel együtt a másodlagos gazdaság mai életszínvonalunk viteleiben döntő szerepet játszik. Eltűnésével számolni ilyen körülmények között csak életszínvonal-politikánk feladásával lenne lehetséges.

A falu jövőjének kialakításához és az ehhez kapcsolódó építész-magatartáshoz hosszú távú és a realitásokkal számoló társadalmi és településpolitikai irányelvekre van szükség. Mint láthattuk, az ország lakosságának mintegy felét közvetlenül és a teljes lakosságot közvetve érintő kérdés mellett felvetődik annak vizsgálata, hogy vajon a falu a várossal szemben nincs-e előnytelen helyzetben. Megállapítható, hogy amíg a városhálózat fejlesztése tervszerű és meglehetősen eredményes, a falusi településhálózat átalakulása spontán folyamatok hatására, kellő szabályozás nélkül folyik (például a *Békeidő* című filmben látható a realitást képviselő téveszelnök küzdelme a hivatali intézkedései ellenében). A falusi környezet elmaradottságának vizsgálatakor szinte elegendő az elvándorlás okának elemzése. Az életkörülmények elmaradottságának legfőbb oka ugyanis a falusi infrastruktúra hiánya, kiépítetlensége. Az állami költségvetésbe a városoktól és falvaktól elvont többlet mindkét helyről egyaránt bekerül, ám a településfejlesztési támogatások jószerevével csak a városokban szívódnak fel. A társadalmi egyenlőtlenségek legnagyobb forrása nem a jövedelem, a foglalkozás vagy az iskolázottság, hanem a lakóhely: a vízvezeték, a szilárd burkolatú út, a jó közlekedési kapcsolat a 20. század utolsó negyedének Európájában nem városi privilégium, hanem az általános alapellátás része, amelyet minden településen biztosítani szükséges.

A tömegközlekedés igénybevételében és színvonalában lényeges eltérések vannak a különböző települések között, a városi lakosság a szubvencionált tömegközlekedés révén tulajdonképpen járulékos jövedelmet kap. A tömegközlekedéssel együtt vizsgálat tárgya az ingázás kérdése is. Magyarországon a lakosság 20%-a ingázik, és ez a szám szociológiai felháborodás tárgya, megoldása az urbanizációs trendeket igyekszik befolyásolni. Ez a szám a jövőben növekedni fog, és meg kell állapítani, hogy ez egészséges! Az ingázási területek csaknem az ország egész területét fedik, s nyugodtan kijelenthetjük, hogy az ingázás a modern gazdaság normális és kívánatos velejárója. Európai összehasonlításban az ingázók száma hazánkban rendkívül alacsony (például a szomszédos Szlovákiában a dolgozó lakosság mintegy 40%-a ingázik). Az ingázás utazási körülményeinek megjavítása a primer kérdés, mivel ez bármennyire drága, mégis sokkalta olcsóbb, előnyösebb, mint a dolgozók városba való telepítése. A települési környezet kialakítása és javítása életszínvonal-emelő tényező.

A környezet fő eleme a lakóház, a lakás. Az évi jövedelmi viszonyok nem jellemezhetik pontosan a népességcsoport vagy társadalmi osztály életszínvonalát, ezt az életkörülményeknek számos eleme befolyásolja, mint például a lakás, a tartós fogyasztási javakkal való ellátottság. A politikai szempontból oly fontos jó közérzet nem kis mértékben függ a lakóhely, a település állapotától. Az elmúlt tíz-tizenöt év gazdasági fellendülésének folyamánként a falusi települési környezet és benne a lakás is az életforma-változást követte, és erős fejlődésnek indult.

Elsősorban a lakás alapterületének erős emelkedése figyelhető meg a falusi környezetben. A többszintes lakóházak száma növekedőben van, az alaprajzok a nagycsaládok, több generáció együttélését kezdik ismét biztosítani. Megfigyelhető – főként az üdülőterületeken – a kiadható szobák számbeli növekedése is. Lassan a lakás minden helyisége falun is bekerül a lakás használatába, a státuszszimbólumszerű tisztaszoba feladása gyakorlattá válik. Sajnos az alaprajzok kevésbé alkalmasak az életformaváltozások pontos lefedésére, tisztázatlan a konyha-étkezés és nappali-társas tartózkodás helye. Az épületek gazdasági-mezőgazdasági üzemi funkciói is csak nehézkesen épülnek be az alaprajzokba, holott az épületek létét ezen funkciók kielégítése biztosítja.

Formailag az épületekkel kevesebb baj van, a kivagyiság külső kifejeződését leszámítva, amely helyenként jelentkezik. Sajnos – és ebben kissé ludasnak érzem építészünket is – üres formák is terjedőben vannak a nyeregretető és az eltolt szintek félreértelmezett formális megjelenítésével. A falu építészete spontán tevékenység, és azt hiszem, az is marad. Az építészeti igényességet elsősorban az építési anyagok, szerkezetek és elemek ipari háttere határozza meg. A spontán építés józansága és a dizájnigényű építési szerkezetek egyértelműen az építési színvonal emelkedését jelenthetik.

A falusi település a már említett öntörvényűséget követve, rendezőelv nélkül fejlődött, sokszor a meglévő úthálózat biztosította lineáris fejlődést követve. Ezek a spontán fejlesztések nélkülöztek minden filozófiai és ökonómiai alapot, s gyakran a telek besűrűsödéséhez vezettek anélkül, hogy az ehhez szükséges infrastrukturális fejlesztés elkészült volna. Ezzel a sűrűsödéssel egy időben veszélyeztetik a szabadon álló ház vonzását, a ház körüli gazdaság kialakítását. Ugyanakkor – és éppen az infrastruktúra hiánya miatt – nem alakultak ki a társadalom és az egyén szempontjából oly kívánatos nagy sűrűségű, alacsony beépítés lehetőségei, amelyre egyébként magasabb kölcsönökkel az állam ösztönző hatást fejt ki. Félő, hogy a koncepciónélküliség a településfejlesztésben figyelmen kívül hagyja a közösségi élethez oly nagy fontosságú közterületek és közintézményi területek kialakítását; félő, hogy elhagyásuk később sokszorosan megbosszulja magát.

Döntő szerepe lehet a falu igazgatásának a település képének meghatározásában. A tanács vezetésének építészettel szembeni igényessége már ma is felismerhető egy-két falunkon (lásd Emőd példáját). Az építési tevékenység hatósági ellenőrzése hozzájárulhat a rend közösségi igényének megvalósításához.

Idekívánkozik a tanyavilággal kapcsolatos településfejlesztési (vagy visszafejlesztési?) politika is. 1980-ban még 450 000 ember élt a tanyákon. A tanyákkal kapcsolatos bizonytalanokodó településpolitikák azok kiürítéséhez kezdett vezetni, sokszor olyan helyen is, ahol indokolatlan volt. Hiba volt figyelmen kívül hagyni, hogy a parasztember a természet több évszázados megfigyelésével, gazdasági tapasztalataival a nemzet egyik életstádiumává változtatta a tanyát. Termelvényei más úton ma sem pótolhatók. A tanyai életet modernizálni kell, és a társadalom követelményeihez igazítani. Vidékenként más és más formában élnek a tanyák lakói. Vannak elszegényedő és gazdagodó tanyák. A tanyahálózat ésszerű megtartására még hosszú időn keresztül szükség lesz. A magyar tanyát is alkalmassá kell tenni az emberhez méltó élethez. Talán ebből a szempontból a tanya mutatja a legnagyobb fejlesztési lehetőséget. Európa egyes országaiban, főleg a skandináv országok településeiben a szétszórt tanya dominál. Ezek a tanyák a helyi infrastruktúrával magas fokon el vannak látva. A fejlődés alapja az elektromosáram-ellátás kiterjesztése, ami biztosítja a víz- és energiaszolgáltatásnak. Az új energiaforrások magas fokú kihasználására elsősorban a szabadon álló épületek lesznek a jövőben alkalmasak. Itt főként a passzív (épületforma, hőszigetelés, földtakaró stb.) és az aktív új energiaforrásokra (nap, szél, biogáz, hőszivattyú) kell gondolnunk.

Sokszor olvashatjuk, hogy az ország jövedelemelosztásában falun szélsőséges helyzetek alakultak ki. A jövedelem akkumulálódik egyes településeken, illetve családoknál. Ennek a jövedelemnek a tökévé válását társadalmi szabályok megakadályozzák, a felhalmozódás nem tér vissza a termelésbe, a fogyasztásban csapolódik le. Ez a káros jelenség új beruházások elmaradásával jár, és értelmetlen pazarlást (kivagyiság!) okoz. Az energiatakarékosságot érintő új eszközök (napkollektor, szélmotor, hőszivattyú stb.) elterjesztésének éppen ezért a falusi fogyasztónál kell kezdődnie. Nem kis kihatása lehet a falu életformájának emelésére.

Visszatérve a tanyasi településfejlesztésre, építészettünk adós egy új, tömörebb tanyai településformával, melynek megjelenésével a tanya visszaszorítása helyett annak stabilizálását lehetne elérni. Ezekben a tömörebb tanyasi településeken alakíthatók ki ésszerűen az új típusú tanyaközpontok, melyek a tanácsok és a jól működő szövetkezetek közös „gyermekai” lehetnek.

A falusi lakás kérdésénél nem lehet kihagyni azoknak a régi lakóházaknak a feladását, illetve sorsát, amelyeket a lakóik elhagytak. Egészséges dezurbanizációs folyamat a városi lakosság falusi környezetkeresése, amely, ha a falura irányul, egyszerűen két kérdést tud megoldani: nem alakul ki az üdülőhelyi szuburbia: a falusi lakóház (főleg, ha műemlék) fennmaradása, konzerválódása biztosított. Sajnos ennek a fennálló lakásgazdálkodási rendelkezések még nem kedveznek.

A falu közintézményrendszerének kialakításánál igen fontos a közintézmény-hálózat hierarchikus struktú-

rának kialakítása. A kereskedelmi hálózat fejlesztése és városi színvonalra való emelése az életszínvonalat befolyásoló kérdés. Az oktatás, nevelés intézményrendszerének a falusi lakosság elérhető közelében való elhelyezkedése, illetve megközelíthetősége döntő fontosságú. Az elvándorlás egyik okozója az iskolák körzetesítése is volt, ugyanakkor az országos tanteremhiányt csak rontotta a működőképes, de még használható iskolai tantermek felhagyása. A tanya és a szétszórtabb, alacsony lakosságszámú települések iskolával való ellátásának valószínűleg legjobb módja (talán olcsóbb is) az iskolabusz-hálózat fejlesztése lenne.

A közintézmény-hálózat fejlesztésében igen komoly szerepet játszik az intézmények összevonása, ami nem épületek összevonását jelenti okvetlenül, hanem elsősorban egy ésszerűbb, többcélú üzemeltetési módot. Ebből a szempontból az új iskolák kulturális, illetve szabadidőközpontként való megépítése szintén meggyorsíthatja a falu elmaradásának felszámolását.

Tájérendezés szempontjából sürgős feladat lenne a „falusi táj” fogalmának tisztázása. A faluhoz mint településhez nemcsak az építmények és a lakosok tartoznak, hanem a földterület is, amelyet hazánkban elsősorban gazdaságilag hasznosítanak. Ennek a korlátozott (1 ha/lakos) földterületnek igen nagy az értéke a termelés, az üdülés és a természeti környezet megóvása szempontjából. A réteket, folyó- és tópartokat, hegyeket és erdőket tartalmazó falusi térség az ország területének mintegy 90%-a. Itt hadd idézzünk néhány gondolatot Patrick Abercrombie írásából, 1933-ból:

„...nincs fontosabb része Angliának, amely igényelné a tudományos tervezést és fejlesztést, mint a mezőgazdasági területek...”

„...esztétikailag elhatározandó, mennyire képes a táj eltérni az építést anélkül, hogy urbanizálttá válnék...”

„...a falu tervezése a környezettervezés művészetévé válik ...”

„...még a túlzott mértékű gépesítés sem menti meg a falut attól, hogy a városiak fő üdülési és pihenő háttérterületévé váljék...”

Mint látható, a programok tisztulásával az építészeti feladat legalább annyi, mint az „urbánus” területeken. A falu jövője perspektívában legalább olyan jelentőségű, mint a városé. Az egészséges szimbiozis kialakítása fogja meghatározni a jövő urbanizált-dezurbanizált Európa-képét, s benne speciális problémáinkkal a magunkét is.

(Az írás a *Városépítés* című folyóirat 1981/3. számában jelent meg.)

Felhasznált irodalom:

- ANDORKA RUDOLF: *A magyar községek társadalmának átalakulása*, Magvető, Budapest, 1979.
 ENYEDI GYÖRGY: *Falvaink sorsa*, Magvető, Budapest, 1980.
 GALANTAY, ERVIN Y.: *New Towns – From the Antiquity to the Present*, G. Braziller, New York, 1975.
 HOWARD, EBENEZER: *Garden cities of To-Morrow*, London, 1902.
 OUDIN, BERNARD: *A város védelmében*, Corvina, Budapest, 1980.
 POLÓNYI KÁROLY: A nagy számok építészete, in: *Valóság*, 1981.
 SZENTE TIBOR: Gondolatok a tanyákról és a mai tanyahelyzetről, in: *Valóság*, 1981/2.

2 millió dollár összdíjazás a Holcim fenntartható építészeti pályázatán

A 2 millió dollár összdíjazású, negyedik alkalommal meghirdetett Holcim Awards saját területén az egyik legrangosabb nemzetközi díj, amelyre a mai naptól lehet pályázni. A versenyen az iparág szakértőinek vezető projektjeit és a következő generáció bátor ötleteit egyaránt várják. Olyan pályaművekre számítanak, amelyek hozzájárulhatnak a fenntarthatósághoz az építészet és építőipar, táj- és városi építészet, valamint az építőanyagok és -technológiák területén. A pályázatokat a www.holcimawards.org oldalon lehet leadni 2014. március 24-ig.

A Holcim Awards díjra (fő kategória) olyan építészek, tervezők, mérnökök, projektgazdák, építő- és kivitelező vállalatok pályázhatnak, akik fenntartható válaszokat adnak korunk építészetének és építőiparának technológiai, környezeti, társadalmi-gazdasági és kulturális kérdéseire. A pályázat kiírói a versenyre előrehaladott tervezési szakaszban járó munkákat várják, amelyek nagy valószínűséggel meg is valósulnak, és amelyek kivitelezése 2013. július 1-je után kezdődik.

A "Next Generation" (fiatal szakembereknek és diákoknak meghirdetett) kategóriában ötlet szintjén megálmodott projekttervekkel és merész ötletekkel lehet pályázni. A munkák alkotói nem lehetnek 30 évnél idősebbek 2013. július 1-jén, és a projektek építése sem kezdődhetett el ezen időpont előtt.

A svájci központú Holcim Foundation által meghirdetett fenntartható építészeti pályázatot az öt világrégióban párhuzamosan rendezik meg 2013-2014-ben, amelyet 2015-ben a globális szakasz követ majd. A regionális nyerteseket a Holcim Awards díjátadó ünnepségeken jelenti be 2014 végén Moszkvában (európai régió), Torontóban (Észak-Amerika), Medellínben (Dél-Amerika), Bejrútban (Afrika és Közép-Kelet), valamint Jakartában (Ázsia és a Csendes-óceáni térség).

Egyszerű online pályázati folyamat
A versenyen való részvételt interaktív online

pályázati űrlap könnyíti meg. A pályázatokat angol nyelven kell beadni az online nyomtatvány kitöltésével, bemutatva a szerzőket, a projektet és a fenntartható építészeti kritériumaira adott válaszokat, a technikai részleteket, valamint a projektről készült képeket vagy illusztrációkat. A pályázati anyag összeállítását egy átfogó, lépésről lépésre haladó útmutató segíti a www.holcimawards.org/guide oldalon.

Nemzetközileg elismert építészek és akademikusok a zsűriben

Valamennyi pályázatot független szakértőkből álló zsűri értékeli a fenntartható építészeti öt kiemelt szempontja (gazdasági, társadalmi, környezeti teljesítmény, valamint esztétikai hatás - környezetbe illeszkedés, és innováció/átültethetőség) alapján. A zsűrielnökök: Jean-Philippe Vassal (európai régió), Toshiko Mori (Észak-Amerika), Bruno Stagno (Dél-Amerika), Howayda Al-Harithy (Afrika és a Közép-Kelet), valamint Rahul Mehrotra (Ázsia és a Csendes-óceáni térség). A zsűritagok teljes listája a www.holcimawards.org/jury oldalon tekinthető meg.

Több mint 150 nyertes pályázat 10 év alatt

A Holcim Awards díj korábbi nyertesei több mint 40 országból kerültek ki, és projektjeik a közösségi fejlesztések alapvető szükségleteinek ellátásától a komplex technikai megoldásokig széles skálán mozogtak. A korábbi Holcim Awards nyertesekről további információt érhet el a www.holcimawards.org/projects-search oldalon.

A Holcim Foundation

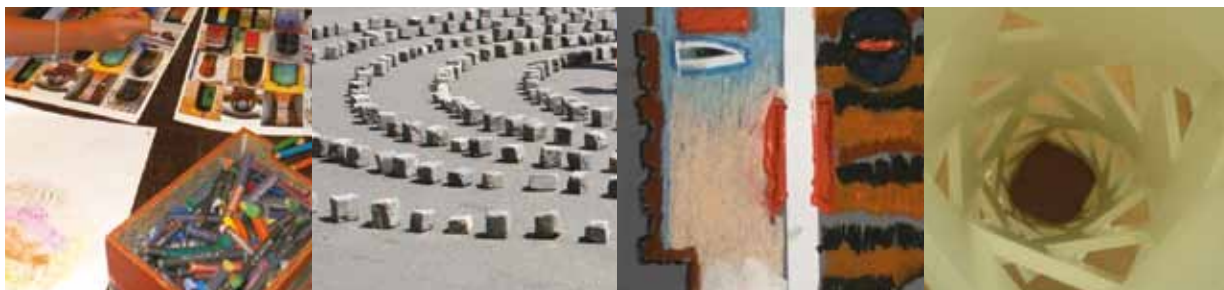
A Holcim Foundationt a több mint 70 országban működő Holcim-csoport támogatja, a verseny független a vállalat kereskedelmi érdekeitől. A Holcim a világ egyik vezető cementgyártó vállalata, emellett beton- és aszfaltgyártással is foglalkozik, és számos további szolgáltatást nyújt ügyfelei részére.

A Holcim Magyarországon

A Holcim Magyarország egyik vezető cement- és betongyártó vállalata, melynek 2012-ben elért nettó árbevétele 15,97 milliárd forint (IFRS) volt. A társaság társadalmi felelősségvállalás területén végzett kiemelkedő tevékenységét 2009-ben a CSR Hungary díjjal ismerték el, 2010-ben a vállalat elnyerte a Figyelő TOP 200 Társadalmi Elkötelezettség díját. A fenntartható építészeti népszerűsítő kampánya 2011-ben a European Excellence Awards nemzetközi kommunikációs díjat, 2012-ben pedig a világ egyik legrangosabb amerikai kommunikációs folyóirata, a The Holmes Report Sabre Awards díját nyerte el. További információért, kérjük, látogasson el a www.holcim.hu weboldalra.

Quo vadis, avagy merre tartasz, kreativitás?

Kreativitás és építészet

Lehet, hogy ezen fókusz témánk összeállítását végiglapozva úgy tűnik, messziről indulva jutottunk el a tényleges építészetig. A megkérdezettek – többségükben egyébként építészek – szakmai tudásukat nem, vagy nem csak tervezési feladatokban bontakoztatják ki, hanem gyerekekkel való kreatív foglalkozásokon. Ám amire elkötelezték magukat – mert bizony nagyon komolyan gondolják mindazt, amit hosszú évek óta csendben, de roppant szívósan tesznek –, az az építészet érdekében (is) történik. Megalapozzák azt a magatartást, amelyre lehet építeni, ha az általuk tanítottaktól felnőttként majd a körülöttünk lévő világ – és benne az építészet – jobb megértését várjuk.

Ezt az alapozást, ennek mélységét és elkötelezettségét mutatta meg az a MÉK által szervezett szeptemberi „Építő játékok” konferencia, amely – minden korábbi tervünket felülírva – e téma továbbgondolására és nagyobb szakmai nyilvánosság elé tárására inspirált bennünket. Úgy ítéltük meg, hogy László Tamás építészek, a XV. kerület polgármesterének a konferencia résztvevőit köszöntő bevezető előadása pontosan felvázolta a kreativitás gyerekkorban történő elvesztésének okait, illetve a teendőket, amelyeknek e folyamat ellenében kellene hatniuk: *a kreatív foglalkozások rendszerszerű beemelését az alapfokú oktatásba*. Hivatkozott többek között Sir Ken Robinson világhírű oktatáskutatóra, aki nem fél kimondani az oktatással foglalkozók körében egyébként közismert, nyilvánvaló tény, hogy az iskola, az oktatási rendszer – legyen az bárhol a világban – megöli a kreativitást.

Valószínűleg nem véletlen, hogy néhány héttel később szintén az angol kutatóra utalt Perényi Tamás, a BME Építészmérnöki Kar Lakóépülettervezési Tanszékének vezetője abban az előadásában, amelyben bemutatta a tanszék *Digitalistananyag-fejlesztés* címen kidolgozott projektjét. Azon belül is annak egyik állomását, a Kolossa József DLA és munkatársai által fejlesztett *LakoBOX* memóriajátékot, amely a játékot emeli be a felsőfokú építészeti oktatás folyamatába. Robinson 2006-ban, a TED-en elhangzott – a Youtube-on magyarul is élvezhető – lenyűgöző előadásában többek között a kreativitás mibenlétét is firtatja, amely szerinte abból fakad, hogy a gyerekek még mernek tévedni, ám a felnőttek már nem. Nos, a LakoBOX, más erényei mellett, ezt a tévedést is megengedi a hallgatónak, illetve mindenkinek, aki ebbe a lakóépületek tervezését, s ezáltal az építészet komplexitásának megértését segítő játékba belefeledkezik. Merthogy a LakoBOX nem csak egyetemistáknak szól. „A játék független a kortól” – fogalmazott a tanszékvezető, s összeállításunk írásai és interjúi valóban ezt támasztják alá. Éppen ezért nagyon bízunk abban, hogy a kreativitásról, illetve a játékról az építészet ürügyén megjelentett írásainkat nyitott szívvel és értőn fogadják.

Rubóczki Erzsébet,
főszerkesztő

Építészet az alapfokú oktatásban?

Eredmények és utórezgések az „Építő játékok” konferenciához kapcsolódóan

A MÉK szeptember 24–25-én „Építő játékok” címmel szervezett kétnapos konferenciát a FUGA Építészeti Központban. *(Támogatók voltak: Belügyminisztérium, Országos Főépítési Iroda, Nemzeti Kulturális Alap, Budapest XV. kerületi Önkormányzata. – A szerk.)* Olyan előadókat hívtunk meg, akik már hosszabb ideje sikeres építészeti foglalkozásokat tartanak gyerekeknek, illetve akik a témával elméletben vagy gyakorlatban eddig is érdemben foglalkoztak. A hazai előadók mellé külföldről, az oktatásban élen járó Írországból is érkezett szakértő, Robert Bourke építész személyében. A téma aktualitását – vagyis, hogy milyen módon és eszközökkel kellene és lehetne a kreativitást, s azon belül az építészetről való tudást integrálni az alapfokú oktatásba – egyértelműen jelezte, hogy a konferencián több mint száz fő vett részt, elsősorban pedagógusok és építészek. A különböző módszereket és gyakorlatokat bemutató szakemberek tökéletesen egyetértettek abban, hogy a nagyjából hétéves korukig hihetetlen fantáziával bíró gyerekek az iskolában fokozatosan elveszítik kreativitásukat, és nem ismernek meg olyan alapfogalmakat sem, amelyek

segítségével később, felnőttként valóban meg tudnák érteni akár az építészet világát.

Az alapvető kérdés tehát az volt, hogy ezt a gondolkodást hogyan lehetne az eddig többnyire kevesekhez eljutó, anyagi és földrajzi helyzethez kötött kiváltság helyett az alapfokú oktatásban részt vevő valamennyi gyerek számára elérhetővé tenni, a konferencia címében is megfogalmazott „építő játékok” gyanánt.

A tanácskozáshoz kapcsolódva 1000 példányban megjelent az *Építő játékok 2. – Kézikönyv pedagógusoknak* című kiadvány *(az első, szintén e témával foglalkozó könyv 2012-ben látott napvilágot – a szerk.)*, amely számos hazai kezdeményezést, módszert és tematikát mutat be, s igen hasznos segítséget nyújthat a téma iránt érdeklődőknek. A kiadványban szereplő szerzők és előadók elérhetőségei megtalálhatók a Magyar Építész Kamara honlapján, az „Építő játékok” bannerre kattintva (www.mek.hu). Továbbá készült egy segédlet a hét-tizenkét éves korosztály környezetkultúrájának fejlesztéséhez, amelyet Kovács Ildikó építész állított össze *A természetes és épített környezet szemléletének*

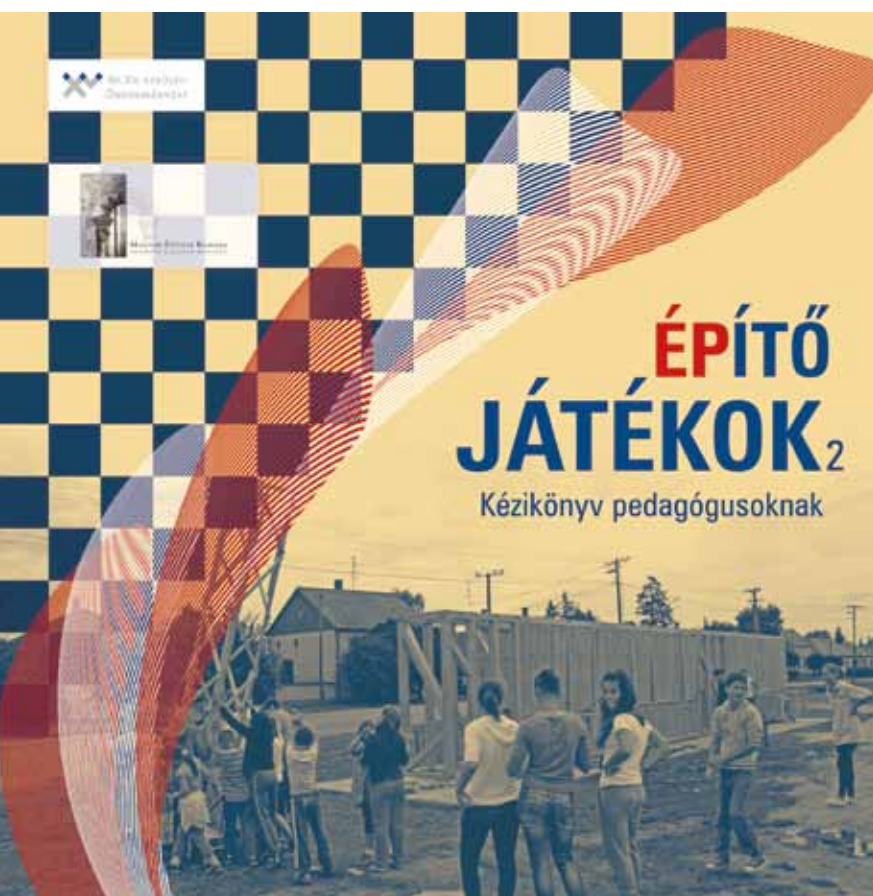
Az illusztrációt az *Építő játékok 2. című kiadványból* vettük át.

alakítása alkotó tevékenység által címmel. Mindkét kiadvány ingyenesen hozzáférhető a MÉK-ben (1088 Budapest, Ötpacsirta u. 2.).

Mindenki tisztában volt azzal, hogy a konferencia kapcsán egy hosszán tartó és csak hosszabb távon eredményt hozó folyamatról beszélhetünk; ennek beindítását reméltük az értekezlettől. Hogy valóban megmozdult valami, jól mutatja, hogy alig egy hónappal később, október 25-én, az Emberi Erőforrások Minisztériumának a Köznevelésért Felelős Államtitkárságán fogadták a MÉK képviselőit. A megbeszélésen a minisztérium részéről Szakál Ferenc Pál, míg az OFI (Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet) képviselőjében dr. Dobszay Ambrus és Lippai Edit vettek részt, akik felhívást intéztek az implementációs tantárgyi munkacsoportokhoz és az egész napos iskola nevelési-oktatási programjain dolgozókhöz. Kiküldött ajánlásukban felhívják a figyelmet arra, hogy a MÉK – a közreműködésével kidolgozott programok birtokában – keresi a lehetőségét annak, hogy segítséget nyújtson az építészet közoktatásba történő élő bekapcsolásához, és nemcsak a délelőtti tanórák, de a délutáni foglalkozások, illetve az úgynevezett projektnapok keretében is. Mert remélhetően egyre többen ismerik fel az építészettel való elemi és középszintű foglalkozás hasznosságát és azt a tényt, hogy – minekutána a minket körülvevő épített környezetben töltjük időnk java részét, ez a környezet hat ránk, valamennyire mindenkinek köze van hozzá (valójában döntő részben nem az építészekről függ a minősége) – az építészet művészet is, amely a kreativitást meghatározó módon képes fejleszteni.

Jelenleg a XV. kerületben működő Hubay Tehetségközpontban Kovács Ildikó építész vezetésével nem csupán a kisiskolások, de már a tíz-tizenhat éves korosztály számára is beindult az „Építő játékok” program, aminek eredményeképpen a jövő év elején a sorozat harmadik kötete lát majd napvilágot, szintén Budapest XV. kerületi Önkormányzatának támogatásával.

Tatai Mária,
építész,
az „Építő játékok” konferencia egyik szervezője

Képzelet, kreativitás, újítás

László Tamás építész bevezetője az „Építő játékok” konferenciához

A csecsemő számára kezdetben van az otthonosság keresése, az elementáris biztonság iránti vágy. Otthonos a mama teste, keze, lába, amelyhez jó odabújni. A gyermek első felfedezőútja még „négykézláb”, majd megtanul járni; négy-hat évesen felfedezi a teret, kinyújtja a kezét, ugrik, fut benne, élvezi, hogy él, létezik, és mozog a térben. A tízéves gyerek számára már a szabad, áramló tér is élmény. Így jutunk el önmagunk észlelésétől a világ felfedezéséig.

Fantasztikus út ez, a személylé válás rendkívüli, később megismételhetetlen és utolérhetetlen teljesítménye. Ezt kéne folytatni, kompletté tenni. Azonban nyolc-tíz éves korban mintha abbamaradna ez a rendkívüli és ígéretes felfedező folyamat, mintha megtorpanna, nem fejlődne tovább. Ne gondoljuk, hogy a felnőtt egyén nem él benne ezekben a folyamatokban állandóan és totálisan: a biztonság iránti vágy elementáris igényében, a világ felfedezésének kalandjában, a kettő közötti állandó, megmagyarázhatatlan és feloldhatatlan feszültségben. A nagy építészeti alkotásokban – ami nem feltétlenül méretet, hanem minőséget jelent – ott rejlik ez a paradoxon, a feloldhatatlannak tűnő és térré, térkapcsolatokká testesülő feszültség. Mit látunk tehát ember és környezete vonatkozásában? Azt, hogy – miként már említettem – a megismerés kreatív folyamata ellaposodik, mondhatni, meghal. Sir Ken Robinson – a kreativitás egyik legnagyobb hatású kutatója – írja *Az alkotó tér* című könyvében: „A legtöbb gyermek azt gondolja magáról, hogy kreatív, a legtöbb felnőtt pedig azt, hogy nem. Ez nagyobb probléma, mint amekkorának tűnik.”

Ezzel szemben azok a csoportok, amelyek itt képviselik magukat, a világ megismerésének folyamatát is kreativitással, játékosággal, természetes intelligenciával igyekeznek megtölteni, s a környezetünk nyelvének megértéséhez ugyancsak kreatív módon fognak hozzá. A környezet alakításában ezekre már lehet építeni, ám ehhez teljesen át kellene alakítani a vizuális kultúra oktatását, illetve még radikálisabb nézetet vallok akkor, amikor azt mondom, hogy *el kellene kezdeni* végre a vizuális kultúra oktatását. Először is, megfigyelve a gyermek felfedezőútját a világban, majd annak szerves folytatásaként az alkotó, kreatív energiák kibontakoztatását kell megtanulni, tanítani, gyermek és felnőtt együttműködésében. Ehhez egészen új oktatásra van szükség, új ötletekkel, jól tudva persze azt, hogy az ötlet még nem kultúra; az persze több, teljesebb. Ennek a vállalásnak, ennek a konferenciának ez lehet a célja. A kihívások hihetetlenek, bármerre nézünk, a helyváltoztatás, a népesedés, az információáramlás terén elképesztő folyamatoknak vagyunk a tanúi. H. G. Wells mondta, hogy

„a civilizáció nem más, mint az oktatás és a katasztrófa versenyfutása”. Ezt akkor mondta, amikor még tollal írtak, nem volt rádió, tévé, telefon, úrhajó, internet stb. Ha az intelligencia, az agy fejlődését figyeljük, azt kell látni, hogy abban rendkívüli a jelentősége a vizualitásnak. Ez összefügg a térérzékeléssel, az emlékezettel – az is elsősorban vizuális –, a kapcsolatainkkal, a szabadság- és összetartozás-igényünkkel egyaránt. És ezt a tulajdonságunkat mégsem használjuk tudatosan az oktatási-nevelési rendszereinkben! Azok a kísérletek viszont, amelyeket a konferenciára megjelent könyvben látok (*Építő játékok 2. – a szerk.*), mind olyan etűdök, melyek e kreativitást előhívó energia megszólaltatásáról, fejlesztéséről szólnak. De mi is a kreativitás? Három dolgot kell megkülönböztetnünk, amelyek egyébként egymásba olvadnak: a képzeletet, a kreativitást és az újítást.

A *képzelet* olyan dolgok magunk elé idézésének a képessége, amelyek nem elérhetőek érzékeink által. A képzelet az emberi tudat legnagyobb ajándéka. Képzeletben kiléphetünk az „itt és most”-ből. Képzeletben visszatérhetünk a múltba, nemcsak időben (eseményekben), hanem térben is – és újraélhetjük azt. Más szemszögből nézzük a jelent, képesek vagyunk más szemével látni, más szívével érezni. Képzeletben átgondolhatjuk jövőbeni lehetőségeinket: minden dimenzióban. A képzelet megszabadít közvetlen körülményeinktől, és állandóan nyitva tartja a jelen megváltoztatásának lehetőségét. A konferenciára megjelent könyvben publikált és a jelen lévő csoportok által bemutatásra váró etűdök, kísérletek, játékok, megismerési gyakorlatok, a környezetünk megragadása ezt a képzeletet erősítik, építik, javítják, fejlesztik készséggé. Rendkívüli dolog ez. Nem csupán az építészet alapjait kívánjuk átadni a gyerekeknek, sokkal többről van szó a maga komplexitásában. A képzelet alapvetően a vizualitásra épül, csak mi ezt sem használjuk eléggé, holott ennek minden megismerési, alkotási, újraalkotási, újító folyamatban döntő jelentősége van.

A *kreativitás* egy lépéssel tovább megy, mint a képzelet. A kreativitás cselekvés. Ha valakit kreatívnek nevezünk, az azt jelenti, hogy az illető aktívan és tudatosan létrehoz valamit. A kreativitás nem valami elvont fogalom – kreatívnek lenni kizárólag *valamiben* lehet: az építészetben, a matematikában, valaminek a gyártásában, az írásban, a zenében, az üzleti életben, bármiben. A kreativitás azt jelenti, hogy munkára fogjuk a képzeletünket. Bizonyos értelemben a kreativitás alkalmazott képzelet. Nem ezt tesszük-e az *Építő játékok* gyakorlatainak, közös munkálkodásának minden mozzanatában?

Az *újítás* az új gondolatok gyakorlatba való átültetésének folyamata. Az újítás valójában alkalmazott kreativitás. Az innováció lényege, hogy mindig valamit bevezet és/vagy jobbá tesz, és általában pozitívként tekintünk rá.

A fotó a konferenciára megjelent *Építő játékok 2. című kiadványból* való

Valahol ennek a gondolatmenetnek a mélyén a minket körülvevő és a belső környezet, a vizuális kultúra megismerési kalandjának a folyamata van. Ezért tartom rendkívül fontosnak azt, amit elkezdtünk.

Mire használható az a sokszínű és nemzetközi *Építő játékok*-kísérlet, amely talán már nem is kísérlet ott, ahol hamarabb elkezdték, és fölüeny tudássá tudott válni? Amely – véleményem szerint – nem kiegészítője az oktatás-nevelésnek, nem különleges függelék vagy néhány érdeklődőnek szánt speciális tanulmány, hanem központi szerepet játszik a világ megértésében... Elég, ha arra a nyelvre gondolunk, amit Christopher Alexander „pattern language”-nek nevezett (szó szerinti fordításban mintanyelvnek, de értelmezését tekintve talán a részletek nyelvének mondhatnánk), feltárva mindazon környezeti, építészeti elemet, ahol a kapcsolataink, az aktivitásaink sajátos módon működhetnek: a lépcsőket, az udvarokat, a tereket, a terek csipkézett széleit, vagy ahol az aktivitás létrejöhet, az alkóvokat, a tornácokat, az átjárást, a kilátást, a rálátást, a védettséget, a terek hierarchiáját a védettség szemszögéből stb.

Ezt a felfedezőutat a gyerekekkel észrevétlenül be lehet járni; jobban fogják érteni mindazt, ami körülveszi őket, meglátják, hol van élet a maga sokszínűségében, észlelik, hol lehet igazán jelen lenni. Pilinszky János szerint „korunk

népbetegsége a jelenlétvesztés”, a nem tudom, hol vagyok érzése. Ezt érzik sokan, egyre többen, hogy nem ott vannak, ahol lenniük kéne, az elvágyódás és a spleen uralkodik. S mindez bővítetten öröklődik generációról generációra. Ezzel száll szembe ez a program, amely által a gyermek a jelenlétet tanulja meg, ami sokkal több, mint bármilyen tantárgy tudása. Simone Weil szerint „nem az a fontos, hogy matematikát, földrajzot, idegen nyelvet tanulunk, a fontos a figyelmünk iskolázottsága”. Ebben tudunk talán a legtöbbet adni a gyermekeinknek ezekkel az *Építő játékok*hoz fűződő gyakorlatokkal, felfedező, értelmező mozdulatainkkal.

Olyan iskolákra van szükségünk, amelyek támogatják a kommunikációt ember és környezete, ember és ember között. Amelyek elősegítik az együttes munkálkodást, fejlesztik a kreativitást és az újító szemléletet. A környezetünk mindenre megtaníthat minket: a ház, a szoba, a kert, az utca, a város, a táj, az élő és az élettelen környezet hatalmas és kihasználatlan lehetőség az edukációban, különösen annak egy szinte teljességgel új dimenziójában, a kreativitásra való tudatos nevelésben. Köszönöm, hogy meghallgattak. Hajrá!

(Elhangzott 2013. szeptember 24-én a FUGA Építészeti Központban.)

Akik kimaradtak...

A kreativitás további lehetőségei

Az „Építő játékok” konferencián számos előadót hallottunk, ám időhiány miatt nem mutatkozhatott be mindenki. Ennek a ténynek mindenképpen van egy pozitív üzenete, nevezetesen, hogy úgy tűnik, jóval többen vannak azok, akik a kreativitást próbálják ébren tartani a gyerekekben, mint ahányan a két teljes napba belefértek volna. Közülük most három további csapatot mutatunk be, ily módon kiegészítve a konferencián elhangzottakat, illetve a kiadványban szereplő kreatív kezdeményezéseket.

Névjegy: ÓPERENCIÁSOK KREATÍV CSOPORT

Működésük célja: komplexebb szemléletű világlátás kialakítása a vizualitás, az élménypedagógia segítségével, a testi és mentális közérzet szinkronba hozása. A művészet nyelve lehetőséget teremt az emocionális felszabadulásra. A kreativitásra épülő életintelligencia alkalmassá tesz arra, hogy megfigyelőből kezdeményezővé váljunk, felnőttként pedig aktívan befolyásolni tudjuk szűkebb és tágabb környezetünket. Tagjai tanári és egyéni alkotói tapasztalataikat kamatoztatják a foglalkozások során.

Tagok: Németh Ágnes művészeti vezető; Máté Beáta kertépítő mérnök, a csoport elméleti koncepciójának társ-alkotója; Bányai Gábor Bertalan keramikus; Fülöp Diána keramikus; Jakatics-Szabó Veronika festőművész; Lakatos Ildikó diplomázó építész, diplomamunkája az élménypedagógiára épülő Óperenciás óvoda.

Elérhetőség: operenciasok@gmail.com

Web: www.operenciasok.blogspot.hu/p/tagjaink.html

Névjegy: OCZTOS ISTVÁN

Építész, képzőművész, dízlettervező, tanár. Budapesten él és dolgozik, szabadúszó.

Közösségi együttműködés, projektek:

- „The Game 1” nemzetközi, vizuális együttműködés az interneten (2008);
- Gyerekfoglalkozások – Két Egér, Gyereksziget, Gödör Klub, FUGA (2008);
- „The Game 2” nemzetközi, vizuális együttműködés az interneten (2009);
- „The Game 3” nemzetközi, vizuális együttműködés az interneten (2010);

- „152 47 12” – az Élő Tűzfalok Erzsébetváros Csoport kiállítása, Bar Ladino;
- „200 nm” – az Élő Tűzfalok Erzsébetváros Csoport kiállítása, N&n Galéria, Budapest;
- „Csináljuk Együtt” Csoport megalakítása – hajléktalanok és mélyszegénységben élők foglalkoztatása, támogatása (2011);
- „KlauzálKids” gyerekfoglalkozások a Klauzál téren (2010–2012);
- Tanár a Minerva Érettségizettek Szakközépiskolájában (2011);
- Sokszem Alapítvány – az Élő Tűzfalok Erzsébetváros Alapítvány kiállítása (2011);
- „Lions Békeposzter” nemzetközi gyerekrajzpályázat, Mozaik Lions Klub, zsűritag (2012);
- „UccaMűvész Egyesület” létrehozása – hajléktalanok képzőművészeti foglalkoztatása, támogatása (2012);
- „First Hand” képzőművészeti és iparművészeti vásár, kurátor;
- „The Game 4” nemzetközi, vizuális együttműködés az interneten;
- „The Game 4” kiállítás az If Kávézóban, Budapest, megnyitó Szombathy Bálinttal (2013).

Web:

www.istvanocztos.com
www.behance.net
www.facebook.com/ocztosistvan
www.photoblog.com/bigeyesoczy

Névjegy: MOKKA

A Kocka Művészeti Egyesületen belül működő Modern Képzőművészeti Kreatív Alkotócsoport – MOKKA.

Alapítás éve: 2002

Tagok: Bódis Beatrix, Bokor Anita, Cseh András, Dobó Eszter, Dobó Márta, Gábor János, Hermann Bianka, Kiss Adrienn, Kurcsis Petra, Lukászi Kende, Mátyás Zoltán, Pogrányi Edit, Pozsgai Krisztina, Varga Judit, Varga Kata, Tolnay Imre, Törőcsik Katalin, Váray Ibolya Anna.

Elérhetőség: 9026 Győr, Aradi vértanúk útja 23.

Web: www.mokka.org.hu

„...sosem gondoltam, hogy nekem ez tetszeni fog – pedig ez absztrakt...”

Beszélgetés Németh Ágnes képzőművésszel

Németh Ágnes az Óperenciások Kreatív Csoport egyik alapító tagja és művészeti vezetője, harmincéves tanítási tapasztalattal a háta mögött. Ezúttal arról kérdeztem, milyen csatornákon keresztül fejleszti a saját alkotás a személyiséget, és hogyan segítheti a szakember azokat, akik ezen a belső úton elindulnak.

Németh Ágnes: Gyerekkoromban volt egy meghatározó álmom, amelyben a nagymamám azt mondta nekem: „... jegyezd meg, hogy mindnyájan egy hajóban evezünk. A te dolgod az, hogy az embereket összekapcsold.” Engem

ez az álom végigkísért az életemen, komolyan vettem az üzenetét. Harminc éve tanítok, nagyon sokféle embert kapcsolok össze, mert van egy közös dolog, ami mindenél fontosabb.

Zöldi Anna: Mi ennek a „közös dolognak” a lényege, hogyan kell ezt értenünk?

NÁ: Ülő Bika levelét ismeri? Az Amerikai Egyesült Államok elnökének írta 1855-ben, és arról szól, hogy a világban egyformán fontos a kő és az ember: mi (indiánok) részei vagyunk a mindenségnek, ti (mármint a fehér emberek)

a birtoklói. Az európai oktatás úgy épül fel, hogy külön tanítja a matekot, az irodalmat, a történelmet, de egy érettségiző diáknak fogalma sincs róla, hogy a reneszánsz összességében micsoda. Az élménypedagógia lényege, hogy az ismeret valóban belülről kerüljön, hogy a dolgokat ne csak „nézzük”, hanem gazdag, komplex információt kapcsoljunk hozzájuk. Ha a gyerekekkel elmegyünk az állatkertbe, ott megvizsgáljuk az elefántot a biológia, a felépítés, az arány, a szerkezet szempontjából, de megnézzük azt is, hogy hol tűnt fel a történelemben, a mitológiában, az építészetben – így lesz élményszerű az ismeret számukra. Ahhoz, hogy valaki nyitott, kíváncsi, kísérletező, értelmet kereső felnőtté váljon, nagyon korán, már gyerekkorban meg kell ezt alapozni. Egy gyerek akkor fog bízni a világban, a létezésben, ha az őt érő élmények – így a vizuális élmények is – összhangban vannak a mentális állapotával.

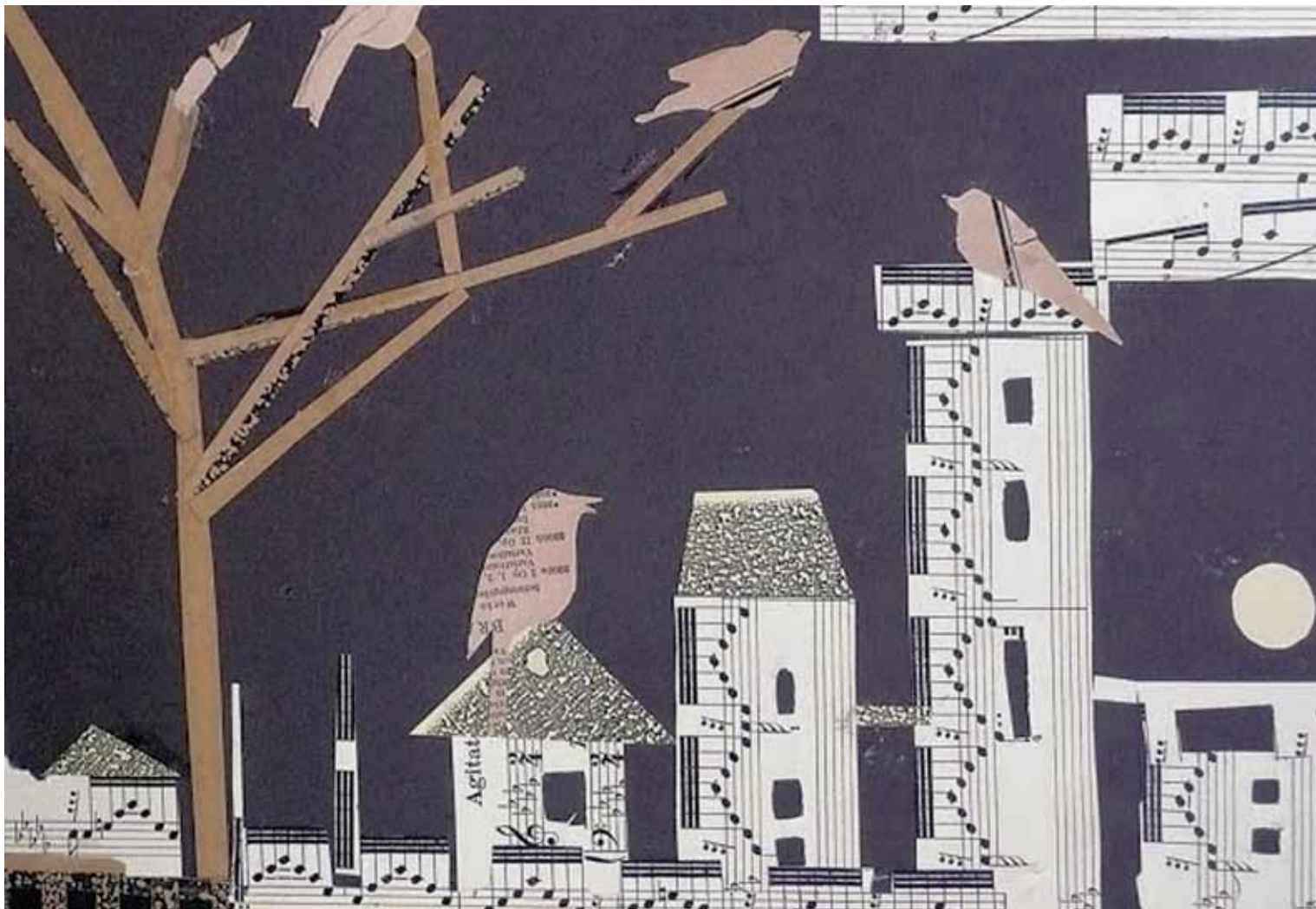
ZA: Az Óperenciások hogyan próbálnak ebben segíteni?

NÁ: Körülbelül két éve alakultunk, hatan hatfélék vagyunk. Egy tematikát hatféle szempontból és technikával tudunk megközelíteni. Van közöttünk festőművész, kertépítő mérnök, keramikus és most diplomázó építész. Minden feladatot először magunkon próbálunk ki, hiszen

A fotók az élménypedagógiára alapozó Óperenciások Kreatív Csoport gyerekfoglalkozásain készültek

hogy építhetne másokat az, aki saját magát nem építi? Elsőként a szellemi alapokat kell megteremteni, ez a legjobb tapasztalás. A havi egyszeri csapatépítés rengeteg időt igényel, de fontos, hogy mindannyian önállóan is tudjunk foglalkozást tartani, és hogy ugyanazt a minőséget képviseljük.

ZA: Miért ezt a nevet választották, és mit szimbolizál a logó, a gyalogló madárka?

NÁ: Az „Óperenciás-tengeren túl” kifejezés a ráción, az ismerten túli világra utal: a ráérzések, az intuíciók, az érzelmek, az asszociációk birodalmára, és egyébként mindenre, ami nem feltétlenül csak értelemmel közelíthető meg. A mi számunkra az Óperenciás fogalma az ismeretlen határátlépését jelenti, a madárka pedig arra felé vándorol.

ZA: Számtalan programja van a csapatnak is, amellyel helyszínről helyszínre vándorol...

NÁ: Hívásra megyünk, mindig helyspecifikus tematikával és technikával dolgozunk. A szellemi háttér kidolgozása nagyon fontos volt számunkra, ennek köszönhető, hogy már vannak állandó programjaink. A Művészetek Palotájában vasárnaponként működik a *Cifra Palota* foglalkozásunk, főképp a kalendáriumhoz és zenei programhoz kapcsolódva, de a legutóbbi témánk például Pest-Buda volt; alagutat, hidat építettünk, a gyerekek megrajzolták Budapest látképét az úrból. A Kopaszi-gát *Kölyökökből*

játszóházában a vízi világhoz kapcsolódó katamaránokat készítettünk, a Weöres-év kapcsán a Petőfi Irodalmi Múzeummal és a Mesemúzeummal működtünk együtt, kevésbé ismert verseket közelítettünk meg a képzőművészet segítségével, és ezzel a programmal megyünk decemberben a Millenárisra is. Rendszeres programunk van egy XIII. kerületi két tannyelvű óvodában, és tárgyalunk egy másik két tannyelvű óvodai programról is: felnőttképzést gondolnánk indítani anyukáknak, akik szeretnék jobban megérteni, hogy mi foglalkoztatja a gyereket. Mert a gyerekek alkotásaiból indirekt módon kiderül, hogy milyen mentális állapotban vannak, és hogyan érdemes otthon foglalkozni velük. Folyamatban van egy közös pályázatunk a Pető Intézzel, ezt igen komolyan vesszük. A mozgási nehézségekkel küzdő gyerekek nagyon kevés időt töltenek a természetben, kevés érzéki hatás éri őket. Nekik már az is élmény, ha megfognak egy fát, megtapintják a felületét vagy megérik az illatát. A természet megtapasztalását rendkívül fontosnak tartjuk. A madarak és fák napján (*minden év május 10-én tartják – a szerk.*) a Mesemúzeum előtt dolgoztunk: ágakkal és kéreggel kiraktuk egy fa árnyékának a sziluettjét a földön. Az ágak közé a gyerekek színes földből mandalatechnikával madarakat „szórtak”. Az állatok világnapján (*október 4-én – a szerk.*) a fővárosi állatkertben szintén szórásos technikával készítettünk

egy hatalmas, tizenhat méter hosszú alkotást, amely fel fog kerülni az emberszabásúak házának falára. Kültéri munka volt a The Big Draw/Nagy Rajzolás nemzetközi program részeként elkészült *Nagy utazás* című tizenhat négyzetméteres rajz, amelyet gyerekek és nagyszülők együtt alkottak meg. Előre kidolgozott koncepció szerint festettünk: középen látható az épített világ, benne városok, képzelt városok, labirintusok. Majd a vízi és a föld alatti világ következnek: barlangok, gyökerek és a gyökerek között élő lények. A Földtől eltávolodva pedig ott az űr, a kozmikus világ, a szférák, a szférák zenéje.

ZA: Mire irányult ez a nemzetközi kezdeményezés?

NÁ: A The Big Draw programnak az volt a célja, hogy népszerűsítse, amit mi magunk is vallunk, vagyis hogy mindenki tud rajzolni, legfeljebb felnőttként ezt elfelejté. A Művészetek Palotájában tartott gyerekfoglalkozásokon megtapasztaltam, hogy a szülők és a nagyszülők abban a tévképzetben élnek, hogy ők nem tudnak rajzolni. Titokban nagyon szeretnének ilyesmit csinálni, csak szégyellik. A gyerek mögé bújva viszont ki merik próbálni magukat, sokszor ki is veszik a munkát a gyerek kezéből, és helyette akarják befejezni. A 2013-ban Londonban indult kezdeményezésnek az volt az alapja, hogy minden ember tehetséges, és mindenkinek van önkifejezési készsége. Ha ezt a kreativitást, kíváncsiságot gyerekkortól ébren tartjuk, akkor nem múlik el a bátorság. Felnőttként

nehéz a dolgokhoz tapadt információkat félretenni, és valamit új szempontból megközelíteni. A legtöbb ember ugyanazt a lemezt darálja egész életében. A mi munkánk célja, hogy ezt a „lemezt” kicseréljük: egy-egy dolog gyakorlati átélése billenthet ki a sémákból. Ha valakinek – aki korábban soha nem festett – megengeded, hogy egy festővásznat lealapozzon, a munkájában, abban, hogy jobbról balra vagy fentről lefelé mozgatja az ecsetet, benne lesz az egész habitusa. A mozgás révén észreveszi a festék anyagát, tapintását, textúráját, és egyszer csak azt hallod tőle, hogy „nahát, sosem gondoltam, hogy nekem ez tetszeni fog – pedig ez absztrakt”. Egy pillanat alatt képes eldobni az előítéletét, mert átélt egy folyamatot. Sokszor mindössze ennyin múlik.

ZA: Az elmondottakból kiderül, hogy többféle korosztállyal foglalkozik a csapat. Nyilván egész más a munka az óvodásokkal, mint, mondjuk, a nagypapákkal.

NÁ: A gyerekek és a nagyszülők között oda-vissza nagyon szoros a kapcsolat. Azt mondják, az idős emberek második gyerekkorukat élik. Ez részben így is van, újra játékosak lesznek, és hajlandók például mesét olvasni. De az is igaz, hogy aki az élet nagy részét végigcsinálta, az kellő bölcsességgel, élettapasztalattal rendelkezik, és már tudja, mik számára a fix pontok, az értékek. A Kór-életani és Gerontológiai Intézet kutatásai kimutatták, hogy az idős emberek élete a nyugdíjazás után roppant

ingerszegényyé válik, nagyon sokan depressziósak lesznek, főképp azok, akik szociális otthonba kerülnek. Nagy vágyunk a szeniorprogram, ehhez megkeresünk intézményeket, mert szeretnénk idős emberekhez eljuttatni a foglalkozásainkat. Ez személyesen is érint, édesapám nemrég halt meg, sokáig intézetben élt. Stroke-ja volt, és már egyáltalán nem tudott beszélni. A zene központja máshol van az agyban, mint a beszédé, és ő nagyon szeretett énekelni. Két énekülés között tisztán ki tudott mindent fejezni. Csak ezen az egy módon lehetett már vele kommunikálni, a zene megnyitotta az érzelmi központját. Elképesztő, hogy a zene és a vizualitás mire képes, olyan dimenziókat nyit meg, amiket el se tudunk képzelni. Ha egy idős, beteg embert ilyen módon meg lehet „szólatatni”, akkor a gyerekeket hogyan lehet! A mentális állapot gyerekkorban alakul ki, akkor keletkeznek a fájdalomgócok, és ezek kezelése vizualitással nagyon könnyen lehetséges. Az épített környezet, a saját környezet pedig a mentális állapottól függ.

ZA: Az óvodások vizuális nevelésével mi a tapasztalatuk?

NÁ: Minden korosztálynak más a koncentrációs ideje.

A gyerekek körülbelül iskoláskorukig szinte animisztikusan gondolkodnak, vagyis mindennek lelket tulajdonítanak: „megütött az ajtó – csúnya ajtó”. Ezt nem szabad drasztikusan elfojtani. Az álmok és a valóság számukra egyenértékű, arról nem is beszélve, hogy az érzéseiket kivetítik a bábfigurákba. Az anya abból is következtethet a gyerek lelkiállapotára, hogy éppen melyik játékkal játszik. Az ovisoknak rövid, de változatos dolgokat kell kitalálni. Nagyon szeretnek közösen építkezni, szeretik azt, amikor mindenki a sajátját csinálja, de abból a végén valami közös készül. Az „én és a közösség” viszonya itt alakul: része vagyok-e a közösségnek, dominálok-e, vagy háttérbe szorulok. Mennyire vagyok hajlandó engedni a magaméból, hogy az egész együtt jó legyen. Éppen a közös építésen keresztül lehet megtanulni, hogy ha picit lemondok, akkor a közös sokkal jobb lesz; ha a „mi”-t többször mondom, mint az „én”-t, akkor lesz az „én” is elégedett. Voltak olyan népek a történelemben, amelyeknek az „én”-re nem is volt szavuk, csak a „mi”-re. Alsó tagozat végéig a gyerekek síkban ábrázolnak, tiszta nézetekkel, és nem is szabad erőltetni a térbeli rajzot. Magától elkövetkezik majd az a pont, amikor a gyerek az egótól, önmagától elválasztja külvilágot. Ettől fogva hihetetlen mértékben elkezd érdekelní a valóság megfigyelése és pontos lemásolása. Itt lehet a teret, a plasztikát, a tónusokat az ábrázolásba bekapcsolni.

ZA: A tér az egyik legelvontabb fogalom a képzőművészetben, ehhez hogyan közelítenek?

NÁ: A nyári hónapokban külső térmunkákat csinálunk, megadott szempontokra. Választunk egy tájrészletet: ez lehet liget, tópart, hegytető. Közösen megbeszéljük, hogy hányféle szempontból lehet ehhez a tájhoz hozzájárulni, kinek mit jelent, mit akar vele kezdeni: hangsúlyozni, elrejtteni, esetleg ellenpontoszni. Megbeszéljük, hogy milyen anyagokkal dolgozzanak: természetes, helyi vagy „civilizált” materiákkal. Ezután készítjük a térmunkát, amelyhez esetleg mozgás- vagy helyspecifikus előadás is kapcsolódik. Belső térben a feladat hasonló: megnézünk egy adott térrészletet – amely lehet két oszlop köze vagy egy szobasarak –, majd azt vizsgáljuk, hogyan lehetne tágítani, szűkíteni, kaotikussá vagy rendezetté, világosabbá vagy

akár sötétebbé tenni. A tényleges építést papírból, fából vagy bármilyen egyéb anyagból végezzük. Nagyon fontos a verbalitás fejlesztése, és az is, hogy egy téri feladatról, problémáról együtt is tudjunk beszélni. Mind a kinti, mind a benti munka mindig többfázisú, és mindegyik fázishoz tartozik verbális feladat is. Amikor megnézik a helyszínt, először megfogalmazzák, leírják a benyomásaikat, ezt aztán sorban felolvassák. A gyakorlati munka több csoportban, több helyszínen folyik, és amikor mindenki elkészül, megnézik egymás alkotásait, és megint feljegyzik a benyomásaikat. Végül ezeket összevetik mindazzal, amit az alkotó szeretett volna kifejezni. Ilyenkor derül ki, hogy mennyi tartalom van egy-egy munkában, esetleg olyan is, amire az alkotó nem is gondolt. Tulajdonképpen az egész folyamat egy gondolatcsere. Ez már szorosban kapcsolódik az építészethez is, hiszen az építés szándéka szintén rengeteg fázison megy át, míg eljut a használókig. Néha érdemes lenne fórumot tartani arról, hogy azok, akik benne élnek egy tervezett térben, milyennek látják, hogyan élik meg az adott környezetet az alkotói szándékhoz képest. Az épített környezetet akkor tudnák az emberek értőn befolyásolni, ha már gyerekkortól fogva meg tudnák fogalmazni az ahhoz vagy a természeti környezethez kapcsolódó érzéseiket, hozzá tudnának szólni ahhoz, hogy mit jelent egyáltalán a közérzet egy adott térben.

ZA: Sokan egyetértenek abban, hogy ennek kialakításában nagy szerepe lehet az iskolai nevelésnek. A Magyar Építész Kamara egyik célja, hogy ezek a tartalmak az alapfokú iskolai oktatásba is bekerüljenek. Ön szerint hogy tudnának ezek a gyakorlatok az iskolában megjelenni?

NÁ: Jelenleg csak választható alternatív programként, mert a rendszerszerű iskolai oktatás egyelőre katasztrofálisan messze van ettől a szemlélettől. A nyitottság és a kísérletező kedv nagyon ritka, és az anyagi feltételek sem adottak. Kell a nyitottság, és kell az új, de a „modern szeméttben” is elég sokáig kell turkálni, hogy az ember igazi értékre találjon; mert nagy a különbség a tartalom nélküli semmi és a tartalmas semmi között. Michelangelo élete végén kijelentette, hogy a semmi több a valaminél – na de mi után jelentette ezt ki? Miután már eljutott valahova. Ez adja meg bárki hitelességét vagy hiteltelenségét. Ha az építészeti megközelítést szeretnék az oktatásba bekapcsolni, akkor olyan iskolát kell keresni, ahol az igazgató nyitott, és kísérleti jelleggel ki lehet próbálni a foglalkozásokat. Ellenkező esetben marad egy füzet, és elmondhatjuk, hogy foglalkoztunk ezzel a témával, de igazából csak tapasztalati úton lehet a tudást átadni. Ennek megszervezése azonban nem azok feladata, akik az érdemi munkát végzik, nekik erre se idejük, se lehetőségük – ők a szakértelmet nyújtják, a szellemi háttérrel. A lehetőség megteremtése az építészeti szakmapolitikai szervezetek, például a Kamara feladata lenne. Jó szakember sok van ezen a területen. Mi megyünk, ha hívnak.

„...érdekes a folyamat, ahogy alakul, ahogy lépeget, olykor esetlenül, s néha megszólít benneteket is...”

Önjáró alkotó, építész végzettségű képzőművész, díszlettervező és tanár

Hol itt bukkan fel, hol ott – számtalan fórumon igyekszik megosztani szándékait, művészetét, gondolatait. Nemzetközi pályázatot indít tűzfalak kifestésére, rendhagyó kifestőkönyvet készít, és építészeti projekteket hoz létre gyerekekkel... Célja a felnőtt- és gyerekkorúak bevonása az alkotás folyamatába, és egyben a helyi közösségek „megmozgatása”, összekovácsolása. Megy, ahova hívják. Egy darabig működött a Gödörben, és párhuzamosan a FUGA Építészeti Központban, jelenleg a Hátsó Kapu nevű helyen tart rendszeres foglalkozásokat, amely 2013 tavaszán jött létre, kifejezetten az új utakat kereső, kísérletező előadásoknak, közösségi projekteknek. Öcztos Istvánnal beszélgetve a környezeti nevelés alternatív, szociális lehetőségei és nehézségei is szóba kerültek.

Zöldi Anna: A címként választott mottó az ön Facebook-oldalán olvasható: elég pontosan kifejezi a művész két alapvető indítékát: az egyéni útkeresést és a közvetítés szándékát azok felé, akiknek az üzenet befogadásához segítségre van szükségük. Képzőművészként tanít is, és a gyerekfoglalkozásai mellett számos közösségi projektet is kezdeményez – melyiket érzi elsődlegesnek?

Öcztos István: Alapvetően nem a művészi értéket helyezném előtérbe, legalábbis ami a közösségi és a személyes ügyeket, illetve a tanítást illeti. A gondolkodás vizuális leképezése sokkal inkább érdekel.

Nem az a fontos, hogy jó művész – egyáltalán művész-e – az ember, hanem az önmagához mért fejlődés lehetősége, annak megvalósítása a vizuális gondolkodás, a kreativitás által.

ZA: Jó példa erre a 2010-es *Élő Tűzfalak (Living FireWalls)* projektje, amelyet az interneten tett közzé. Mi volt ennek a lényege?

OI: 2010 januárjában *Élő Tűzfalak (Living FireWalls)* címmel kiírtam egy nemzetközi pályázatot, amely nagy nyilvánosságot kapott. A pályázat szlogenje a „Budapest, a tűzfalak városa” volt, utalva a Belső-Erzsebentvárosra, amely nagyon különleges adottsággal rendelkezik Budapest szívében: üres tűzfalakkal. Egy rövidebb séta során végigjárható az utcák, amelyekben tömegesen fordulnak elő nagy, üres falfelületek. Ma már a város szerves részét képezik ezek az egykori városrendezés és a történelem pusztításai következtében kialakult, nyílászárók nélküli tűzfalak, amelyeket én nagy élvezettel csodáltam. Összegyűjtöttem őket, és nemzetközi pályázatot indítottam az interneten – terveket kértem a falak festésére. Nagyon nagy volt az érdeklődés, százötvenkét munka érkezett, és nemcsak a VII. kerületből, nemcsak Budapestről, hanem Norvégiából, Svédországból, Japánból, Ausztráliából, Dél-

Amerikából is. Olyan sikere lett, hogy azt gondoltam, ezt össze lehetne kapcsolni az építészettel, közösségi projektekkal, köztérfelújításokkal. Megkerestem a Műgyemtem Építész-mérnöki Karának dékánját, dr. Becker Gábort és dékánhelyettesét, Varga Tamást, nekik is tetszett az ötlet, Nagy Bálint pedig egy kiállítást is rendezett a munkákból az N&n Galériában. Dr. Beke László művészettörténész, a Magyar Tudományos Akadémia Művészettörténeti Kutatóintézetének igazgatója is lelkesen, érdeklődve figyelte az eseményeket, eljött a kiállítások megnyitójára, beszélgettünk a képzőművészet, az építész, a városi kultúra összekapcsolásának lehetőségeiről. Felfigyelt rá a sajtó, és tárgyalások indultak a VII. kerületi önkormányzattal, de jártam a Kulturális Örökségvédelmi Hivatalban is. **ZA:** Több csapatot is meghívtak ezek a tűzfalak, néhány el is készült, igaz, mások munkájaként, ám ezekhez nem kapcsolódott semmilyen lakossági aktivitás. Az ön elképzelésében azonban közösségi tevékenység révén váltak volna színessé.

OI: A festést és a köré szerveződő eseménysorozatokat olyan közös tevékenységként gondoltam el – s gondolom most is –, amelyben a kisebbségi önkormányzatoktól a civileken át a gyerekekig mindenki részt vesz: egy nagy buliként és egyben kulturális bemutatkozási lehetőségként arra, hogy jobban megismerhessük egymást. Annak idején, a Studio Metropolitana városfejlesztő partnerszervezettel rendezvényeket szerveztünk, a pályázatra berendezett terveket 2010-ben, a Múzeumok Éjszakáján a falra vetítettük, és a Király utcai üzlethelyiségünkben megszavaztattuk az embereket; egyszóval, „megmozgattuk” a helyi közösségeket. Ha van egy kis támogatás, valami bázis, akkor a személyes munka már beindítja a közösségi dolgokat. Vannak további terveim, amelyek ebből a tűzfalfestéses ötletből, annak továbbgondolásából alakultak ki, és amelyek nemzetközi szinten tudnák népszerűsíteni Budapestet, illetve ezeken keresztül Magyarországot. Egy ilyen, épületekhez

Az interjút kísérő grafikák és fotók Öcztos István projektjeihez kapcsolódnak

és városhoz kötődő projekt mellé oda lehet tenni a történelmi háttérrel is – jelen esetben például a pesti zsidó negyedet. Ez valóban érdekelheti a civil lakosságot, aktívan be lehet vonni őket a munkába.

ZA: A program az internetnek köszönhető a népszerűségét. Milyen lehetőséget lát a közösségi médiumokban?

OI: A projektünk szerintem azért nagyon izgalmas, mert sok embert meg tud szólítani: kreatívokat és szemlélődőket egyaránt. Segíti a közös gondolkodást és a közösségi terek létrehozását. Önmagában egy tűzfal megfestése lehet igen magas színvonalú, de ettől még, a szakmai köröket kivéve, nem lesz különösebben érdekes. Az internetes kommunikáció épp erre hívta fel a figyelmet; egy olyan lehetőségre, amilyen eddig nem volt: gyors, nemzetközi, határok nélküli. Végtelenül barátságos, együttműködő, nagyvonalú, valójában nem is verseny a szó hagyományos értelmében. Volt olyan játék is, amelyben a rajzaimat lehetett befejezni, átalakítani, és olyan is, amelyhez szövegeket küldtek a megadott rajzom inspirációjaként. Van egy Facebook-oldalam is (Csináljuk Együtt), amely egy információkat gyűjtő és megosztó site: együttműködés, városi kultúra, street art, vizuális kultúra témában tesztek fel posztokat.

ZA: Jó pár évvel ezelőtt, 2007-ben megszületett az első, gyerekeknek szánt kifestőkönyve, amelynek azóta elkészült az angol nyelvű változata is, és amely igencsak rendhagyónak mondható. És nem csupán azért, mert az ön magánkiadásában látott napvilágot...

OI: Ez a kifestőkönyv a rajzi megszólaláshoz ad bátorságot. A legnagyobb bátorságot persze az adja, hogy nyáron

csaknem minden szerdai napon ott ülök a Klauzál téren, és foglalkozásokat tartok gyerekeknek: nem szervezem, csak jövök, leülök, és rajzolok. Ez a *KlauzálKids*. A kifestőim abban különböznek egy átlagos színezőtől, hogy nincsenek bennük ismert figurák, a gyerekek belerajzolnak, kifuthatnak a vonalból. Egy tízéves kislány egy rádióinterjúban azt mondta az egyik rajzomról: ha akarom, hal, ha akarom, hullám. A gyerek látja, hogy hullám, de ha odarajzol egy szemet, akkor már hal.

ZA: Ön szerint mennyire kell az alkotást befolyásolni? Irányítja-e például valahogy a gyerekeket, amikor együtt rajzolnak?

OI: Szinte majdnem mindegy, hogy mit csinál egy gyerek, a lényeg, hogy pár órán keresztül kreatívan töltsse el az időt. Nincs sok szöveg, én már rajzolok, amikor jönnek. Odaülnek körém, és csinálják. Akin látom, hogy még nem mer belekezdeni, ahhoz odamegyek, beszélgetek vele. Néha üres papírt meg filctollat kérnek, a nagyobbak pedig kérdeznak: „A virág lehet kék?” És: „Szerinted már kész van?” Én visszakérdezek: „Szerinted?” Persze, a rajz fele ilyenkor még üres. De a gyerek azt válaszolja: „Szerintem kész.” Rákacsintok, és azt mondom: „Ha szerinted kész van, akkor kész.” Bennük van a tanult viselkedés, hogy mindent be kell fejezni, hogy nem szabad kimenni a vonalból, hogy fegyelmezettnek kell lenni. De a kreativitás nem arról szól, hogy fegyelmezett legyél.

ZA: Díszlettervezőként, építész végzettséggel a térbeli alkotás is izgatja, és ebbe is bevonja a gyerekeket.

OI: A nyaranta, hétvégeken a Hajógyári-szigetet elfoglaló Gyerekszigeten négy éve működik a *Habkarton-építész*.

A habkarton veszélyes hulladék, és el kéne égetni, mi viszont újrahasznosítjuk. 6×9 centiméteres habkarton elemekből gombostűvel építünk szerkezeteket: házakat, hidakat, buszokat, tornyokat. A gombostűvel gyorsan és könnyen lehet rögzíteni az elemeket, a gyerekek a kész munkákat haza tudják vinni, ha akarják, otthon megragasztják. Bevált, könnyű vele dolgozni, és az újrahasznosítás is része a gondolatnak. Egységes elemekből építünk, mégsem legő, annál sokkal szabadabb. Ha valaki farigcsálni akar, azt is lehet. Szerintem éppen ez a lényeg: a kifestőbe belerajzolnak, a habkartonba belevágna. Van játékszabály, de azonnal látszik, hogy a játékszabály áthágható. Minden, amit a gyerekekkel csinállok, tele van előre nem látható elemekkel, és a végeredmény attól függ, hogy az eszköz kinek a kezébe kerül. Ettől válik az alkotás személyessé.

ZA: Rendületlenül hisz a közösségi projektekben?

OI: Igen, nagyon fontosnak tartom őket. A gyerekprogramokon kívül számtalan egyéb szociális területen is aktív vagyok, itt, a kerületben és vidéken is. Nálunk nincsenek hozzászokva az emberek, hogy a köztér mindenkié, hogy oda le lehet menni egymáshoz. Pedig vannak ötletek: Budapest főépítésze, Finta Sándor kezdeményezésére az üres üzlethelyiségek közösségi célú hasznosítására létrejött „Rögtön jövők!” program is talán erről fog szólni. Egyre inkább tudatosodik a polgároknak, a szakemberekben, tán az engedélyező hatóságokban is, hogy az alulról jövő kezdeményezéseknek helye van, nem érdemes azonnal lerázni őket, hiszen minél inkább sajátunknak tekintjük a helyet, ahol élünk, annál élhetőbbé, élőbbé válik.

„Csináljunk képzőművészeti foglalkozást, de ne azt...”

Gyerekfoglalkozások a MOKKA-ban

A MOKKA a győri Gyermekek Házában tartja állandó, tematikus foglalkozásait, nyáron pedig Cseh András építésszel közösen a győri Építész Múteremházban vezet több éve sikeres táborokat. Munkájukról a műhely egyik alapító tagja, Váray Ibolya iparművész mesél.

Zöldi Anna: Milyen gyökerekkel indult el a művészeti pályán?

Váray Ibolya: Sopronban fa- és bútortervező szakon végeztem, de a hagyományos kézművestechnikákkal magamtól kezdtem foglalkozni gyerekkoromban. Édesanyám néprajzkutató, édesapám zenész, a skanzenben nőttem fel, Szentendrén. A hagyományos technikák úgy épültek be az életembe, hogy észre se vettem. Erre épült rá a kortárs művészetekkel való kapcsolat, ami aztán az egyetemen megerősödött. Ma már egész másképp gondolkodom, mint fiatalabb koromban, de a hagyománytisztelet megmaradt.

ZA: Egy bútortervező iparművész miért kezd el gyerekfoglalkozásokat tartani?

VI: 2002-ben párhuzamosan jött létre a győri Kocka Művészeti Egyesület és a MOKKA Alkotócsoport; tagjaik nem teljesen azonosak, de a két szervezetben a szervezők, a tervezők azonosak és változatlanok. A Kocka, amelynek titkára voltam, elsősorban fiatal iparművészek munkájának népszerűsítésével foglalkozott, 2002-ben és 2003-ban NKA-s támogatással formatervezési konferenciát rendezett *Formál 1.* és *Formál 2.* címmel. Formatervezők és belső-építész munkáit állítottuk ki Budapesten, Pozsonyban, Győrben és Zólyomban, aztán ez ment volna tovább Bécsbe, de a következő évben már nem kaptunk pénzt, és leálltunk. Ugyanebben az évben, vagyis 2002-ben jött egy felkérés a Városi Művészeti Múzeumtól – ma Rómer Flóris Művészeti és Történelmi Múzeum –, Bódis Beatrixtól, aki kifejezetten ránk szervezett programokat. Akkor még nem volt ott múzeumpedagógiai foglalkozás, így ez a feladat ránk hárult. A múzeumban alapítottuk meg a Modern Képzőművészeti Alkotóműhelyt, vagyis a MOKKA-t, hárman: Töröcsik Katalin, Kurcsis Petra és én. Kata és én bútortal és fával foglalkoztunk, Petra a grafikai vonalat képviselte. Majd csatlakozott hozzánk Mátyás Zoltán bábszínész. Négyen indultunk tehát, de mára körülbelül tizennyolc fős holdudvarunk van, közöttük textiles, keramikus, művelődésszervező, óvodapedagógus, általános iskolai tanító és építész. Sok mindennel foglalkoztunk, de az is elmondható, hogy a kortárs művészet is nagy súllyal szerepelt a foglalkozásainkon. Mert amikor a lehetőséget megkaptuk, rögtön arra gondoltunk: csináljunk képzőművészeti foglalkozást, de ne azt... Nevünkben a modern szónak különös hangsúlyt adtunk. A múzeumi foglalkozásokon szorosan kellett kapcsolódnunk a múzeum

programjához is. A tematikus foglalkozásaink közé mindenképpen be kellett férjen egy-egy olyan alkalom, amely kifejezetten az aktuális kortárs kiállításokhoz csatlakozott. A múzeumpedagógia úgy úszott be az életünkbe, hogy észre se vettük. A célon akkor kezdtünk el gondolkodni, mikor már rég működött a műhely. Akármilyen területre megyek – múzeumpedagógia, művészetterápia vagy az épített környezet oktatása –, mindig rájövök, hogy mi egy kicsit ezt is, azt is csináljuk.

ZA: A MOKKA gyerekfoglalkozásai miben speciálisak?

VI: Ma már közhelynek számít a holisztikus szemlélet és a komplex pedagógia, de akkor ez még nem volt így. Mindent minta nélkül kezdtük alkalmazni: a „kéttanáros” modellt, a kooperatív pedagógiai módszereket. Mindig ketten dolgozunk, sokszor összekeverjük a gyerekeket, és együtt dolgoztatjuk őket. Egy-egy témát az ok-okozati összefüggésekre koncentrálnak dolgozunk fel, több tantárgy információit egyesítve: komplex szemlélet kialakítására törekszünk.

Az interjút kísérő fotók a MOKKA gyerekfoglalkozásain készütek

ZA: Hogyan kerültek kapcsolatba az épített térrel, az építéssel?

VI: Hét év után a múzeumból a Gyermekek Házába költöztünk. A múzeumban az utolsó feladatunk a tér fogalmához kapcsolódott, ezt vittük tovább. Egyre következetesebben éreztük, hogy ez az a csapás, amelyen szeretnénk haladni. Ehhez nagyon jó társat találtunk Cseh András építész-oktató személyében, aki a győri Széchenyi István Egyetem Építész Múteremházában tanít és szervez hasonló foglalkozásokat. S ez megpecsételte a térrel való munkát is; eddig három félévünk volt, amely a térrel foglalkozott. Azóta a nyári táborokban már csak az építészeti irányt visszük tovább, de a kicsikkel folytatjuk a hagyományos munkát is.

ZA: Az említett a komplex pedagógia mit jelent a MOKKA gyakorlatában?

VI: Mivel sokféle művészeti ág felől érkeztünk, mindenki hozott magával valamit. A különböző módszereket igyekszünk kreatívan alkalmazni: a drámapedagógiából nem a szituációs játékokat vettük át, hanem a téma szokatlan szemszögéből történő közelítését. Például feladat volt, hogy a gyerekek írjanak történetet a szemét szemszögéből. A múzeumpedagógiában sem a sablonos, munkafüzetes feldolgozási módszert követjük, hanem igyekszünk mindenféle művészeti ág felől közelíteni. Így kerültünk kapcsolatba a győri Vaskakas Bábszínházzal is. Először ösztönösen, később tudatosan alkalmaztuk ezeket a módszereket. Közben elvégeztem a MOME-n a tanári szakot, ahol többek között Bodóczy István és Gaul Emil tanítottak; a szakdolgozatomat *Komplex művészeti foglalkozások gyerekekkel* címmel írtam. A tanult módszereket aztán beemeltem a foglalkozásokba is. Többnyire a földre telepedve beszélgetünk: azért a földön, mert ezt a helyzetet a gyerekek nem asszociálják az iskolával, így könnyebb új szempontot hozni a beszélgetésbe, amelybe egyébként a szülőket is bevonjuk. A beszélgetés nagyon fontos része a foglalkozásoknak, mert így a gyerek a saját gondolatain keresztül jut el a megoldásig. A legfontosabb, hogy megtaláljuk a jó kérdéseket – ebben segít a sokszereplős beszélgetés.

ZA: Mennyire irányítottak a foglalkozások? A pedagógus milyen mértékben szól bele vagy instruál?

VI: Néha csak annyi instrukciót adunk, hogy a rendelkezésre álló anyagokból – dobozokból, textilekből, csövekből, szalagokból – építsék be a teret. De olykor nagyon tudatosan dolgozunk velük: ilyenkor művészetterápiás eszközökkel irányítjuk a gyerekek figyelmét, ehhez használjuk a zenét, a meditációt, az irányított meditációt, a testlazító gyakorlatokat. Az alkotás folyamatát nem befolyásoljuk, csak akkor avatkozunk be, ha úgy látjuk, hogy valaki elakad. Sok gyerek már konkrét elképzeléssel lát neki egy-egy feladatnak, de vannak olyanok is, akiket rá kell csodálkoztatni a világra.

ZA: Építészet esetében hogy fest a rácsodálkoztatás? Ez nehezen megfogható terület, még felnőttek számára is...

VI: Messziről közelítünk. Voltak munkák, amelyekhez nem funkciót, hanem érzetet adtunk kiindulópontul – hegyes, érdes, puha, hullámos –, így ezek nem is a szemnek, hanem a tapintásnak készültek. De magával a térrel is játszunk. Cseh András ötlete volt a fényfóglócska: az Építész Múteremház háromszintes épületébe egyetlen fényforrást engedtünk be, ezt a fényt kellett különféle helyekre elnavigálni. Volt hatszáz darab promóciós

CD-lemezünk, ezekkel kellett megoldani a fénytovábitás problémáit. A munkáink sokszor ott maradnak kiállítva az Építész Múteremházban, így az egyetemi hallgatók is láthatják őket. Azok a diákok, akik az egyetemi képzésre jönnek, már sokkal merevebbek, mint a gyerekek, nem mernek játszani – Cseh Andrásnak a képzésben is az a célja, hogy ezeket a kicsit „elrontott” fiatalokat visszahangolja.

ZA: Időnként konkrét építészeti alkotások is születnek...

VI: A nyári tábor alatt az Építész Múteremházban dolgoztunk, ahol kész maketteket kaptak a gyerekek, építész-hallgatók féléves munkáit, vagyis „profi” alkotásokat. Ehhez adtunk léptéket, és ezt a modellt alakították át a saját elképzeléseik szerint. A modelleket aztán városáá építettük össze. Idén a kicsik is csináltak makettet, és „kiharcolták” maguknak, hogy azokat beépíthessék a „városba”. A lépték a játszótérprojektnél is fontos volt, ahol ugyan mindenki a magáét építette – műanyag kanálból, dugóból, gumicsőből –, de a végén a kész műveket összeillesztettük. A játszótéri téma azért jó, mert arról mindenkinek van saját tapasztalata. Az épület esetében alaposan végig kell beszélni, hogy mit is akarunk.

ZA: Szívesen dolgoznak mások által többnyire hulladéknak tartott anyagokból. De az alternatív pedagógia egyes irányzataiban tartja magát az a nézet, hogy a gyerekek kezébe csak természetes, nemes anyagokat szabad adni, minden egyéb rombolja a vizuális kultúrájukat. Mit gondolsz erről? Szabad hulladékból építeni?

VI: A szemétkben van egy bizonyos kreativitás, a PET-palack sem csak a civilizáció hulladéka. Ma már rengeteg hulladék van, olyat is eldobunk, ami még használható lenne. A hagyománytisztelő szerintem nemcsak egy esetleg máris kihalt tradicionális kultúra tovább éltetését jelenti, hanem azt is, hogy eltesszük, ami még használható. A környezetünkben lévő cégek hulladékában is megtaláljuk, ami nekünk hasznos. A CARDO bútorgyár olyan erős papírba csomagolva kapja az ágyrugókat, amiből mi táskákat tudunk varrni. Kicsit gyűrött, de attól érdekes a textúrája. Plexihulladékból ablakokat csinálunk a házakra, elrontott zoknit, kesztyűt kilóra lehet venni. Nekünk ezek kincsek, így anyagra nem kell sokat költeni. A hulladékban is meg lehet találni a nemességet, csak kreativitás kell hozzá. Ha valamiből sok van egy kompozícióban, mondjuk, a PET-palack kupakjából, más minőség keletkezik. Ez azonban már a kortárs művészet területére vezet.

ZA: Hogy épül fel a foglalkozások tematikája, és hogyan működik mindez a gyakorlatban?

VI: Féléves tematikával dolgozunk, a vezérfonal többnyire a mese: eddig mesehősök, mesés kertek, mesés növények, és most a varázslatos számok kerültek terítékre. A tematikus foglalkozások szombat délelőtt zajlanak, hat-tizenkét éves korig ajánljuk őket, de az átlagéletkor mindig eltolódik a kicsik felé. Egyes foglalkozásokat, pilotprojektjeinket kidolgoztuk a TÁMOP számára is, ezeket kivisszük a környékbeli iskolákba – egy félévben körülbelül hat foglalkozást tartunk, és az iskoláknak ez gyakorlatilag semmibe nem kerül. Vagy a csoportokat a Gyermek Házában fogadjuk, amellyel közösen Történelmi Játsszóházakat is csinálunk, és évente részt veszünk a *Györkőcfesztiválon* is, ahol legutóbb például gyümölcsökből építettünk.

ZA: Minden munkájuk mögött ott a képzelet, a mese. Miért ilyen fontos ez?

VI: A történetek a gyerekek számára is érthető üzenetet hordoznak, amelyet a játék során az épülethez hozzáadunk. Erre a legjobb példa a közismert mítosz: Babel tornyának építése. A történet a gyerekek nyelvére is lefordítható: mindig mindenki mindenfélét beszél,

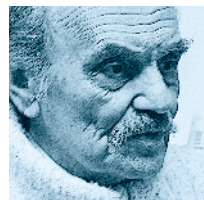
pedig mégiscsak egy nyelven kéne. Ugyanakkor jó, hogy mindenki különböző, színes, sőt, más színű, és ezt rakjuk össze egy épületté. Mindent át lehet fordítani építészetté. Ha a mese, a mítosz, a történet, az üzenet kész, akkor már csak meg kell találni a hozzá tartozó feladatot. Kreativitással bárholnan bárhova eljuthatunk. Mindenből lehet építészeti oktatás: mi abban hiszünk, hogy személyiséget formálunk, és nem teret.

EMBERműhely – történetmorzsák Gáborjáni Szabó Pétertől

Az építészet megszerettetésének és megértésének módszertana

A magyar építészet egyik ismert alkotója és teoretikusa, több egymást követő generáció tanára. Magyar és többek között angol, valamint német nyelven megjelent publikációinak száma mára elérte az ezret. És mint a közelmúltban megjelent *Építészet és nevelés / Az ember és a műhely* című katalóguskönyv – avagy az építészképzésben eltöltött évtizedek személyes hangú, illusztrációban gazdag válogatása – ragyogóan tükrözi, Gáborjáni tanár úr ma is aktív. A BME Rajzi és Formaismereti Tanszékén hosszú ideig tanította az 1965-ben indult egyetemi oktatási reform idején általa kidolgozott *Sík- és Térkompozíció* tantárgyakat. A kiadvány apropóján beszélgettünk vele.

Molnár Szilvia: A könyvében szereplő hallgatói munkák jórészt az 1965–1978 közötti évekből lettek kiválogatva. Az ön által „EMBERműhely”-nek nevezett műhelyben/stúdióban megalapozott módszertana tette lehetővé, hogy 1984-ben újtárra indítsa, szintúgy a BME-n, intermediális jellegű *Audiovizuális laboratóriumát*. Évtizedes kutatói és oktatói tapasztalattal felvértezve fordult a nyolcvanas években az alap- és középfokú oktatási intézmények felé, s a vizuális nevelési módszerek vizsgálata, módszerek kidolgozása közben mind messzebbre jutott, és messzebbre látott. A szakmai felsőoktatásban teljesen nyilvánvaló, hogy építész oktatókat találunk, viszont ön, gyakorló építészként, a felsőoktatás mellett

középiskolákban is tanított.

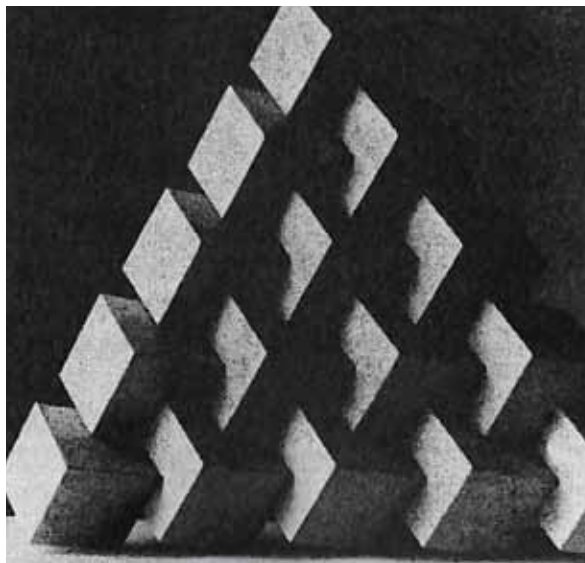
Gáborjáni Szabó Péter: Ehhez muszáj ott kezdenem, hogy 1962-ben kerültem tanársegédként a Műegyetemre, ahol több mint harminc évig tanítottam. Nagyon sok felvételin vettem részt, és rendre azt

láttam, hogy az építészetre vágyó fiatal hallgatók hozott rajzi készsége, vizuális érzékenysége nagyon gyenge. Egy idő után úgy éreztem, érdemes lenne megkeresni azt a „forrást”, ahol valami történik a gyerekekkel, ahol elvész a fantáziájukból valami. És egyre messzebbre, egyre fiatalabb korosztályokat vizsgálva jutottam el végül egészen az óvodáig.

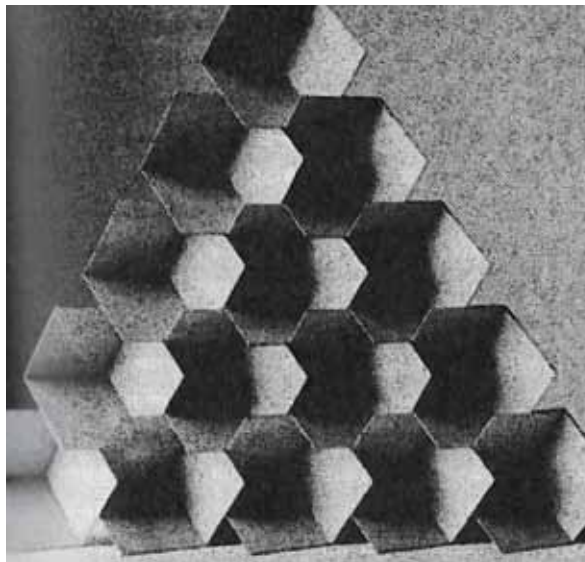
MSz: Melyik évtizedben járunk éppen?

GSzP: Ez az 1980-as években történt. Más mellett négy éven át követő kísérletet végeztem a kecskeméti Kodály Zoltán Ének-zenei Általános Iskolában, de eljutottam más intézményekbe is, az óvodák közül például az akadémiai intézetek akkor vadonatúj, Bimbó utcai óvodájába; térépítő játékokat csináltam, együtt rajzoltam a gyerekekkel. Fantasztikus élmény volt számomra. Tanulmányokat írtam a tapasztalataimról, ezek megjelentek idegen nyelveken is. Most is foglalkoztat az óvodások, kiskisnőcskék világa: többekkel, köztük dr. Czeizel Endre

ajánlásával tervezünk egy kötetet; a kézirat megvan, már „csak” pénz és kiadót kell találnunk a megjelenítéséhez. Ebben a nemcsak pedagógusokhoz, de szülőkhöz is szóló könyvben azt szemléltetjük és magyarázzuk, hogy miképpen kell értelmezni, érteni a gyerekek rajzait. De visszatérve a különféle korosztályok csoportjaiban végzett kutatásaimhoz, a nyolcvanas évek közepére összeállt egy csodálatos válogatás, amelyből létrejött egy nagyszabású kiállítás *Környezetépítés az iskolában, illetve a vizuális nevelés a csecsemőkortól a felnőttkorig* címmel (a kiállítás képanyagának egy része Gáborjáni most megjelent kötetében is látható – a szerk.), amit

Az írást kísérő illusztrációk Gáborjáni Szabó Péter idén megjelent *Építészet és nevelés / Az ember és a műhely* című kiadványából valók

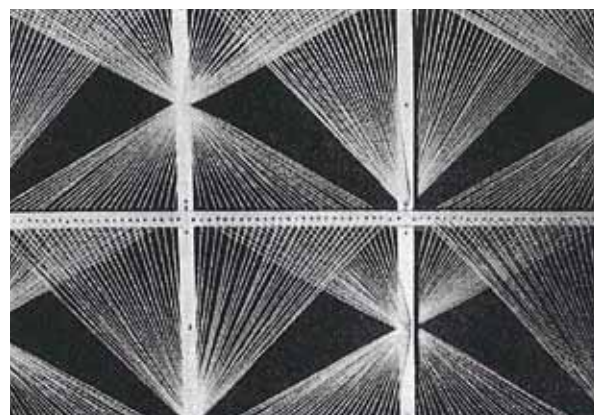
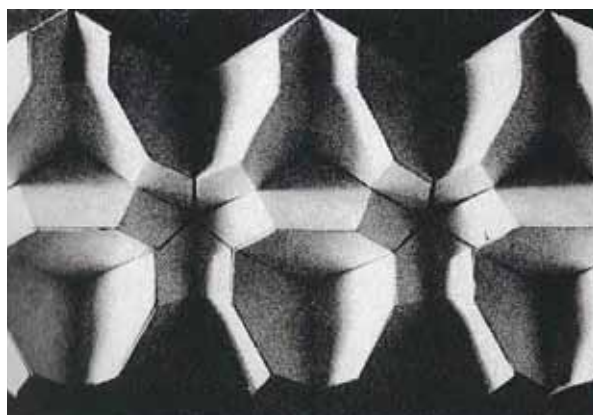
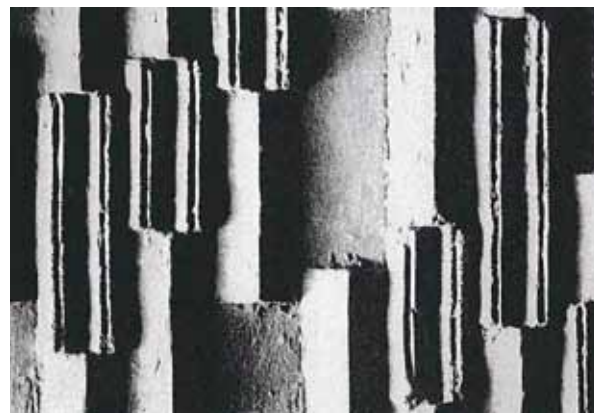
1984–1985-ben a Józsefvárosi Galériában állítottunk ki először. Ebből később itthon és több országban is bemutatott, nagy sikerű utazótárlat lett.

MSz: Lényegében az egyetemi hallgatók rajzkészségének hiánya vitte önt erre a kutatói területre. Végül meglelte a probléma forrását?

GSzP: Azt tapasztaltam, hogy nagyjából öt éves korig minden rendben van, a három–öt évesekkel foglalkozó szakemberek nagyon jó munkát végeznek, érzékenyek a gyermeki világra. Majd a gyerekek átlélik az iskola kapuját, és ott történik valami. Nem feltétlenül az oktatókkal van baj, a hiba az összeállított tantervvel és annak a követésével van, illetve azzal, hogy az óvodákból kikerült gyerekeket minden átmenet nélkül bedobják a katonás hétköznapiakba. Pedig a gyerekeknek akkor még olyan intenzíven működik a fantáziájuk, hogy arra építve sokkal könnyebb lenne bármilyen tudásanyagot átadni.

MSz: Az alapfokú oktatással, az óvodás és kisiskolás gyerekek kreativitásának megtartásával, illetve kibontakoztatásával mind többen foglalkoznak, elég szép eredményekkel, de nagy kérdés, hogy mi történik a középfokú

egy harmincfős vizuális tagozatot, amelyen mindenféle kísérleti programokat csináltunk. Gyakori volt, hogy kapcsolódtunk az éppen aktuális tananyaghoz; amikor a *Bánk bánt* tanulták a diákok, akkor felépítettünk egy nagy téri modellt, amely hangulatában kapcsolódott a mú korához. Volt, aki üveglablakot készített, volt, aki bútort, és így tovább, tehát lényegében vizuálisan

oktatásban. Hogyan lehet „visszavarázsolni” az időközben elveszített kreativitást a tizenégy–tizennyolc évesek körében? Mi az, amit építésként tudott hozzátenni a középiskolai oktatási módszerekhez?

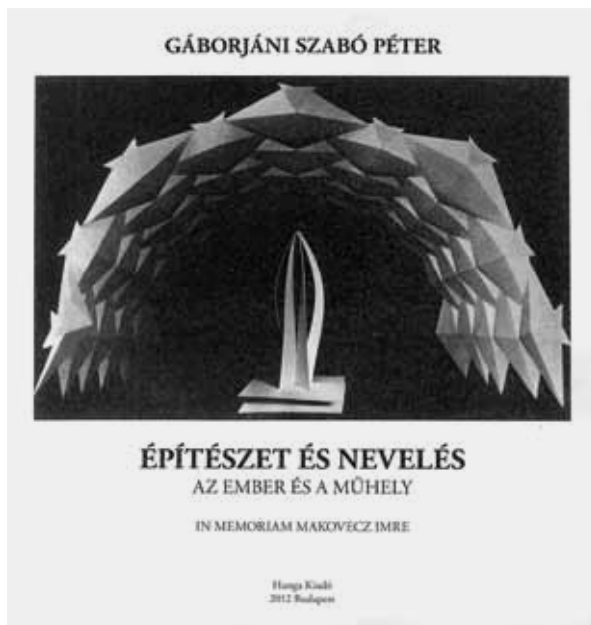
GSzP: Szerencsém volt, mert olykor egészen remek, kreatív pedagógusokkal dolgozhattam együtt. Amikor a hetvenes évek végén a Karinthy Frigyes Két Tanítási Nyelvű Gimnáziumba kerültem, az ott rajzot tanító kolléganővel nagyon jó programokat vittünk végig. Létrehozhattunk

kézzelfoghatóvá vált mindaz, amit tanultak. Azok a diákok, akik erre a vizuális tagozatra jártak, az érettségire külön „portfóliót” készítettek mindarról, amit a négy év során a kreatív foglalkozásokon létrehoztak. Megtapasztalhattam, hogy minden más tananyagot jobban, könnyebben sajátítanak el azok a diákok, akik a kreatív foglalkozások révén divergens módon fogják fel a világot. Egyértelmű volt, hogy ez jó és hasznos szemlélet, de egyben ez volt az is, amiért később a Pogányból „kifúrtak”. (A Pogány Frigyes Környezetépítő Gimnázium és Szakközépiskolából, amelynek igazgatója volt 1989-től másfél évig. – A szerk.)

MSz: Mi volt a módszertana lényege? És mennyit sikerült ebből megvalósítani?

GSzP: A módszertanom lényege az Organikus Személyiségfejlesztő Pedagógia megvalósítása lett volna, amelyről akkoriban nagyon sokat beszéltem szakmai programokon, publikáltam is számos tanulmányt ebben a témában. A tantervi módszertant természetesen írásban is rögzítettem; de szerettem volna felépíteni egy skanzent és egy uszodát is az iskolán belül. Fontosnak tartottam, hogy a diákok ne csak magával az építéssel foglalkozzanak, hanem sokkal részletesebben, alaposabban az építészettel is. Olyan érdekes ez, tudja, mert amikor

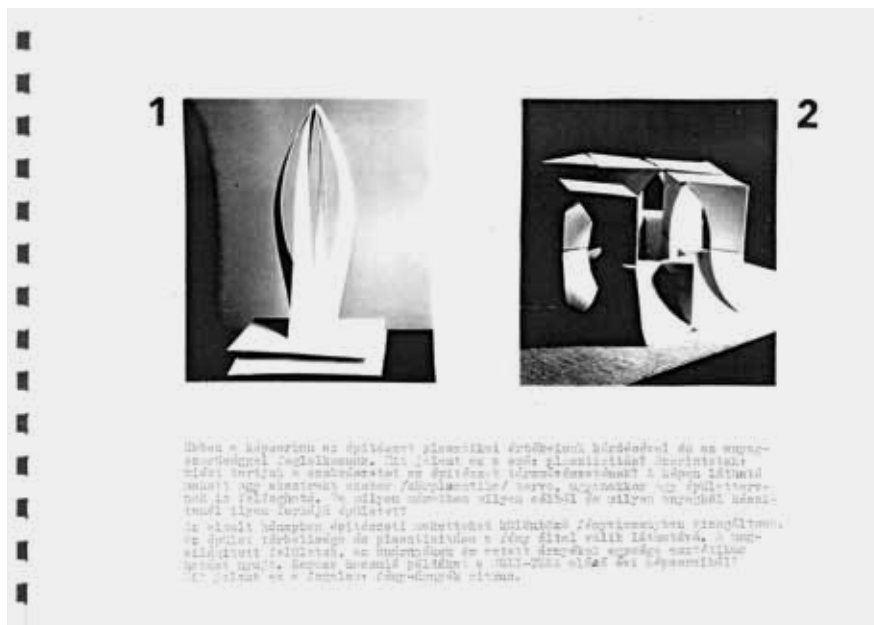
elkezdtem néhány éve feldolgozni apám (*Gáborjáni Szabó Kálmán [1897–1955], festő, grafikus, művésztanár, 1945-től a Képzőművészeti Főiskola oktatója – a szerk.*) szellemi hagyatékát, az óriási könyvgyűjteménye között megtalált hivatalos tantervekből derült ki számomra, hogy ő már a negyvenes években indítványozta, hogy az általános iskolai oktatásba kapcsolják be az építészet oktatását is. De a kutatásaim azt is kiderítették, hogy rendkívül nagy volt ez ügyben akkor az ellenállás.

MSz: Az említett skanzen és az uszoda a diákokkal együttműködve épült volna föl?

GSZP: Igen, persze. De a tanártársaim azt sem értették – így nemcsak a módszerem, de a magatartásom is ellenállást szült –, hogy együtt dolgozom, vagy éppen játszom a gyerekekkel, és nem kizárólag az igazgatói teendőket látom el, illetve az építészeti alapokat tanítom. Ám számomra természetes volt, hogy tanár és diák együtt alkotnak, együtt gondolkoznak egy-egy probléma megoldásán. Emlékszem, egy üres iskolai épületet kaptunk. Az étkezőnk különösen barátságtalan, hófehér, csupasz tér volt. Kitaláltam, hogy készítsünk falképet a tér egyik falára. És a diákok nagyon lelkesek voltak. Együtt terveztük a hullámzó, színes sávokból álló mintát, együtt rajzoltuk fel és festettük ki azokat. Amikor megszűnt a Pogányban az állásom, azonnal lemeszelték a falat. Tudja, ennek már huszonhárom éve, de még ma is vannak diákjaim onnan, akikkel tartom a kapcsolatot.

MSz: Már egyetemi tanárként fontosnak tartotta, hogy a kísérleti filmkészítés, szakmai filmvetítések helyet kapjanak az oktatásban. Átvitte ezt a módszert a középiskolai oktatásba is?

GSZP: Hogyne! Egyrészt nagyon jó és izgalmas módszer a filmkészítés minden korosztály számára, másrészt szóban elmondva, leírva, egyszerűen unalmasnak, sokszor átdadhatatlannak bizonyult számos építészettel kapcsolatos ismeret. A Pogányban nagyon sok korábbi filmemet vetítettük le, általában az aktuális építészeti témához kapcsolódva. Egy alkalommal készítettünk közös filmet is a szakközépiskolai hallgatókkal. Nem az építészet volt a témája, hanem a barátság. Beültünk az iskolában

kialakított stúdióba, a beszélgetést rögzítettük, majd megváltuk. „Nem szakmai feladat!” – ez volt a legtöbb kollegám reakciója. De volt egy nagyszerű tanártársam is – sajnos, már nem él –, akivel régóta dolgoztunk együtt, és készítettük közösen az építészetoktatáshoz kapcsolódó filmeket. A Műgyegetemtől kölcsönkért hagyományos géppel, 16 mm-es színes vagy fekete-fehér filmre rögzítettük, majd megváltuk a nyersanyagot. Összesen negyvenkét filmet készítettünk, voltak már videóra rögzítettek is, de a legtöbb hagyományos szalagos film volt. Ezekből már csak azok vannak meg, amelyekből készült idegen nyelvű változat is. Volt a filmek között építészettörténeti témájú, végigjártuk az országot, hatalmas mennyiségű anyagot rögzítettünk, volt animáció és kísérleti munka is. Például a *Tér és fény az építészetben* című, amelynek angol nyelvű változata is elkészült, amit 1973-ban a Yorkban megrendezett Nemzetközi Színelméleti Konferencián le is vetítettem. De említhetném a *Belső terek megvilágítása* címűt, amely két részből állt: pontszerű, illetve diffúz megvilágítású tereket szemléltettünk, gyönyörű építészeti modellek felhasználásával, áttűnésekkel, zenével! A kisméretű, majd az 1:1-es modellek építését és a kialakult terekben való mozgást filmen is rögzíteni tudtuk, ami újfajta térélményt nyújtott a résztvevőknek és a film nézőinek egyaránt. Vagyis az történt, hogy az egyetemi oktatásba bevittük a valós terek építésének módszerét – ezt egyébként nagyon fontos lenne ma is, újra és általánosan alkalmazni az építészeti oktatás keretein belül –, ami kiegészült a filmmel is.

„Építészet egész nap – az építészetoktatás játékterei”

Német konferencia az építészet iskolai oktatásának lehetőségeiről

Architektur ganztags – Spielräume für Baukulturelle Bildung címmel 2013. november 20–22-ig az építészetoktatás kapott helyett a DAM (Deutsches Architekturmuseum, Frankfurt am Main) kétszintes, részben lépcsős, fehér előadóterében. Már maga az is élmény volt, hogy – igaz, egy nálunk sokkal nagyobb országban (de mégis) – építészeti múzeumban lehettem, olyan múzeumban, amelynek mintegy százötven férőhelyes többcélú előadóterme van, valamint állandó és időszakos kiállításai. Egy régi villát sikerült egyszerű eszközökkel jól használhatóvá átalakítani a Majna keleti partján létrehozott múzeumsoron, építészeti kiállítások és rendezvények céljára. A Frankfurt szívében kialakított „múzeumkörzetben” járva óhatatlanul a budapesti múzeumnegyed-koncepció jutott eszembe. Kétségtelenül nem rossz lehetőség néhány száz méteren belül akár tucatnyi múzeumot könnyen elérni...

Ami pedig a két év elteltével második alkalommal megrendezett konferenciát illeti, Christina Budde kurátorasszony, az építészeti múzeumpedagógia úttörő művelője nem véletlenül szervezte kétnaposra, majd bővítette – szinte az utolsó pillanatban – háromnaposra a rendezvényt az előadók egyre növekvő száma miatt: Németországban is érezhető, hogy a téma, mármint az építészet alapfokú oktatása, hihetetlenül időszzerű. Christina Budde, aki a konferencia házigazdájaként is szerepelt, saját előadásában a DAM szervezésében megvalósult iskolai projekteket ismertette. Hangsúlyozta, hogy az építészet egyszerre művészeti és hétköznapi tevékenység, elmélet és gyakorlat is, ezért megismeréséhez az összes érzékre szükség van, elsajátítása csak fejjel, szívvel és kézzel együtt lehetséges. A konferencia a múzeumon kívül a Wüstenrot Alapítvány és Hessen tartomány Oktatási Minisztériuma segítségével, valamint még számos szervezet támogatásával jöhetett létre.

Néhány évtizede ismerték fel a világban az építészeti nevelés szükségességét. Egyébként ebben Magyarország az elsők között járt, e cikk szerzője a nyolcvanas években nemzetközi konferencián tartott előadást a téma lehetőségeiről. Időközben azonban a skandináv országok megelőzték minket, s Írországtól Lengyelorszáig Európaszerte jó eredményeket értek el kollégáink.

A német konferencia elsősorban arra kereste a választ, hogy a most lehetővé tett (afféle ajánlott divattá váló) egész napos oktatásba hogyan lehet bevinni az építészetet. Úgy tűnik, hogy az iskola egész napos változata szinte kínálja a lehetőséget arra, hogy többféle módon is helyt adjon az eddig inkább csak szabadidős tevékenységek során kipróbált ötleteknek. A délutáni foglalkozásokon kívül projekthetek formájában és különböző tantárgyakba integráltnak látják elsősorban az építészet oktatásának helyét (akárcsak mi), de elhangzott az is, hogy a megvalósításhoz politikai lobbimunkára van még szükség.

És felmerült az is, hogy az építészet iskolai közvetítését, azaz oktatását esetleg külön foglalkozásként lehetne kezelni. A konferencia az építészet fogalmát szélesen értelmezte, a kifejezett építészeti témákon kívül a városi tér és annak tervezése is hangsúlyosan szerepelt, de megjelent a tánc-hoz való kapcsolódás lehetősége is. A résztvevők megismerhettek számos iskolán kívül megvalósult projektet, valamint néhány iskolán belüli, formális és informális keretek között létrejött kísérletet is, például városi séták, az iskolaudvar áttervezése, ülőbútorok tervezése stb. Ami az elméleti kutatást illeti, elsősorban a Wüstenrot Alapítvány ingyenesen rendelkezésünkre bocsátott alapos tanulmányát (*Curriculare Bausteine für den Unterricht*) kell kiemelni, amely többek között azt tárja fel, hogy egyes tantárgyakba hogyan építhetők be „építőkövek”, azaz építészeti foglalkozások. A következő tantárgyakat vizsgál-

A frankfurti építészeti múzeum, a DAM egy átalakított, régi villában található

ták: német, matematika, történelem, gazdaság/szociális tudományok, képzőművészet.

Nagy sikere volt Axel Buether építészetfilozófiai előadásának. Buether vizuális kommunikációval foglalkozik elsősorban, most a térre vonatkozó alapvető kérdéseket vetett fel, többek között például a vakon született és a megvakult emberek térérzékelését is vizsgálta. Előadása érzékletesen világított rá az alapok tisztázásának szükségességére; például felhívta a figyelmet arra, hogy egyáltalán nem mindegy, mit is értünk ma építészeti téren, s mit, illetve hogyan tanítunk meg belőle az iskolában.

Külön kiemelném Tóth Eszter művészettörténész előadását, aki jelenleg Hamburgban doktorál, s a budapesti konferenciánkon is bemutatott, játékos *Pop-up Pest* és

Partici Pécs programok háttérét, valamint eddigi eredményeit ismertette. Az előzetes programot többek között az ő előadásával is bővítették, amikor kiderült, hogy a korábban eltervezeteken kívül még több kezdeményezést is érdemes az érdeklődők elé tární. Kitért arra is, hogy a téri környezet, az építészeti környezet nagymértékben befolyásolja a gyermeki fejlődést. Jól felépített előadása és prezentációja vastapsot kapott.

Érdekes volt még, hogy igen jól szervezték az időt: nem volt csúszás, s valahogy az előadások utáni kérdések is épp addig merültek fel, ameddig az idő engedte... Amúgy a kérdések és hozzászólások többnyire lényegre törők voltak, jól értelmezték és egészítették ki az előadókat, akik elsősorban Németország különböző területeiről és Ausztriából érkeztek.

A harmadik nap délelőttjén a résztvevők hat különböző workshop közül választhattak, amelyeken némi gyakorlati tapasztalatra is szert tehetek. Délután pedig közszemlére és megvitatásra terjesztették a délelőtti műhelyekben szerzett tapasztalataikat. Jómagam az „Építész + tánc” műhelyben vettem részt, amelyet egy táncpedagógus és egy színháztörténész vezetett. Rövid tánc történeti áttekintő után a 20. század néhány nagy mozgáskutatójának működésébe lehetett bepillantani (elsősorban az egyébként magyar származású Lában Rudolfféba, akinek módszerére több iskolát alapítottak világszerte), valamint olyan, térrel is kísérletező táncosok módszerébe, mint Trisha Brown vagy William Forsythe. A mozgásgyakorlatok során a testnek a térben történő elmozdulási alapeletheiségeit próbáltuk ki, majd egy rövid koreográfiát módosítottunk különböző térirányokban. A délutáni ismertetésnél ez a téma bizonyult a legvitatottabbnak, ám ennek ellenére – még ha szokatlannak érezzük is – lenne értelme az ilyen megközelítésnek. Megjegyezném, hogy a Waldorfpedagógiában már régóta léteznek mozgásgyakorlatok

a térre és formára vonatkozó ismeretek elsajátítására. Mint koreográfusi múlttal is rendelkező építész, biztos vagyok benne, hogy a táncnak, az emberi mozgásnak van keresnivalója az építészettanítás háza táján. A többi workshop már jobban kipróbált módszereket alkalmazott:

- az „Építész + vágy” a romantika korszakát vette elő, ennek szellemében készítettek maketteket a résztvevők;
- az „Építész + természet” műhelyben természetes anyagokból (fából, növényi részekből) alkottak konstrukciókat, műveket;
- az „Építész + jelek” kurzuson a nagyvárosi, jelzés-szerepű építészeti és épületeken megjelenő formákat tanulmányozták, illetve mutatták be kompozíciókba rendezve;
- az „Építész + város” célja az volt, hogy a városashználókat képessé tegye a participációra, azaz a város továbbtervezésére, alakítására irányuló folyamatokba történő aktív beleszólásra;
- az „Építész + interakció” témája pedig talán a legfontosabb volt: azt vitatták meg, hogyan is lehet az építész világa és az iskolai hétköznapok közé hidat verni. A konferencia, ha kész receptekkel nem szolgált is, de továbbgondolnivalóval bőven ellátta résztvevőit. Sok párhuzamot lehetett felfedezni a budapesti szeptemberi „Építő játékok” konferenciával: itt is, ott is jól sikerült gyakorlatokba lehetett betekinteni. Talán Frankfurtban az elmélet nagyobb hangsúlyt kapott, s kétségtelen, hogy nálunk is elengedhetetlen lesz az általánosabb elméleti megalapozás.

Tatai Mária,
építész

A DAM épülete adott helyet az építészeti oktatás kérdéseit boncolgató, háromnapos konferenciának

Kreativitás és játék

A lakóépület-tervezés oktatásának új módszertana a Műszaki Egyetemen

2013. november 21-én a BME Építészmérnöki Kar Lakóépülettervezési Tanszékén történt valami: Perényi Tamás bemutatta az elmúlt két évben a tanszékén folyó munkák eredményeként elkészült *Digitális tananyagokat*. Mint megtudtuk, a tanszék sikerrel indult 2011-ben a TÁMOP tananyag-fejlesztési pályázatán, és két év alatt tizennégy tananyag kidolgozását vállalta. E pályázat keretében a tanszék valamennyi munkatársa, doktoranduszok és egyetemi hallgatók bevonásával készültek el az ott folyó oktatás jövőjét alighanem alapvetően meghatározó és januártól bárki által a www.tankönyvtar.hu oldalról ingyenesen letölthető, részben angol nyelven is hozzáférhető digitális tananyagok: a lakóépületek tervezését támogató tankönyvek, segédletek, példatárak, tematikus videók, illetve egy interaktív játékprogram. Ezek mindegyikéről részletes információ érhető el már most is (www.digitalistananyagok.tumblr.com), de minket ez alkalommal leginkább a LakoBOX nevű program izgatott, amely gyakorlatilag a nagybetűs játékot emelte be az egyetemi oktatásba. „Bár a játék, a játékoság oktatápszichológiailag bizonyítottan meghatározó eleme a tanulási folyamatnak, az egyetemi tananyagoknak csak elenyésző hányada játékorientált. A LakoBOX azért jött létre, hogy kísérletet tegyünk ennek a hiánynak a minimális pótlására, legalább a lakóépület-tervezés oktatása terén” – olvasható a Kolossa József DLA irányította csapat által kidolgozott program rövid ismertetőjében, amelyről az alábbi interjúban faggattuk az egyetemi docent.

A LakoBOX memóriajáték hét témájának huszonnyolc pályáján játszva tanulhatók meg az építészeti tervezés összefüggései

Rubóczki Erzsébet: „A játék nem korfüggő” – fogalmazott Perényi Tamás e program bemutatása kapcsán, és utalt Sir Ken Robinson neves oktatáskutatóra is, aki szerint az iskola megöli a kreativitást. Ezen felismerések állnak e játékprogram kidolgozásának háttérében?

Kolossa József: A játék és a kreativitás fogalmát gyakran használják szinonimaként. Felsőoktatási tapasztalatok alapján kijelenthető, hogy két teljesen különböző dologról beszélünk. Az építészképzésnek és az építész szakmagyakorlás-

nak a kreativitás mindig is része volt. Az egyetemen a szakmával kapcsolatos tárgyi tudás mellett alkotási folyamatot tanulnak meg a fiatalok, és mi, oktatók bizunk benne, hogy a hallgatóink mindenképpen alkotó egyéniségekké válnak, akik a mérnöki szemlélet elsajátítása mellett egy nagyon kreatív fejlődési szakaszon is keresztülmennek. A kreativitás gondozása tehát hagyományosan már „megvan” a BME-n, ebben az értelemben a mi részünkről nem történt nagy innováció. Ami viszont a játékot és annak megjelenését/beemelését

illeti az oktatásunkba, ott komoly hiányok, vagy ha úgy tetszik, lehetőségek mutatkoznak. Véleményem szerint ez a mi korunk szelleme, ami az oktatást, az oktatás módszertanát illeti: gyakorló tanáremberként évfolyamról évfolyamra megéljük a különböző generációk tanulási nehézségeit és problémáit, és úgy látom, hogy a játék oktatásba való (vissza)emelésével jelentősen fokozhatnánk hatékonyságunkat, s ezáltal a hallgatók életben való „beválásának”, helytállásának valószínűségét. Tehát a LakoBOX tervezésének indulásakor az alapkérdés az volt, hogy a hallgatók tudása hogyan gyarapítható egy olyan kreatív alkotói műfajban, mint az építészet, úgy, hogy a tudás megmaradjon, és még élvezzék is, amit csinálnak. Részünkről a LakoBOX egy útkeresés, amely helyet tudott találni abban a komplex tananyagfejlesztésben, amely a Lakóépülettervezési Tanszéken Perényi Tamás DLA tanszékvezető szakmai irányításával végbement. A mi játékprogramunk csak egy kis morzsa, amelyet elsősorban Weiszkopf András doktorandusszal és nagyon sok hallgatóval, öregdiákkal, valamint a Villamosmérnöki és Informatikai Karon

dolgozó kollégákkal közösen fejlesztettünk, illetve folyamatosan fejlesztünk. Munkánk mögött az a felismerés áll, hogy az új generációk számára új módon kell oktatni az építészetet. Hozzá kell tennem, hogy együnknek sincs hivatalos képzése pszichológiából vagy akár pedagógiából, de a napi tapasztalatok szintjén érzékeljük a problémákat, vagyis hogy az építészetről való tudás bizonyos területei mennyire nehezen adhatók át. Ezt támasztják alá a statisztikai adatok is, ame-

lyek nem tudom, mennyire meglepőek, de mindenképpen figyelemfelkeltőek: ezek szerint az előadásoknak és a klasszikus vizsgatananyagoknak a későbbi használhatósága, ha jól emlékszem, egy éven belül kilencven százalékot romlik a vizsga időpontjához képest.

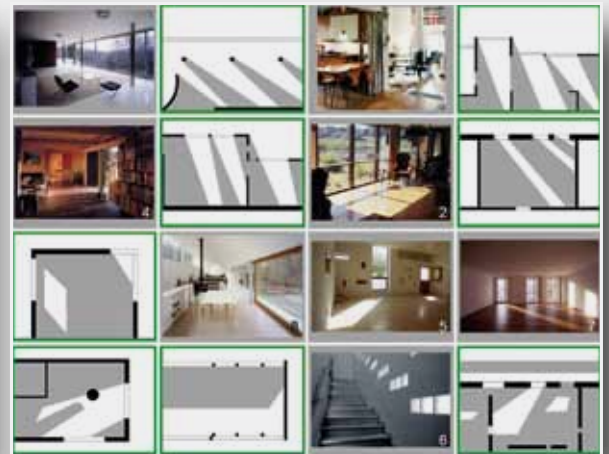
RE: Úgy érti, hogy a vizsgára megtanultak gyakorlatilag elfelejtődnek?

KJ: Részben elfelejtődnek, illetve ha emlékeznek is az adatokra, azok használhatósága szűnik meg, az összefüggések megkopnak. És ez még csak a mérnöki tudományokra és tudásra vonatkozik, a kreatív, alkotáscentrikus, gondolkodást igénylő építészeti tevékenységnél hatványozottan jelentkezik! Mivel nem vagyunk pszichológusok, ezért szakértőkhöz, oktatápszakemberekhez fordultunk, például Vekerdy Tamáshoz, akivel a tanszéki kollégák bevonásával már jóval a tananyag-fejlesztési pályázat előtt, a *Lakóépület-tervezés 2.* tantárgynak a strukturális átalakítása kapcsán több beszélgetést szerveztünk, hogy megtudjuk, egyáltalán hogyan kell és lehet, és egyáltalán milyen módjai vannak a kreativitás átadásának, fejlesztésének. Amikor – nagyjából három évvel

előtt – elkezdtük a beszélgetéssorozatot, Vekerdy Tamás szerényen szabadkozva többször jelezte, hogy az általunk oktatott fiatal felnőttek korcsoportja nem kifejezetten a szakterülete, és hogy nem létezik minden körülmények között működő, kánonszerű módszer, de az általánosan elmondható, hogy az emberek többsége olyan dolgokat jegyez meg, és olyan dolgokat tud igazán alkalmazni, vagyis az „vállal be”, ami élő és élményszerű. Vekerdy Tamással végigbeszélve a felvetéseket, azt szűrtük le magunknak, hogy olyan szituációt kell teremteni, amelyben a hallgatók nem érzik magukat stresszhelyzetben, és nem érzik annak a nyomását sem, hogy külső szemlélő mondja meg, jó-e, vagy sem, amit csinálnak. Mert ha ezek a szempontok kerülnek előtérbe, egészen bizonyos, hogy ezeknek kívánnak majd megfelelni, és nem magukra figyelnek – akkor pedig a kreativitásuk leépül. Ekkor fogalmazódott meg néhányunkban, hogy itt valószínűleg *a játékról* beszélünk mint megoldásról.

RE: Úgy érti, hogy a hallgatók a külső elvárásoknak akarnak görcsösen megfelelni?

KJ: A műszaki tudományok túlsúlyáról beszélek például, ami nem segíti az absztrakt gondolkodásukat, hanem

teherként nehezedik rájuk. Műszaki egyetemen vagyunk, nem kérdés, hogy a műszaki ismereteket tudni kell, de a mértéket meg kellene találni alkotás és „adatbiflázás” között. Az alkotói léleknek „szállnia” kell saját törvényei szerint, szabadon.

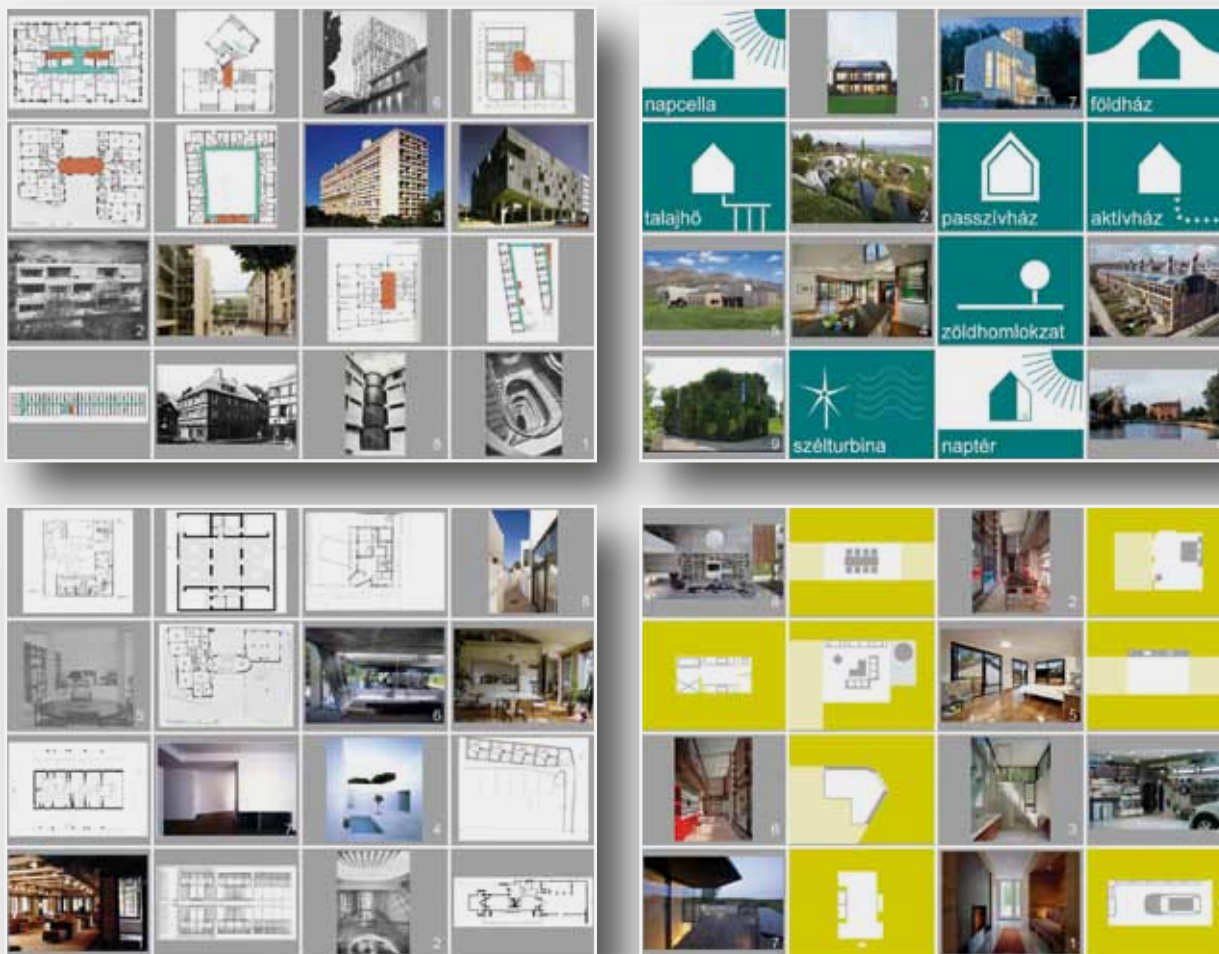
RE: Ezek szerint a tudás könnyedebb, logikusabb megszerzése mellett ennek a görcsnek az oldását is segítené az önök által kifejlesztett LakoBOX interaktív memóriajáték program. Megtenné, hogy röviden bemutatja?

KJ: A memóriajátékkal, illetve a LakoBOX-ban lévő további – még fejlesztés alatt álló, de már programozásra kész –, a játékmenet alapelveit rögzítő játékokkal mindenképpen szeretnénk elkerülni a mérhetőséget. Ezzel finom szemléletformálást kívánunk elérni: vagyis azt, hogy a lakóépületek tervezésére a hallgatók ne úgy gondoljanak, mint egy kínzó, félelmetes akadályra, amelyen valahogy túl kell lenni, át kell esni. Éppen ellenkezőleg: azt szeretnénk, ha önfeledten, felszabadultan foglalkoznának a lakóházakkal, akár „bátarán” hibázva is. A LakoBOX memóriajátékban például a *Lakóépület-tervezés 1.* tantárgyban vizsgakérdésként feladott témák szerepelnek. Ezzel arra próbáljuk meg

felhívni a figyelmet, hogy amíg egy feszült vizsgaszituációban ezek a kérdések félelmetes mumusok, amelyekről nagyon sok mindent kellene tudniuk, addig nyugodtabb környezetben, más szituációban a kötelező tudnivalók – évszámok, nevek, alaprajzok, tömegek stb. – valójában „élő” tartalmakra utalnak: izgalmas, belső logikával rendelkező terekre és azok összefüggéseire, amelyek sokkal „mélyebbek” a pusztá adatoknál, és képesek olyan, szavakban olykor meg sem fogalmazható intuitív érzéseket, gondolatokat ébreszteni, hangulatot, térérzetet nyújtani, amelytől sokkal mélyebben rögzül a tudás. A hallgató azonnal véleményt formálhat róla, eldöntheti, mennyire tetszik, avagy nem tetszik neki, amit lát, és megpróbálja ezt a véleményét megfogalmazni. Felismeri a téralkotás logikáját, az alaprajz és a tömegformálás viszonyának ésszerű indokait, a fények útját, a nyílászárók és a homlokzat közötti összefüggéseket, és így tovább.

RE: Említette, hogy különböző szakterületek szakértőit meghallgatva, hosszú elméleti alapozás után kezdtek bele a fejlesztésbe. Ennek a folyamatnak milyen konkrét lépései voltak?

KJ: A LakoBOX játékprogram – bár valóban nagyon konkrét szakmai beszélgetéssorozat előkészítését követően jött létre – a megvalósítási fázisban maga is egy játékos folyamatban formálódott: a névválasztás éppen úgy, mint az, hogy milyen játékok kerüljenek bele. Több fél-éven keresztül „játszottunk” a hallgatókkal egy anonim társasjátékot: a LakoBOX az úgynevezett „Víruspályázat” keretében formálódott. A pályázat típusának megnevezése arra utal, hogy a vírus a környezetétől függően mutálódik, ahhoz alkalmazkodik. Csináltunk egy kiírást, amelyben lehet, hogy kicsit sután tettük fel a kérdést, de azt szeretnénk volna megtudni, hogy a hallgatók szerint milyen az ideális kapcsolat a játék és az építészet között. Az Építésztechnológiai Kar érdeklődő hallgatói csapatokat formáltak, és különböző válaszokat adtak, mi pedig a válaszoknak megfelelően állítottuk össze a következő feladatot/kérdést. Szép lassan tisztultak le a gondolatok, voltak csapatok, amelyek menet közben feladták, mert nem gondolták komolyan a részvételt, de voltak, amelyek erőre kaptak. Mindez teljes anonimitásban történt: ők nem tudták, hogy kik bírálják el a véleményüket, és mi sem tudtuk, hogy kik vesznek részt a játékban.

RE: Hány diák alakította ily módon a programot?

KJ: A LakoBOX 2011. évi hivatalos indítása és 2013. novemberi zárása között, úgy hiszem, hetven-nyolcvan fő foglalkozott vele: beleszámítva azokat is, akik csak kis ideig vettek részt benne, és azokat is, akik komolyan gondolták, és végigcsinálták. A játéktervezési módszert, amelyben mi gondolkodunk, szakszóval *community based development*nek (közösségi alapú fejlesztés) hívják. Ez nagyon fontos mozzanata a történetnek, mert felismertük, hogy a különböző generációk nagyon másképpen gondolkodnak; s a fiatalok gyakran jobban látják, mint akár mi, oktatók, hogy mi kell nekik. Véleményem szerint a mi dolgunk az, hogy olyan kereteket teremtsünk, amelyek között a hallgatók ki tudják teljesíteni a gondolataikat. A LakoBOX fejlesztésének a történetéről még nincsen szépen összeszedett írásunk, mert jelenleg a pályázat pénzügyi-adminisztratív lezárásán dolgozunk, egészen december végéig. Meglátjuk, hogy hova fut ki mindez, ám egyvalami biztos: arra nagyon figyelünk, hogy ne csak a felhasználók élvezzék a játékot, hanem mi, fejlesztők is, akik várjuk a visszajelzéseket; a módosítások, a változtatások lehetősége ugyanis folyamatosan megvan.

RE: A kreativitásnak a játék segítségével történő fejlesztéséről beszélgetünk a felsőfokú oktatásban. Arról a kreativitásról, amelyet az oktatási rendszer körülbélül hatéves kortól „sikeresen” leépít a gyerekekben.

KJ: Ez így igaz, de szeretnék rámutatni egy másik trendre is, amelyet a felsőoktatásban nagyon határozottan lehet érezni, nevezetesen, hogy a „bizonytalan”, kísérletező alkotói tartalmak száműzésére a hallgatókban is erőteljesen megvan az igény. Én mindig azt mondom – és lehet, hogy ez a más tanszékeken és szakterületeken oktató, számonkérésen alapuló módszertanban hívó kollégáknak nem fog tetszeni –, hogy az egzakt tudásanyagot oktató tárgyak, mint a műszakiak vagy akár a történetiek, a kreativitás és az alkotó építészeti szempontjából – a *Csillagok háborúja* című filmből véve az analógiát – amolyan „sötét oldalt” jelentenek. Ugyanis ezeknek nagyon komoly vonzásuk van: ha valaki megtanult számtalan oldalnyi ismeretet, csomópontot, évszámot, adatot, képletet stb., az úgy érzi, hogy halad. Mindeközben az alkotási folyamat roppant bizonytalan: ködös, nyúlós, soha nem tudni, mikor és hol ér véget, nem tudni, hogy haladtam-e, avagy rossz irányba indultam... Márpedig a hallgatók az egyre szigorodó követelmények, pénzügyi és teljesítéskényszer szorításában egyértelműen, maguk és mások felé is felmutathatóan, haladni szeretnének. Haladni, túlesni – és nem kipróbálni, elemezni. Arra nem érnek rá. Az adatok és tények élmény nélküli, sötét oldali vonzásában elhomályosodik a személyiségük és a kreatív lényük, s más, egyetemen kívüli területeken élük ki magukat. Amikor pedig egy év után a „megtanult” adatok kilencven százaléka eltűnik, úgy érzik, hogy nem tanultak semmit – tehát teljesen fölösleges egyetemre járniuk. Ezért gondolom azt, hogy a racionálisan csábító, jól tanulható és mérhető, ugyanakkor tisztavirág-életű adathalmazok helyett az élményszerű, lélekemelő kreatív oktatási programelemeknek kellene túlsúlyba kerülniük itt, az Építészmezőn Karon. Ráadásul azok a huszonevesek, akikkel dolgozunk, személyiségükben is nagyon bizonytalanok: miközben kifelé „kökemények” – ahogy azt az Y, Z generációkról olvashatjuk –, befelé nagyon sérülékenyek. Fontos számukra a közösség véleménye, ahogyan a társaikban tükröződnek: bármilyen haladást, előrelépést komoly értéként képesek megélni. Aki pedig csak bóklászik a „homályban”, az úgy érzi, hogy nem halad, hogy lemarad, és hogy a közösségi szálai is gyengülnek. A kreatív alkotás oktatásmódszertanának egyik fókuszában annak a környezetnek, annak az egyéniségeket fejlesztő tanköri hangulatnak a megteremtése kell, hogy álljon, amelyben a hallgatók azt érzékelik, hogy jó helyen vannak, hogy magukra, és nem kifelé kell figyelniük, hogy az alkotói kísérleteiket közösségi élménnyé emelhetik.

RE: A LakoBOX miképpen támogatja ennek a módszertannak a sikerét? Milyen a játék struktúrája?

KJ: Van egy webcím (*lásd fentebb – a szerk.*), amelyen keresztül most is elérhető egy rövid összefoglalás a pályázatra kidolgozott minden tananyagunkról, és már létezik egy másik webcím is, amelyen pedig a LakoBOX játékot lehet elérni magyar (www.programozó.eu/epitesz) és angol (www.programozó.eu/epiteszangol) nyelven. A játéknak van egy tematikája, egy tárgyi

tartalomjegyzéke, amelyből kiderül, hogy milyen témákat érintünk. Jelenleg hét témában összesen huszonnyolc pályán játszhatnak az érdeklődők. A tananyag-fejlesztési pályázat rendszerszerű defektje, hogy a pályázatírás szakaszában kell megsejtenünk azt, mit szeretnénk csinálni később, a fejlesztés során. Így a két és fél évvel ezelőtt megírt pályázatban Theisler Katalinnal és Perényi Tamással mint szakmai vezetővel „megsejttünk” témaköröket: fény és építészet, tér és építészet, funkció és tömegalkotás összefüggései stb. Előre meg kellett adnunk hét fejezetet. Ha ma valaki rámegegy erre a játékra, akkor ezeket a témákat találja, ezekkel játszhat. Ezek a pályázatba bebetonozott témák, amelyekről csak nagyon komoly indokokkal lehetett volna eltérni. Vagyis hiába jöttünk rá menet közben további nagyon érdekes dolgokra, azokat már nem tudtuk beilleszteni a pályázatba beadott fejezetcímekbe. Így a további fejlesztéseket egyelőre be is fagyasztottuk. A pályázatban azt is vállaltuk, hogy azt három éven keresztül utánkötéssel folyamatosan életben tartjuk. Ezzel nem is lesz gond, mert a tananyagok fejlesztése elvileg oktatói feladat is. Jelen pillanatban még nem került ki „éles helyzetbe” az összes tananyag, így a játék sem, egyelőre nincsenek visszajelzéseink, de feltehetően mindegyikben lesz olyasmi, amin változtatni, fejleszteni kell, hogy még inkább oktatásközpontúvá váljon.

RE: Nem gondoltak arra, hogy az egyetemistákon kívül más korosztályoknak is érdekes lehetne ez a memória-játék? Talán segítené az építészet megértését szélesebb körben, amely megértésre egyébként az építészetnek igencsak nagy szüksége lenne.

KJ: Abszolút van rá lehetőség, és nem csak középiskolai szinten. Vekerdy Tamástól hallottam, és teljesen igaznak érzem magam is, hogy a jó játék egy dimenziókapu. Ha valaki egy játékba beleszáll, egy olyan zárt világba lép, ahol a játék szabályai érvényesülnek. Ez teljesen korfüggetlen. Az igazán jó társasjátékokon nem véletlenül olvasható, hogy javasolt 0–99 éves korig. A játékfejlesztés pillanataiban kimondtuk mi is, hogy ezt univerzális dolognak szánjuk: nem csak építészetnek, nem csak művészetnek, nem csak kicsiknek és nem csak nagyoknak. Azt mondjuk, „ez egy ilyen világ, lépj be, nézd meg, érezd jól magad, és aztán menj tovább”. Legalábbis mi így gondoljuk.

Visszatért a Parlament épületébe a Magyar Szakmai Kamarák Szövetsége

Részt venni a jogalkotás folyamatában

Megalakuló első ülését 2003-ban, a Parlamentben tartotta a jelenleg tizenöt szakmai kamarát tömörítő Magyar Szakmai Kamarák Szövetsége (MSZKSZ). Akkor *A magyar szakmai kamarák jövője az Európai Unióban* címmel hangzottak el előadások, míg a *Szakmaiság – Felelősség – Minőség* címmel megrendezett mostani ülés alapvető kérdése az volt, hogy mi a politika víziója ma a szakmai kamarákkal mint közttestületekkel kapcsolatban, különösen, hogy a jövő év tavaszán életbe lépő új Ptk.-ban a „közttestület” fogalma nem szerepel. E felvetésnek a Parlament Felsőházi Terménél autentikusabb helyszínt, illetve a konferencia ünnepélyes megnyitóbeszédét tartó dr. Kövér Lászlónál, az Országgyűlés elnökénél autentikusabb személyt aligha lehetett volna találni.

A Magyar Építész Kamarát dr. Hajnóczi Péter elnök, Eltér István és Szalay Tihamér alelnökök, illetve számosan a területi kamarák tagjai közül képviselték. A MÉK nevében Eltér István megajándékozta az Országgyűlés elnökét Siklóssy László *Hogyan épült Budapest? 1870–1930* című, eredetileg 1931-ben megjelent, és 1985-ben a Kossuth Nyomda által utánnomott, díszes reprint kötetével. Érdeemes hangsúlyozni, hogy *szakmai*, és nem gazdasági kamarákról beszélünk, különösen, hogy időnként még a felszólalásokban is keveredett a két fogalom. Szakmai kamarákról, amelyek szakmai tudásukra alapozva óhajtanák megteremteni a partneri viszonyt a kamarák és a törvényalkotás folyamata között. Mert ebben bizony komoly hiátus van, ahogy erre dr. Lukács János, a Szövetség soros elnöke is utalt a konferencia kiadványában (erre egyébként csaknem valamennyi felszólaló kitért): „...a szakmai kamarák mint a demokratikus jogalkotás résztvevői, véleményük, javaslataik, észrevételeik átadásával megfelelő hangsúllyal kívánnak részt venni a jogalkotásban.” Ezt a viszonyt a szakmai tudással megalapozott hitelességgel lehet megteremteni: a hitelesség követelménye, megkövetelése minden egyes szakmai kamarai szervezet érdeke, és ennek szem előtt tartása az egyik legfontosabb küldetése a szakmai kamaráknak és az azokat összefogó Magyar Szakmai Kamarák Szövetségének.

A szakmai kamarák szabályozásának történetét dr. Gáts Andrea, a szövetség főtitkára vázolta fel az 1840-es évekig visszanyúló első lépésektől napjainkig, míg a további felszólalók a különböző kamarákat általánosan érintő, aktuális témákat boncolgattak. Mások mellett az etikai, fegyelmi ügyek tapasztalatait (dr. Bánáti János, a Magyar Ügyvédi Kamara elnöke), a szakmai kamarák külső és belső szabályozásának versenyjogi kérdéseit (dr. Horváth Zoltán, a Gazdasági Versenyhivatal elnökhelyettese), a kettős kamarai regisztráció ügyét (dr. Éger István, a Magyar Orvosi Kamara elnöke), a kamarák feletti törvényességi felügyelet témáját (dr. Balogh Zoltán, a Magyar Egészségügyi Szakdolgozói Kamara elnöke) vagy a kamarákon

belüli oktatás és a továbbképzés helyzetét (Német Ferenc, a Személy-, Vagyonvédelmi és Magánnyomozói Szakmai Kamara elnöke).

Dr. Rétvári Bence, a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium parlamenti államtitkára a közttestületeknek a magyar állam által részletezett közfeladatok ellátásában és a jogrendszerben betöltött szerepéről beszélt. Kiemelte, hogy a kamaráknak megvannak a tagok által elfogadott, belső önszabályozási lehetőségeik, és a kamarák fontos feladata, hogy saját szakmai színvonaluk érdekében működjenek. A közttestületekre utalva hangsúlyozta, hogy azok jelenleg a magán- és a közjog határán állnak a közjogiasított magánjog helyett. Hogy a jövő év március 15-én hatályba

Dr. Hajnóczi Péter, a MÉK új elnöke és Eltér István MÉK-alelnök a konferencia helyszínén, a Parlament Felsőházi Terménél

Dr. Kövér László, az Országgyűlés elnöke felszólalt az MSZKSZ konferenciáján

lépő új Polgári törvénykönyvvel összefüggésben hogyan alakul, milyen környezetben jelenik meg a köztestületeket érintő szabályozás, arról dr. Gáts Andrea alábbi írásában olvashatnak.

Köztestületi szabályozás új környezetben

2014. március 15-én lép majd hatályba Magyarország új Polgári törvénykönyve. A szakmai kamarák szempontjából azért van ennek jelentősége, mert az új Ptk. nem tartalmazza a „köztestület”, így a „szakmai kamara” mint jogi személy fogalmát sem.

Annak érdekében, hogy az új Ptk. hatálybalépését követően ne álljon fel szabályozási hiány, több jogalkotói törekvés is megfigyelhető volt a 2013. év folyamán. Az egyesületnek mint jogi személynek is csak a polgári jogi vonatkozásait szabályozták a Ptk.-ban, a gazdálkodási, törvényességi felügyeleti, általában a közjogi vonatkozások külön törvényt igényelnek. Ez a törvény jelenleg az egyesületi jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról szóló 2011. évi CLXXV. törvény, az ún. Civil törvény.

Első körben tehát felmerült annak lehetősége, hogy a Ptk.-ból kimaradt „köztestület” fogalmát itt kellene szabályozni, tekintettel arra, hogy ezt a Ptk. hatálybalépésével párhuzamosan módosítani kell, annak a Civil törvénytől eltérő megoldásai miatt. E törvény szerkezete azonban nem alkalmas arra, hogy egy új, Ptk.-ból levezethető jogi személyt állapítson meg.

Ezek után felmerült annak lehetősége, hogy az egyes köztestületek (szakmai kamarák, MTA, MMA stb.) létreho-

zásáról szóló különböző törvények egyidejű módosításával kerüljön pótlásra az esetlegesen felmerülő szabályozási hiány. Ennek azonban sem célszerűségi, sem kodifikációs szempontok miatt nem volt relevanciája. Az idő sürget, új megoldást kell találni a köztestület jogintézményének megtartására. Úgy tűnik, a kormány jelen anyag lezárásáig megtalálta a leghatékosabb megoldást: az új Ptk. hatálybalépésével összefüggő egyes törvények módosításáról szóló T/12824. számú törvényjavaslatban szerepel az államháztartási törvény módosításáról szóló 2006. évi LXV. törvény kiegészítése. Ezzel lényegében új környezetben él tovább a jelenleg még hatályos szabályozás, megteremtve az 1993. óta létező köztestületi jogállás és működés törvényes kereteit a jövőre nézvést is.

Hova kerül tehát a köztestületi szabályozás? A Magyar Szakmai Kamarák Szövetségének parlamenti konferenciáján dr. Rétvári Bence, a KIM parlamenti államtitkára megerősítette: a köztestületi szabályozás a közalapítványokkal együtt az államháztartási törvényben fog szerepelni. A szakmai kamarák működése tehát, hasonlóan a jelenlegi törvényi keretekhez, biztosítva lesz a jövőben is.

Dr. Gáts Andrea,
ügyvéd, szabályozási szakjogász,
MSZKSZ-főtiszt

(A konferencia teljes hanganyaga elérhető a MÉK honlapjáról, a Magyar Szakmai Kamarák Szövetsége címszó alatt: www.mek.hu/index.php?option=com_content&task=view&id=41593&Itemid=1)

Innovators in steel buildings

**KÖNNYED TERVEZÉS,
ACÉLOS MEGVALÓSÍTÁS**

ACÉLCSARNOKOK

A **Frisomat** evolúció egyes állomásait jelentő csarnoktípusok, **épületrendszerek** mára több mint **200 lehetséges standard méretben egyszerre elérhetőek**. Az elmúlt 30 év megrendelői igényekre alapozott fejlesztéseinek eredménye. A fő szerkezeti elemeket figyelembe véve is eldönthetjük, hogy az **egyszerűbb** – Omega, Ypsilon és Delta -, vagy a **komolyabb megrendelői igényeket kielégítő** emelt szintű műszaki megoldásokat felsorakoztató csarnokok – az Astra, Astrigma, Ceptra és Sigma – vagy azok lapostetős változatai – a Flatro és Flatrigma - közül választjuk ki azt, amely egy egyedi csarnok alapját fogja képezni. **A végeredmény: könnyed, stabil, gyors és környezetkímélő, egyedi Frisomat acélszarnok.**

FRISOMAT Kft. Siófok, 84 / 323 - 333; info@frisomat.hu
www.frisomat.hu

A MÉK Elnökségének határozatai

28/2013. (09.06.) sz. MÉK-elnökségi határozat

A MÉK Elnöksége a területi kamarák javaslatainak a figyelembevételével egyhangúan úgy döntött, hogy az alábbi építészeket kéri fel a 2013. évi tisztújító küldöttgyűlés Jelölő Bizottsága tagjainak:

Bodonyi Csaba DLA, Kruppa Gábor, Mezei Gábor, Takács Attila, Zábránszky Pap Klára. Póttag: Vizér Péter.

29/2013. (09.06.) sz. MÉK-elnökségi határozat

A MÉK Elnöksége egyhangúlag úgy döntött, hogy a megváltozott jogszabályi környezet miatt hatályon kívül helyezi a 15/2008. (07.18.) számú határozatát.

30/2013. (10.04.) sz. MÉK-elnökségi határozat

A MÉK Elnöksége 5 igen szavazat, 1 tartózkodás mellett úgy döntött, hogy M. P. építésznek (BÉK) vezető tervezői címet adományoz.

31/2013. (10.04.) sz. MÉK-elnökségi határozat

A MÉK Elnöksége 5 igen szavazat, 1 tartózkodás mellett úgy döntött, hogy a benyújtott hiánypótlás alapján megadja G. A. építésznek (BÉK) a vezető tervezői címet.

32/2013. (10.31.) sz. MÉK-elnökségi határozat

A MÉK Elnöksége egyhangúlag úgy döntött, hogy módosítja a MÉK 2013. november 15-i tisztújító küldöttgyűlésének napirendjét, és a MÉK elnökének beszámolója után, 2. napirendi pontként kerül meg tárgyalásra a 2014–2020-as EU-programok lebonyolításának alapelveiről szóló 1731/2013. Korm. határozat. Meghívott előadó: Csepreghy Nándor, a kiemelt fejlesztési programokért felelős helyettes államtitkár.

33/2013. (10.31.) sz. MÉK-elnökségi határozat

A MÉK Elnöksége 4 igen, 2 nem és 2 tartózkodás mellett úgy döntött, hogy a Vezetőtervezői Minősítő Bizottság javaslata alapján megadja H. G. építésznek (Somogy M. Ép. Kamara) a vezető tervezői címet.

34/2013. (10.31.) sz. MÉK-elnökségi határozat

A MÉK Elnöksége egyhangúlag úgy döntött, hogy a 2013. évre január–október időszakra, 10 hónapra kerül kifizetésre a tiszteletdíj és a szakértői díj a MÉK Elnöksége számára.

35/2013. (10.31.) sz. MÉK-elnökségi határozat

A MÉK Elnöksége egyhangúlag úgy döntött, hogy a tervpályázati, közbeszerzési, jogi és kommunikációs szakértői díjak a MÉK Nonprofit Kft.-ből kerülnek kifizetésre.

36/2013. (10.31.) sz. MÉK-elnökségi határozat

A MÉK Elnöksége egyhangúlag úgy döntött, hogy a bizottsági munkákért a kifizetéseket november elején időarányosan meg fogja tenni a 2013-as évre vonatkozóan.

37/2013. (10.31.) sz. MÉK-elnökségi határozat

A MÉK Elnöksége egyhangúlag támogatja az 1–9. és a 15–17. számú küldöttgyűlési határozati javaslatokat. A 10–14. számú határozati javaslatokat a MÉK Elnöksége nem támogatja.

38/2013. (10.31.) sz. MÉK-elnökségi határozat

A MÉK Elnöksége egyhangúlag úgy döntött, hogy a BME Épületszerkeztani Tanszék IV. Épületszerkezeti konferenciájára vonatkozó továbbképzési pályázatát mentesíti az elbírálási díj megfizetése alól.

39/(10.31.) sz. MÉK-elnökségi határozat

A MÉK Elnöksége 7 igen szavazat és 1 tartózkodás mellett úgy döntött, hogy a Kós Károly Egyesülés őszi, pécsi konferenciája továbbképzési pályázatát mentesíti az elbírálási díj megfizetése alól.

40/2013. (10.31.) sz. MÉK-elnökségi határozat

A MÉK Elnöksége egyhangúlag úgy döntött, hogy a Pest Megyei Kormányhivatal műemléki konferenciájára vonatkozó továbbképzési pályázatát mentesíti az elbírálási díj megfizetése alól.

41/2013. (10.31.) sz. MÉK-elnökségi határozat

A MÉK Elnöksége egyhangúlag úgy döntött, hogy a www.mek.hu honlapon már szereplő épületfotósok véleményt mondhatnak az új jelentkezők anyagáról, de a MÉK Elnöksége dönt a honlapra felkerüléséről.

42/2013. (11.15.) sz. MÉK-elnökségi határozat

A MÉK Elnöksége egyhangúlag úgy döntött, hogy a 2013. november 15-én elhunyt Csontos Csaba építészt, a MÉK Elnökségének tagját a Magyar Építész Kamara saját halottjának tekinti.

Összeállította: Dér Andrea

EREDETI TERVEZŐ KERESÉSE

Átalakítás és bővítés miatt keresem az alábbi épület eredeti tervezőjét, aki a tervtári adatok szerint Rottenberg Vilmos volt.
Ingatlan címe: 1025 Budapest, Szépvölgyi út 90/a.
Helyrajzi száma: 15295/8.
Tervtári terven szereplő építész: Rottenberg Vilmos.
Hoffmann Tamás, építész
E-mail: hoffman.epitesz@gmail.com
Tel.: 06 70 542 1379
1143 Budapest, Gizella út 19/b, 1/8.

FELHÍVÁS

Keressük Kocsis József építészmérnököt, a Veszprém-Kádárta 200 adagos főzőkonyha és üzemi étkező tervezőjét.
i-quadrat hungária Kft.
E-mail: hungaria@i-quadrat.com
Tel.: 06 88 591 990; Fax: 06 88 591 999
Mobil: 06 20 529 0606
8200 Veszprém, Kádártai u. 27.

Főépítészek Magyarországon

Egyesületté alakul az Országos Főépítési Kollégium

A főépítészek elsősorban szerelemből dolgoznak. Szeretik a települést, amely megbizta őket, és azon tevékenykednek, hogy az szebb és élhetőbb legyen. Foglalkoznak a közterekkel, a feliratokkal, az épületek színezésével, fejlesztési stratégiákkal, szabályzatokkal. Ők a helyi építészeti kultúra képviselői, az épített környezetért munkálkodnak, gyakran az ostobaság és a tehetségtelenség vagy a befektetők érzéketlensége ellenében. Ezt a munkát rendszeresen megfizetni sehol nem tudják, főleg a kisebb településeken nem, így állami támogatás nélkül a főépítészek száma lényegesen nem tud nőni.

Jelenleg körülbelül háromszáz főépítész jut az ország nagyjából háromezer településére, akik – a kilenc állami főépítészt leszámítva – önkormányzati megbízásban dolgoznak, egy részük főállásban, a nagy többségük pedig szerződéssel. Szükséges lenne, hogy minden településen legyen főépítész, a kisebbekből négyet-ötöt is el tudna látni egy ember, tehát nagyjából ezer építész le tudná fedni az országot. Nem tudom elképzelni, hogy nincs ennyi építész, aki a hazáját szereti, és tenne is érte a tervezési feladatai mellett. Természetes, hogy a településén maga is tervezzen kisebb-nagyobb épületeket, hiszen azért is hívták oda, hogy példát mutasson.

Az Országos Főépítési Kollégium az elmúlt több mint két évtizedben nagyon sokat tett azért, hogy ez a tevékenység elismert legyen, és hogy minél több településnek legyen építész gazdája. Civil összefogásként sokat dolgozott a főépítészek megszervezéséért, a találkozások, konferenciák rendezéséért, és részt vett az építésügyi, főépítési jogi keretek véleményezésében; utóbbit sajnos nem mindig vette figyelembe a jogalkotó.

Története során az OFK többször átalakult, szervezete, működése fejlődött. Most elérkezett a hivatalos szervezetté alakulás igényéhez, amelynek leginkább járható útja az egyesületté válás. Ezt a folyamatot a korábbi Elnökség és a tagság igénye indította el, s az előkészítés dokumentumait, a Stratégiai munkacsoport javaslatát az idei konferencia hagyta jóvá.

Az átalakulás részleteit az új Elnökség is tárgyalta novemberi ülésén, amely többek között a korábbi dokumentumok alapján megfogalmazta az alakuló egyesület céljait és feladatait. Ezek nagy vonalakban a következők:

- az épített környezet, az építészeti kultúra védelme, fejlesztése;
- építészeti politika, szakmapolitika megfogalmazása, képviselete;
- szervezeti rendszer, országos hálózat megfogalmazása;
- a többi építészszakmai szervezettel való közös fellépés;
- szakmai segítségnyújtás, képzések a főépítészeknek;
- részvétel a döntés- és jogszabály-előkészítésben, véleményezésben;
- szakmai csoportok és munkacsoportok működtetése;

- delegáltak küldése bizottságokba, egyeztető fórumba;
- érdekképviselet, szakmai felügyelet;
- településeknek tanácsadói szolgáltató tevékenység;
- a képzésben és a vizsgáztatásban való részvétel;
- a főépítészek kinevezésében közreműködés;
- az örökség- és a környezetvédelem támogatása;
- a tagsági viszony (egyesületi tag, pártoló tag, tiszteletbeli tag) megfogalmazása;
- a szervezet felépítése (közgyűlés, elnökség, felügyelő, számvédebizottság, titkár).

Az egyesület megalakulása 2014 elejétől esedékes, az aktuális információk a www.foepiteszek.hu honlapra kerülnek fel. Mivel központi nyilvántartás nincs, kérünk minden jelenleg működő főépítészt, hogy elérhetőségét (e-mail, telefon) az egyesület szervezése érdekében küldje meg a Kollégium részére a következő e-mail címek egyikére: salamin.ferenc@gmail.com; alapitvanyi.titkarsag@gmail.com.

Salamin Ferenc,
építész, OFK-elnök

A felvételek Szerencs főutcáját, illetve templomát és a fürdő épületét mutatják

Főépítészek az illeszkedésről

Országos Főépítészeti Konferencia, Nagykőrös, 2013

A tizennyolcadik alkalommal megrendezett, és immáron nagykorúvá lett Országos Főépítészeti Konferencia ez évben az illeszkedés témakörével foglalkozott. Philipp Frigyes, az Országos Főépítészeti Kollégium (azóta leköszönt) elnöke bevezetőjében rámutatott, hogy amíg a közgazdaságtanban, a nyelvtanban és a zenében az illeszkedés fogalma jól definiálható, addig az építészetben és az urbanisztikában ez sokkal nehezebben írható körül. Az illeszkedés nem formai viszonyulást jelent, hanem a jelenségek biztos etikai alapú megközelítésének a módját. Az illeszkedésen nem önfeladás, sokkal inkább körültekintés, figyelmesség, a környezethez való felelősségteljes közelítés értendő.

„A város kórusmű” – Urbanista szemmel az építészeti illeszkedésről

Körmeny Imre, a MUT elnöke a fenti, Meggyesi Tamástól kölcsönzött címmel megtartott rendhagyó előadásában vezette végig a hallgatóságot az illeszkedés témáján.

Az építési törvény illeszkedési főszabályáról ez alkalommal nem beszélt, arról több helyen és írásban már részletesen kifejtette a véleményét (Építésügyi Igazgatás, 2004/4; A településrendezés szabályozási kérdései – *egyetemi jegyzet*, BCE Tájépítészeti Kar, Budapest, 2011 – a szerk.). Általános és átfogó rendszerezés helyett néhány, általa sikeresnek ítélt illeszkedési példára hívta fel a figyelmet, részben a fővárosból (I. kerület, Várfok utca–Vérmező utca: kettős sarokbeépítés; I. kerület, Fő utca: Palaház; I. kerület, Kapisztrán tér: Anjou Residence; II. kerület, Nagy Imre tér: egykori Anyag- és Árhivatal épülete), részben Győrből (a Káptalandomb alján megépült Hotel Győr), illetve Prágából (a Károly híd „pesti” hídfőjétől néhány méterre álló Four Seasons Allegro).

Körmeny Imre gazdag képanyaggal és annak elemzésével kísért előadásában szólt azokról az eszközökről, amelyek, ha nem is garantálják, de elősegíthetik a tökéletes illeszkedést; mások mellett a színről, az anyagról, a minőségről, a méretről, az arányról – összességében a formáról. Továbbá megemlítette azokat a „hozzásimulásokat”,

Csomay Zsófia
Boráros tér
közelében
álló épületeit
az illeszkedés
követendő
példáiként
említette
Körmeny Imre

amelyek az előzményekkel való szakításnak a látszatát is kerülik. Ilyen lehet – mások mellett – az épületköz, a hátraugrás, az előudvar, a lelépcsőzés, az eltérő tetőkialakítás. A sokszor alkalmazott útszélesítés vagy a magasabb beépítés csak sebeket képez: tűzfalakat, kiálló különbségeket, zárványként ott maradt, a nagyobb szomszédok árnyékában „összement” házakat. Véleménye szerint az illeszkedés pozitív hozadéka lehet a régi épületrészek beépítése és a stílusbeli hasonlóság kialakítása is.

Befejezőként Csomay Zsófia Boráros tér közelében megépült házairól mint a kortárs építészeti magatartás követendő példájáról beszélt, idézve a tervezőt: „A ház tervezésénél egyfolytában csak az a kép járt az eszemben, amely a Margit hídtól a Petőfi hidig van előttünk, az a fantasztikus egyenletesség, amely olyan átütő erejű, hogy magamra nézve kötelezőnek érzem, hogy legalább még egy darabot kell belőle produkálni. Ez a látvány egyedülálló Európában.”

Illeszkedés, akkor most hozzáfogunk...

Prof. Ferencz István Habil. DLA, az MMA Építőművészeti Tagozat vezetője építészként és egykori főépítészként a saját házain szemléltette az illeszkedés különböző lehetőségeit. Ferencz hosszabb ideig a Miskolci Tervező Vállalatnál dolgozott, s közben három évig egy kis falunak volt a főépítésze. Negyvenéves tervezői, oktatói tapasztalata alapján hangsúlyozta azt a meggyőződését, hogy amíg az építésznek a „gyors illeszkedés” a dolga, addig a főépítésznek szervülnie kell a környezetbe, ami lassú folyamat, és csak fokról fokra lehetséges.

Előadásában négy saját épületének alkotói folyamatát elemezte részletesen az illeszkedés szempontjából. Az újpesti művelődési központot 1982-ben nyertes pályázóként tervezte, a környezethez való illeszkedés érdekében sikerült a programot kissé megnövelnie. A Miskolcon található avasi lakótelep egyházi épületegyüttese a negyvenezer lakosú panelházak szomszédságában épült, ami nagy kihívást jelentett számára. Ezek mellett kellett erőt, egyensúlyt, egyszerűséget kialakítania, s az illeszkedést ezekkel az eszközökkel igyekezett megteremteni. Végül, a több mint egy évtizedig épült együttes esetében sikerült teret, térrendszert létrehozni, míg egy új kúria esetében a környezetbe való alámerüléssel oldotta meg a kívánt illeszkedést. A tihanyi Belső-tónál, az egykori bencés uradalom gazdasági épületeinek a Magyar Képzőművészeti Egyetem művésztelepeként való hasznosítása magatartásbeli kérdéseket vetett fel. Ez esetben úgy kellett gondolkodnia, hogy építészként észrevétlenül maradjon, mintha ott sem járt volna. Az építésznek ugyanis minden esetben az „odaváló”, az „odaillő” választ kell megtalálnia. „Azonban csak egy válasz van, nincs alternatíva” – hangsúlyozta az előadó. Arra a kérdésre, hogy miképpen lehet szabályozni az illeszkedést, egyértelmű volt a felelete: valójában nem lehet. De ha valaki „szabad magyarként” – ennek a kifejezésnek a régi értelmében, vagyis nagylelkűen, nagyvonalúan, a döntéseiért felelősen – cselekszik, azaz a tetteiért felelős emberként dolgozik, akkor képes eredményt elérni, akkor megteremtheti a kívánt illeszkedést és beilleszkedést.

Ferencz István a Magyar Képzőművészeti Egyetem tihanyi művésztelepén egy uradalmi gazdasági épületet alakított át

Kell itt még építész?

Sáros László György DLA előadásának címe sokat sejtetett, különösképpen, ha a konferencia témájára, az illeszkedésre gondolunk. A MÉSZ elnöke az építészek-főépítészek napjainkban legégetőbb gondjait vette sorra, de egyben megoldási javaslatokat is kínált. Előadását az alkotó építészek a jogszabályokhoz, a szűkös munkalehetőségekhez, a nehéz megélhetéshez való „illeszkedésével” kezdte, amelyek a szakma rossz közérzetének legfőbb okai. Mint az Országos Főépítési Kollégium (OFK) Elnökségének (azóta lemondott – a szerk.) tagja, az OFK megújítása kapcsán felhívta a figyelmet arra, hogy a főépítészeknek a települések élő lelkiismereteként a minőségi építészetiért kell tenniük. Továbbá – az illeszkedés részeként – hangsúlyozta a befogadásra, az összefogásra való nyitottság szükségességét. Aki hosszabb távon ennek jegyében működik, annak lehet helye a főépítészek között. Mert a főépítészség nem *korfüggő*, hanem *életfüggő*. Sáros László György az előadása zárszavában újra feltett kérdésre, hogy szükség van-e még építészre, optimista választ adott, mondván: az építészek képesek igazán az építészeti mint az emberi cselekvés megnyilvánulását a kultúra és a művészet egyik, ha nem a legegységesebb részének tekinteni.

Tágra zárt kapuk

Tényi András Nagyköros város főépítésze, előadásában igen szemléletesen és szellemesen mutatta be az illeszkedés jogi hátterének bizonytalanságait. Csokorba szedte, hogy mi az, amit az építető legálisan, a jogszabályok alapján, **építési engedély nélkül** megtehet:

Kivonat az idézett Kormányrendelet I. sz. mellékletéből, az építési engedély nélkül végezhető építési tevékenységekről, amiről a tanmese szólt:

2. *Meglévő építmény utólagos hőszigetelése, homlokzati nyílászáró – áthidalóját nem érintő – cseréje, a homlokzat színezése, a homlokzat felületképzésének megváltoztatása.*
3. *Meglévő építményben alapozást nem igénylő új égéstermék-elvezető kémény létesítése, ha annak megvalósítása nem jár a meglévő építmény tartószerkezetének megbontásával, átalakításával, megerősítésével.*
4. *Új, önálló (homlokzati falhoz rögzített vagy szabadon álló) égéstermék-elvezető kémény építése, melynek magassága a 6,0 métert nem haladja meg.*
5. *Az épület homlokzatához illesztett előtető, védőtető, ernyőszerkezet építése, meglévő felújítása, helyreállítása, átalakítása, korszerűsítése, bővítése, megváltoztatása.*
7. *Kereskedelmi, vendéglátó rendeltetésű épület építése, bővítése, melynek mérete az építési tevékenység után sem haladja meg a nettó 20,0 m² alapterületet.*
8. *Nem emberi tartózkodásra szolgáló építmény építése, bővítése, melynek mérete az építési tevékenység után sem haladja meg a nettó 50 m³ térfogatot és a 3,0 méter gerincmagasságot.*

9. *Önálló reklámtartó építmény építése, meglévő felújítása, helyreállítása, átalakítása, korszerűsítése, bővítése, megváltoztatása, melynek mérete az építési tevékenység után sem haladja meg a 4,5 méter magasságot.*

11. *Szobor, emlékmű, kereszt, emlékjel építése, elhelyezése, ha annak talapzatával együtt mért magassága nem haladja meg a 6,0 métert.*

12. *Emlékfal építése, melynek talapzatával együtt mért magassága nem haladja meg a 3,0 métert.*

14. *Megfelelő igazolással vagy teljesítménynyilatkozattal és jóváhagyott műszaki specifikációval rendelkező építményszerkezetű, vagy tömegtartózkodás céljára nem szolgáló, vagy legfeljebb 180 napig fennálló színpad, lelátó, mutatóanyag-építmény, kiállítási építmény, sátor szerkezetek, ideiglenes lovarda építése.*

15. *Növénytermesztésre szolgáló üvegház és fóliasátor építése, bővítése, meglévő felújítása, helyreállítása, átalakítása, korszerűsítése, megváltoztatása, melynek legmagasabb pontja az építési tevékenység után sem haladja meg a nettó 100,0 m², illetve 500,0 m² alapterületet és a 4,5 métert.*

17. *A 6,0 méter vagy annál kisebb magasságú, a 60 m³ vagy annál kisebb térfogatú siló, ömlesztettanyag-tároló, nem veszélyes folyadékok tárolója, nem veszélyes anyagot tartalmazó, nyomástartó edénynek nem minősülő, föld feletti vagy alatti tartály, tároló elhelyezéséhez szükséges építmény építése, meglévő felújítása...*

18. *A bruttó 50,0 m³-nél nem nagyobb térfogatú vagy az 1,5 méternél nem mélyebb magánhasználatú kerti víz-, fürdőmedence, kerti tó építése.*

19. *A telek természetes terepszintjének 1,0 méter vagy annál kisebb mértékű végleges jellegű megváltoztatása.*

20. *Támfal építése, bővítése, meglévő felújítása, helyreállítása, átalakítása, korszerűsítése, megváltoztatása, melynek mérete az építési tevékenységgel nem haladja meg a rendezett alsó terepszinttől számított 1,0 méter magasságot.*

21. *Kerítés, kerti építmény, tereplépcső, járda és lejtő, háztartási célú kemence, húsfüstölő, jégverem, valamint zöldségverem építése, építménynek minősülő növénytámasz, növény felfuttató rács építése, meglévő felújítása, helyreállítása, átalakítása, korszerűsítése, bővítése.*

22. *Mobil illemhely, mobil mosdó, mobil zuhanyzó elhelyezése, árnyékszék építése, meglévő felújítása, helyreállítása, átalakítása, korszerűsítése, bővítése.*

23. *Napenergia-kollektor, szellőző-, klíma-, riasztó-berendezés, villámhárító-berendezés, áru- és pénz-automata, kerékpártartó, zászlótartó építményen vagy építményben való elhelyezése.*

24. *Építménynek minősülő szelektív és háztartási célú hulladékgyűjtő és -tároló, sorompó, árnyékoló elhelyezése.*

28. *Zászlótartó oszlop építése, melynek terepszinttől mért magassága a 6,0 métert nem haladja meg.*

30. *Magasles, vadetető, erdei építmény, kilátó építése, amelynek a terepcsatlakozástól mért legfelső pontja az 5,0 métert nem haladja meg.*

31. *Elektronikus hírközlési építmény, műtárgynak nem minősülő antennatartó szerkezet létesítése, ha annak*

Tényi András, Nagykőrös fő-építésze az engedély nélküli változtatások veszélyére hívta fel a figyelmet; ennek mozzanatait szemléltetik a mellékelt ábrák

mérete a 6,0 métert nem haladja meg; antenna felszerelése, ha annak mérete a 4,0 métert nem haladja meg.

32. Közforgalom elől elzárt, telken belüli, 3,0 méter vagy annál kisebb fesztávú átereszt, bejáró-, átjáróhíd építése.

Tényi András Az építésügyi és építésfelügyeleti hatósági eljárásokról és ellenőrzésekről, valamint az építésügyi hatósági szolgáltatásról szóló 312/2012. (XI. 8.) Kormányrendelet I. melléklete szerint építési engedély nélkül végezhető építési tevékenységek rajzi ábrázolásával, lépésről lépésre mutatta be egy nagykőrösi polgárház teljes környezetének átalakulását és ellehetetlenülését. Majd feltette a kérdést, hogy vajon mi történik,

ha az állampolgárok valóban élnek a jogszabályi lehetőségekkel, ha a bemutatott példa tömeges valósággá válik?

Kérdésére a közeljövőben születnek válaszok.

A tudósítást összeállította:
Zábránszky Pap Klára,
az Országos Főépítész Kollégium Elnökségének tiszteletbeli örökös tagja

A főépítész konferenciáról további információ:
www.foepiteszek.hu
www.fok.nagykoros.hu

Akusztikai kényelem Rigips rendszerekkel

Zárt terekben a jó közérzet fontos eleme az akusztikai komfort. Az akusztikai szempontból jól kialakított térben jobb az emberek teljesítőképessége, nyugodtabb a munkavégzés, hosszabb ideig képesek koncentráltan figyelni. Ez azt jelenti, hogy mindig a terem funkciójától függően kell kialakítani az optimális hangzást. Ez kizárólag jó hangelnyelő képességű anyagok megfelelő alkalmazásával érhető el.

Ezekre a helyekre jelent kiváló megoldást a Rigips által forgalmazott **Gyptone** termékcsalád. Kiváló akusztikai paraméterek, modern, elegáns megjelenés, légtisztító és klimatizáló hatás – ezek a **Gyptone** perforált építőlemezek legfőbb jellemzői.

A páratlan méret és mintaválaszték lehetővé teszi komplex belsőépítészeti koncepciók megvalósítását - egy termékcsalád alkalmazásával. A nagytáblás perforált építőlemezekkel sík vagy íves felületek építhetők látható fugák nélkül, amely felületek folytathatók akár azonos mintázatú kazettás, vagy a folyosók mennyezetén alkalmazható sávok panelekkel.

Kiváló hangelnyelésű, esztétikus, egyedi megjelenésű előtétfalak és álmennyezetek kombinálhatók az igényektől függően. A világhírnévűként alkalmazott **Activ'Air** gipszmag évtizedeken keresztül garantálja a tisztább, egészségesebb, alacsony formaldehid-koncentrációjú levegőt. A felületek tetszés szerint festhetők, a későbbiekben pedig gazdaságosan felújíthatók.

Alkalmazási területek: nagyméretű közösségi terek, színházak, konferencia termek, egészségügyi létesítmények, szállodák, oktatási intézmények, vagy akár kisebb méretű üzletek, irodák, éttermek, stb.

A jó teremakusztika kialakítása komplex tervezési feladat, ezért a kiemelt létesítmények, hangversenytermek, stúdiók, színházak kialakításához minden esetben akusztikus szaktervező bevonása szükséges!

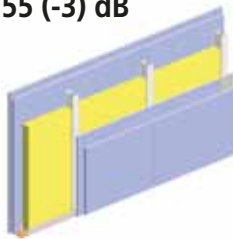
Hanggátló válaszfalak, előtétfalak, álmennyezetek Blue Acoustic gipszkarton építőlemezekkel

A szárazépítési rendszerek esetében a gipszkarton építőlemez és a tartószerkezetben elhelyezett szigetelés együttesen biztosítja a jó hanggátlási szintet. A gipszkarton rétegszám növelésével a szerkezet hanggátlási értéke növelhető. A **Blue Acoustic** gipszkarton építőlemez alkalmazásával a válaszfalszerkezetek az eddigi szerkezeti vastagságok megtartásával magasabb hanggátlást képesek biztosítani. A **Blue Acoustic** építőlemezekkel készülő szerkezetek tűzállósági határértéke megegyezik a tűzgátló gipszkarton építőlemezekkel épült szerkezetekével.

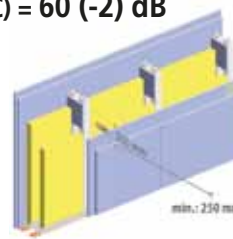
CW 50/100 válaszfal 2 x 2 Blue Acoustic
RF 12,5 gipszkarton építőlemez

Rw(C) = 55 (-3) dB

CW 50+50/200 válaszfal dupla profilváz
2 x 2 Blue Acoustic RF 12,5 gipszkarton építőlemez

Rw(C) = 60 (-2) dB

SAINT-GOBAIN CONSTRUCTION PRODUCTS HUNGARY KFT. – RIGIPS DIVÍZIÓ
Telefon: +36 1 296 0500 • Fax: +36 1 295 0662 • www.rigips.hu

MŰSZAKI SZAKTANÁCSADÁS
Telefon: +36 1 296 0534 • Fax: +36 1 295 0504 • E-mail: rigips.muszakiinfo@saint-gobain.com

boldog és békés ünnepeket kívánunk!

építészet : környezet : innováció

epiteszforum.hu

GRAPHISOFT®
ARCHICAD 17

Az ArchiCAD 17 egy egyedülálló, BIM alapú megoldást kínál a kivitelezési dokumentáció elkészítéséhez. Leegyszerűsíti a modellezési és dokumentációs folyamatot még soha nem látott részletettségű modell esetén is. Az ArchiCAD teljes BIM munkafolyamataival a modell élő maradhat a projekt végéig.

Az ArchiCAD továbbfejlesztett energetikai elemző motorja több energetikai zónát is támogat, melynek segítségével a felhasználók terveiket szabványos technológiával értékelhetik. Ez teszi az ArchiCAD-et a piacon elérhető "legzöldebb" BIM megoldássá.

Az ArchiCAD 17 az iparágban elsőként háttérfeldolgozással támogatja a nagy modellek létrehozását, módosítását és a modellrészletek gyorsabb generálását.

GRAPHISOFT.HU/ARCHICAD

A
BIM
A RÉSZLETEKBEN
LAKIK